

Bu sayımızda

Müəllimin peşəkarlığının artırılmasında metodiki işin rolu

→səh.7

Şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri və sosial təsirlər

→səh.8

Cümhuriyyət və təhsil

→səh.12

Yalnız məşqçilərin nəzarəti altında

→səh.13

Beynəlxalq olimpiadalara gedən yol

Respublika fənn müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılıb

Riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya və informatika fənləri üzrə VI-VII sinif şagirdləri arasında iki mərhələdə keçirilən IV Respublika fənn müsabiqəsinin rayon (şəhər) mərhələsində 15232, final mərhələsində isə 1363 şagird iştirak edib. Müsabiqənin nəticələrinə əsasən, ümumilikdə 169 nəfər qalib elan olunub. Onlardan 30 nəfər qızıl, 56 nəfər gümüş, 83 nəfər isə bürünc medal qazanıb.

Dünən Bakı şəhəri Arif Hüseynzadə adına 20 nömrəli məktəb-liseyde onların mükafatlandırılması mərasimi keçirilib.

Təhsil İnstitutunun istedadlı uşaqlarla iş şöbəsinin müdiri Fuad Qarayev tədbirdə çıxış edərək fənn müsabiqəsinin keçirilməsinin məqsədlərindən danışdı: "İstedadlı uşaqları aşkar etmək, onların potensiallarını inkişaf etdirmək, fənlərin öyrənilməsində həmin şagirdlərə şərait yaratmaq əsas məqsədimizdir. Hesab edirik ki, bu müsabiqələr şagirdlər arasında sağlam rəqabət mühitinin yaradılması, aşağı sinif şagirdlərinin müxtəlif fənlərə olan marağını artırması, onlarla məqsədyönlü işlərin aparılmasında əvəzsiz rola malikdir. Bu yolla biz istedadlı şagirdlərimizi müəyyən edib, təhsil nazirinin müvafiq əmrinə əsasən yaradılan beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinə cəlb edirik".

→Ardı səh.5

Səriştələrin tanınması peşə təhsilinə yanaşmanı dəyişəcək

Əmək bazarındakı orta ixtisas və peşə təhsilinə malik şəxslərə yeni imkanlar yaradılacaq

Azərbaycanda informal və qeyri-formal təhsil formaları vasitəsilə əldə edilən bilik, bacarıq, səriştə və təcrübənin qiymətləndirilməsi və tanınması məqsədi ilə imtahanların keçirilməsi, onlara peşə ixtisasını təsdiq edən sənədin verilməsi qaydası hazırlanıb. Bu addımın qısa zamanda öz müsbət nəticəsini verəcəyi şübhə doğurmur. Belə ki, bu mexanizmin işə düşməsi ilə hazırlanan kadr potensialının əmək bazarı ilə daha çevik əlaqəsinin qurulması, eyni zamanda, indiyədək müxtəlif üsullarla əldə edilən kompetensiyaların əmək bazarı ilə uzlaşması təmin ediləcək.

Ümumiyyətlə, "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası" na uyğun olaraq peşə təhsili istiqaməti üzrə bir sıra tədbirlər həyata keçirilir. Yeni qanunvericilik təşəbbüsləri, "Peşə təhsili haqqında" qanun və ona dair hazırlanan bir sıra normativ hüquqi sənədlər ətrafında aktiv müzakirələr aparılır. Beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin və ekspertlərin iştirakı ilə aparılan növbəti müzakirələrin mövzusu "Informal və qeyri-formal üsullarla əldə edilmiş səriştələrin tanınması" olub. "Gənçəddə Sonayə üzrə Regional Peşə Kompetensiya Mərkəzinin yaradılmasına

dəstək" layihəsi çərçivəsində keçirilən bu müzakirələrdə təhsil naziri Ceyhun Bayramov, əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev, BMT-nin Rezident Əlaqələndiricisi Qulam İshaqzai, Avropa İttifaqının Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin, dövlət qurumlarının, peşə təhsili müəssisələrinin əməkdaşları, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, layihə və özəl sektorun təmsilçiləri, ekspertlər iştirak edib.

Peşə təhsilinə yeni yanaşma

Peşə təhsili ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına təkən verən, iqtisadiyyatın bütün sahələri üçün ixtisaslı kadr hazırlığını təmin edən aparıcı təhsil pilləsidir.

→Ardı səh.4

UNEC növbəti innovativ layihəsini təqdim etdi

Son illərdə ölkəmizin ali təhsil sistemində yeni ideya və innovasiyaların əsas təşəbbüskarı kimi çıxış edən Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) noyabrın 1-də ali məktəbdə tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində növbəti uğurlu layihəsini - "24/7 kitabxana" sını təqdim etdi. İnnovativ universitetin əsas atributlarını özündə əks etdirən kitabxananın açılış mərasimində təhsil naziri Ceyhun Bayramov, UNEC-in rektoru Ədalət Muradov, Təhsil Nazirliyinin və UNEC-in müvafiq bölmələrinin nümayəndələri iştirak edib.

Yeni tipli kitabxanaya baxış zamanı UNEC-in rektoru, professor Ədalət Muradov kitab fondu barədə ətraflı məlumat verdi. Qeyd olunub ki, ölkədə ilk dəfə olaraq 7 gün, 24 saat fəaliyyət göstərəcək kitabxana müvafiq standartlara uyğun işıqlandırma və havalandırma sistemi, müasir program təminatı, yüksək sürətli fiber optik internet xətti və ən yeni parametrlərə sahib kompüterlərə təchiz edilib. 3 mərtəbəli kitabxananın II və III mərtəbələrində ixtisaslaşmış və geniş fonda malik, açıq rəf sistemi ilə tərtib olunmuş oxu zalları fəaliyyət göstərir. Burada məşhur kitabxanaların elektron resurslarına, o cümlədən, "Oxford University", "Cambridge University", "The MIT", "Duke University", ECONBIZ, JSTOR, "Duke University Press" və EBSCO bazalarına daxil olmaq mümkündür.

→Ardı səh.3

Keyfiyyət və nüfuz

Dünyanın ən qabaqcıl təhsil sistemlərindən danışarkən İsveçrənin adını çəkmək mümkün deyil. İllik reytinglərdə bu ölkənin ali məktəblərinin ön sıralarda qoralarlaşmaları ənənə halına çevrilib. İsveçrənin məktəb, kollec və universitetlərinin verdiyi attestat və diplomlar dünyanın istənilən ölkəsində tanınır. Bu təhsil ocaqlarını bitirmiş şəxs avtomatik olaraq nüfuzlu və keyfiyyətli təhsil almış hesab edilir.

İsveçrə dünyanın ən dəqiq işləyən saatlarının vətəni sayılsa da, burada vahid təhsil proqramı yoxdur, sistem işə kifayət qədər mürəkkəbdir. Məsələn burasındadır ki, federativ quruluşlu İsveçrənin 26 kantonundan hər birində yerli qaydalar, tələblər və standartlar

fəaliyyət göstərir. Bu özəllik təhsil sistemindən də yan keçir. Təbii ki, sistemin bazis hissəsi istisna olmaqla. Bundan əlavə, ölkədə 3 dövlət (alman, italyan və fransız) və bir rəsmi (retoroman) dilinin olması da təhsil prosesinə öz korrektorlarını edir.

Tox, şən və razı

İsveçrə təhsil sisteminin əsas prinsipləri hər uşağın fərdiliyi və sağlam, hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyətinin formalaşdırılmasıdır. Uşaq bağçasından başlayaraq universitet diplomunun alınmasınadək. Bizim üçün qeyri-adi gəlsə də, İsveçrədə prioritet istiqamətlər dil bilgisi və bədən tərbiyəsidir. Körpələr artıq uşaq bağçasından ən azı

iki dili öyrənməlidirlər. İsveçrə təhsil sistemi məktəbəqədər təhsil prosesinə o qədər də önəm vermir. Elə uşaq bağçaları var ki, körpələri 4-6 aylığından qəbul edir. Ancaq bu, məcburi xarakter daşıyır. Hesab edilir ki, uşaq bağçaları körpələrə heç nə öyrətmir və öyrətməməlidir. Tərbiyəçilərin əsas vəzifəsi körpənin tox, şən və razı olmasına nəzarət etməkdir.

Bütün bacarıqlar oyunlar zamanı aşkar olunur. Hərflərə və sözlərə fikir verən yoxdur. Hesablamaları da kənara qoyun: onsuz da hər bir uşaq gəc-tez bunları öyrənəcək. Əsas məqsəd davamlı şəkildə dil öyrənilməsi prosesidir. İkinci istiqamət isə bədən tərbiyəsidir. İsveçrənin təbiəti bunu tələb edir: ilboyu xizəkürmə və veloidman-

la məşğul olmaq hər bir isveçrəlinin həyat tərzidir.

İsveçrədə məskunlaşmış azərbaycanlı ailəsi üçün bu "azadlıq" qeyri-adi gələ bilər. Biz öyrəmişik axı uşağı müxtəlif dərəcələrə qoyaraq, məktəbdən əvvəl kurslara yazdıraraq və müəllim yanına apararaq. İsveçrədə belə ailələr dərhal müvafiq orqanların diqqətini cəlb edə bilər: siz uşağı uşaqlığından məhrum etmək istəyirsiniz?

Uşaq bağçaları həm özəldir, həm dövlət. Dövlət uşaq bağçalarında xərclərin əksər hissəsini yerli orqanlar ödəyir. Amma dövlət uşaq bağçalarını belə, orta məktəbdən fərqli olaraq pul-suz hesab etmək olmaz.

→Ardı səh.9

Universitetlərin təhsil fəaliyyətləri

"Times Higher Education"un yeni reytingi açıqlanıb

Səh.16

UFAZ-ın tələbələri Strasburq Universitetinin tələbələrindən üstün olublar

2016-cı ilin sentyabrında yaradılan Fransız - Azərbaycan Universiteti (UFAZ) öz uğurlu nəticələri ilə diqqəti cəlb etməkdədir. ADNSU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən və tədris-mühazirə proqramları əsasən Fransanın Strasburq Universitetinə aid olan ali məktəbdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr son tədris ilində uğurları xüsusilə fərqlənib.

UFAZ-ın icraçı direktoru Vazeh Əsgərovun sözlərinə görə, ADNSU-nun rektoru, professor Mustafa Babanlıın təşəbbüsü ilə Strasburq Universitetinin birinci kursunda oxuyan tələbələr UFAZ-ın birinci kursunda oxuyan tələbələrə nisbətən, həm də tədris ilinin sonunda sərgilədikləri nəticələrin müqayisəli təhlili aparılıb: "Çox maraqlı nəticə ortaya çıxdı. UFAZ tələbələrini imtahan nəticələrinin Strasburq Universitetinin tələbələrini nəticələrindən daha yüksək olduğu müəyyən olundu. Fransada qiymət 20 ballıq şkala üzrə aparılır və bizim tələbələr arasında 18-19, hətta 20 bal alanlar var idi". Onun sözlərinə görə, təhlillər gedişində tələbələrimizin orta müvəffəqiyyət göstəricisinin və keçid ballarının Strasburq Universitetinin eyni ixtisasları üzrə oxuyan tələbələrindən qat-qat yüksək olması faktı ortaya çıxdı. "Bu nəticələr bizi, əlbəttə ki, çox sevindirdi. Digər tərəfdən, məsuliyyətimizi bir daha artırdı".

RƏSMİ XRONİKA

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 1-də ATƏT-in Minsk qrupunun Fransadan olan həmsədr Stefan Viskontini, Rusiyadan olan həmsədr İqor Popovu, ABŞ-dan olan həmsədr Endrü Şoferi və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin xüsusi nümayəndəsi Anji Kaspşiki qəbul edib.
- Prezident İlham Əliyev noyabrın 1-də Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyətinin yeni tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında fərman imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev oktyabrın 31-də Şəki şəhərinin tarixi hissəsinin qorunması ilə bağlı əlavə tədbirlər, Beyləqan rayonunun Kəbirli-Eyvazlılar-Birinci Aşıqlı-Əlinəzərli avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da Mərakeş Krallığının inzibati islahatlar və dövlət qulluğu naziri Məhəmməd bin Abdelkaderi qəbul edib.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev oktyabrın 30-da Türkmənistan Respublikası Nazirlər Kabineti sədrinin müavini Məmmətxan Çakıyevi qəbul edib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da İsviçərə Konfederasiyasının təhsil, araşdırma və innovasiya üzrə dövlət katibi Mauro Dell'Ambrogiunu qəbul edib.
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da kənd təsərrüfatı işçilərinin təltif edilməsi və onların bir qrupuna fəxri adların verilməsi, "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasının infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi, Argentina Respublikasının Buenos-Ayres şəhərində keçirilən Yeniyyətəmlər III Yay Olimpiya Oyunlarında Azərbaycan Respublikasının idmançıları və onların məşqçiləri üçün yüksək nəticələrə görə mükafatların müəyyən edilməsi, "2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası"nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev oktyabrın 30-da Q.N.Novruzovun Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin Akademiyasının rəisi təyin edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da Braziliya Federativ Respublikasının yeni seçilmiş Prezidenti Jair Bolsonaruya və Efiopiya Federativ Demokratik Respublikasının Prezidenti Sahle-Uork Zevdeyə bu vəzifəyə seçilmələri münasibətilə təbrik məktubları ünvanlayıb.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev oktyabrın 30-da Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Prezidenti Əbdüləziz Buteflikaya bu ölkənin milli bayramı - İqbal Gününü münasibətilə təbrik məktubu ünvanlayıb.
- Oktyabrın 29-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Şəki şəhərində səfərdə olub. Dövlət başçısı səfəri çərçivəsində bir sıra iqtisadi və sosial təyinatlı obyektlərin açılışlarında iştirak edib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 29-da Qax və Şəki şəhərlərində əhalinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına dair tədbirlər haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 29-da İndoneziya Respublikasının Prezidenti Coko Vidodoya ölkəsində baş vermiş təyarrə qəzası nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı ilə əlaqədar başsağlığı məktubu ünvanlayıb.
- Prezident İlham Əliyev oktyabrın 29-da Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Trampa Pittsburg şəhərində sınaqoqa silahlı hücum nəticəsində insan tələfatı ilə əlaqədar başsağlığı məktubu ünvanlayıb.
- Oktyabrın 28-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Qax rayonunda səfərdə olub. Dövlət başçısı səfəri çərçivəsində bir sıra iqtisadi və sosial təyinatlı obyektlərin açılışlarında iştirak edib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdöğana Türkiyə Respublikasının yaranmasının 95-ci ildönümü münasibətilə təbrik məktubu ünvanlayıb.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Şəki şəhərində qarışıq tipli uşaq evi üçün yeni bina inşa edilib

Oktyabrın 29-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Şəki şəhərində qarışıq tipli uşaq evi üçün inşa olunan yeni binanın açılışında iştirak ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı və birinci xanım uşaq evinin rəmzi açılışını bildiren lenti kəsdilər.

Son illər ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlər sırasında körpələrə və kimsəsiz uşaqlara göstərilən yüksək qayğı böyük rəğbətə qarşılıdır. Prezident İlham Əliyevin sərəncamlarına əsasən Azərbaycanda bu sahədə dövlət səviyyəsində proqramlar, layihələr hazırlanaraq həyata keçirilir. Bu vacib tədbirlər ölkəmizdə ana və uşaqların sağlamlığının qorunmasına, uşaq müəssisələrinin fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına, bilikli, savadlı, geniş dünyagörüşünə malik gənc nəslin yetişdirilməsinə yönəldilib. Dövlət səviyyəsində həyata keçirilən belə tədbirlərin nəticəsidir ki, son dövrlərdə uşaq müəssisələri əsaslı şəkildə yenidən qurulub, regionlarda müasir tələblərə cavab verən uşaq bağçaları və məktəblər tikilib.

Uşaqlara, xüsusilə, xəstə və kimsəsizlərə diqqət və qayğı Heydər Əliyev Fondunun da fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Təhsil və uşaq müəssisələrinin maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsi, uşaq evlərində böyüyənlərin gələcəyi, sağlamlıq imkanları məhdud və kimsəsiz uşaqların sağlamlıqlarının qorunması ilə bağlı Fond tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərin çox böyük əhəmiyyəti var.

Məlumat verildi ki, Şəki şəhər qarışıq tipli uşaq evinin Gənclər küçəsində yerləşən əvvəlki binası 1897-ci ildə şəkili tacir Hacı Zülqədər Zülfiqarov tərəfindən şəxsi yaşayış evi kimi inşa olunub və 1930-cu ilədək bu məqsəddə istifadə edilib. 1930-cu ildən həmin binada Şəki şəhər qarışıq tipli uşaq evi fəaliyyət göstərirdi. Uşaq evinin yerləşdiyi bina qəzalı vəziyyətdə olduğundan və mövcud infrastruktur rahat məskunlaşmaya imkan vermədiyindən burada uşaqlara lazımi səviyyədə xidmət göstərmək mümkün deyildi. 2017-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun nümayəndələri Şəki qarışıq tipli uşaq evinin binasının mövcud şəraiti

ilə tanış olublar. Uşaq evində məskunlaşan uşaqların yaşayış şəraitinin, təlim-tərbiyə və asudə vaxtlarının təşkilinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın tapşırığına əsasən yeni binanın inşasına başlanılıb. Şəki şəhərində uşaq evinin binası üçün ayrılan bir hektar ərazidə ümumi sahəsi 2 min kvadratmetrdən çox olan ikimərtəbəli bina inşa edilib.

Binanın layihələndirilməsi zamanı uşaq evində məskunlaşacaq uşaqların təlim-tərbiyəsi, asudə vaxtlarının səmərəli təşkili baxımından infrastrukturun qurulması əsas götürülmüşdür. Eyni zamanda, tikinti prosesində Şəki şəhərinin memarlıq üslubunun qorunub saxlanılmasına diqqət yetirilib. Belə ki, binanın fasadı və hasar Şəki şəhərinin memarlıq üslubuna uyğun olaraq üzvlük daşlarla üzünüb.

Bildirildi ki, uşaq evi bütün yaş qrupları üzrə 80 yerlikdir. Şəki rayonu ilə yanaşı, ətraf bölgələri də əhatə edən uşaq evində hazırda valideyn himayəsindən məhrum olan 3 yaşdan 20 yaşadək 60 nəfər məskunlaşıb. Binada oğlanlar və qızlar üçün ayrı bölmələrdə yerləşən, zəruri inventar və avadanlıqla təchiz edilən 2, 3 və 4 nəfərlik yataq otaqları, dayə otaqları, kitabxana, kompüter otaqları, musiqi otağı, emalatxana, idman zalı, həkim və tibb bacısı otaqları, uşaqların asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələri üçün istirahət otağı, mətbəx, ye-

məxana və camaşırxana var. Burada, eyni zamanda, məktəbəqədər yaş qrupları üçün 20 yerlik uşaq bağçası da fəaliyyət göstərir.

Şəki qarışıq tipli uşaq evinin də yeni binasının Heydər Əliyev Fondu tərəfindən müasir səviyyədə inşa olunması bir daha sübut edir ki, Fond bu istiqamətdə dövlətin icra etdiyi layihələrə sanballı töhfələr verir. Bu layihənin icrası aydın şəkildə göstərir ki, humanizm, insanı dəyərlərə hörmət, dinindən, dilindən, cinsindən, yaşından asılı olmayaraq hər kəse diqqət göstərmək Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətində əsas prinsiplərdən biridir.

Uşaq evinin ərazisində açıq havada min kvadratmetr sahəsi olan idman meydançası qurulub. O cümlədən uşaqların açıq havada istirahətini təmin etmək məqsədilə kölgəliklər və kiçik yaşlı uşaqlar üçün oyun meydançası yaradılıb. Ərazidə yaşıllıq zonası salınıb, müxtəlif meyvə ağacları və digər ağaclar əkilib. Binanın yerləşdiyi ətraf ərazi abadlaşdırılaraq asfalt və daş döşənilib, işıqlandırma sistemi quraşdırılıb. Binada inzibati-təsərrüfat tələblərini ödəyən zirzəmi inşa olunub, daimi su, istilik və soyutma sistemi, generator, stabilizator, eləcə də yanğınxəbərvərici və videomüşahidə sistemləri qurulub. Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uşaq evinə müvafiq avadanlıq və avtobus hədiyyə edilib.

Gəncə Dövlət Universitetinin əməkdaşlarının "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:
Azərbaycanda təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə Gəncə Dövlət Universitetinin aşağıdakı əməkdaşları "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilsinlər:

Alverdiyev İsfəndiyar Cavid oğlu
Əfəndiyev Üzeyir Qiyas oğlu
Əhmədova Sevdə Zahid qızı
Həsənov Vəlif İlkan oğlu
Xurşudov Şahin Nadir oğlu
Kərimov Heydər Nəsim oğlu
Kubışov İlqar Nadir oğlu
Qurbanov Qulu Baba oğlu
Məmmədov Mərdan Mürsəl oğlu
Məmmədova Vəfa Fərman qızı
Novruzov Vaqif Seyfəddin oğlu
Tağıyev Şahin Tağı oğlu
Vəliyev Murad Turab oğlu
Yusifov Elturan Cahad oğlu
Zeynalov Zakir Mikayıl oğlu.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 31 oktyabr 2018-ci il

Gəncə Dövlət Universitetinin əməkdaşlarına fəxri adların verilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycanda təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə Gəncə Dövlət Universitetinin aşağıdakı əməkdaşlarına Azərbaycan Respublikasının fəxri adları verilsin:

"Əməkdar müəllim"

Aslanova Emma Əli qızı
Cavadov Asif Şəmil oğlu
Fətəliyeva Gülsüm İsa qızı
Kərimzadə Pərvin Orxan qızı
Quliyev Əliqulu Umud oğlu
Məmmədov Fəxrəddin Həsən oğlu
Yusibov Mübariz İmran oğlu

"Əməkdar mühəndis"

Həsənov Fəxrəddin Şərif oğlu.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 31 oktyabr 2018-ci il

Şəki şəhərində yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Şəki şəhərində 960 şagird yerlik yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi üçün Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondundan Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ilkin olaraq 1,0 (bir) milyon manat ayrılıb.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazir-

liyi Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsi layihəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinin bölgüsündə bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisinin başa çatdırılması üçün zəruri olan maliyyə vəsaitini nəzərdə tutsun.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 oktyabr 2018-ci il

Qax rayonunun Əlibəyli kəndində yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Qax rayonunun Əlibəyli kəndində 216 şagird yerlik yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi üçün Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondundan Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ilkin olaraq 1,0 (bir) milyon manat ayrılıb.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsi layihəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinin bölgüsündə bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisinin başa çatdırılması üçün zəruri olan maliyyə vəsaitini nəzərdə tutsun.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 oktyabr 2018-ci il

“Sabahın alimləri” VIII Respublika Müsabiqəsinin keçirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin əmri

Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən ümumi təhsil müəssisələrinin IX-XI siniflərində təhsil alan şagirdlərin elmi axtarış-lara sövq edilməsi, onların elmi və yaradıcılıq fəaliyyətinin stimullaşdırılması, elmi tədqiqat işinə meyli olan istedadlı şagirdlərin aşkar edilməsi, həmçinin yüksək elmi tədqiqat nəticələri əldə etmiş Azərbaycan məktəblilərinin seçilib ABŞ-da keçirilən İntel İSEF - Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisinə göndərilməsini təmin etmək məqsədi ilə əmr ediram:

1. 2019-cu il 12-14 fevral tarixlərində İntel İSEF - Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisi çərçivəsində “Sabahın alimləri” VIII Respublika Müsabiqəsi keçirilsin.

2. Ümumi təhsil müəssisələrinin direktorları:

2.1. 2018-ci il 29 oktyabr tarixindən etibarən şagirdlərin sabahın-alimleri.edu.az internet sahifəsində onlayn rejimində qeydiyyatdan keçirilməsini təşkil etsinlər;

2.2. 2018-ci ilin 1 dekabr tarixinədək şagirdlər tərəfindən aparılan tədqiqatların başa çatdırılmasını və müsabiqənin tələblərinə uyğun olan sənədlərin hazırlanmasını təmin etsinlər;

2.3. Müsabiqənin Təlim Akademiyasında iştirak etmək istəyən müəllimlərin 2019-cu il 15 yanvar tarixinədək onlayn qeydiyyatdan keçmələrini təmin etsinlər.

3. Müsabiqəyə elmi dəstəyin verilməsi Bakı Dövlət Universiteti (A.Məhərrəmov), Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (M.Babanlı), Sumqayıt Dövlət Universiteti (E.Hüseynov) və Azərbaycan Texniki Universitetinə (X.Yahudov) tövsiyə edilsin.

4. Naxçıvan Muxtar Respublikasının ümumi təhsil müəssisələrində müsabiqənin təşkili ilə bağlı məsələlərin həlli Naxçıvan Muxtar Respublikasının təhsil naziri R.Məmmədova həvalə edilsin.

5. Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinə, Gəncə və Sumqayıt şəhərlərinin təhsil idarələrinə, şəhər (rayon) təhsil şöbələrinə müsabiqənin məqsədlərinin təbliğ edilməsi, elmi tədqiqatlara cəlb olunan şagirdlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və müsabiqəyə hazırlıqla bağlı məsələlərin həllində ümumi təhsil müəssisələrinə köməklik göstərilməsi tapşırılsın.

6. Aparat rəhbərinin müavini, müsabiqənin direktoru (Y.Piriyyəv):

6.1. Müsabiqənin həmtəşkilatçısı olan nazirlik və təşkilatçıların birgə qərarının layihəsini hazırlayıb Nazirliyin rəhbərliyinə təqdim etsin;

6.2. Müsabiqənin Münsiflər Heyətinin tərkibi haqqında təkliflər hazırlayıb Nazirliyin rəhbərliyinə təsdiq üçün təqdim etsin;

6.3. Müsabiqənin yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün hazırlıq işlərini həyata keçirsin;

6.4. Müsabiqənin Təlim Akademiyasının təşkili və treninqlərin keçirilməsini təmin etsin;

6.5. Müsabiqənin keçirilməsi ilə bağlı satın alınması tələb olunan mal, iş və xidmətlər barədə məlumatı Əsaslı Tikinti və Təchizat İdarəsinə təqdim etsin.

7. Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinə (E.Əmrullayev) müsabiqədə layihələrin qiymətləndirilməsi və seçim prosesinin həyata keçirilməsinə köməklik göstərilməsi tapşırılsın.

8. Əsaslı Tikinti və Təchizat İdarəsi (A.Axundov) müsabiqənin keçirilməsi ilə bağlı müvafiq mal, iş və xidmətlərin satın alınması üzrə lazımı tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etsin.

9. Maliyyə şöbəsi (R.Orucov) və Təhsilin iqtisadiyyatı sektoru (L.Abdullayev) müvafiq mal, iş və xidmətlərin satın alınması ilə əlaqədar aidiyyəti üzrə Əsaslı Tikinti və Təchizat İdarəsinin xərclər smetasında müvafiq vəsaitin proqnozlaşdırılmasını və sifariş əsasında həmin idarəyə vəsaitin ayrılmasını təmin etsinlər.

10. Təhsil Sisteminin İnformasiyalaşdırılması İdarəsi (V.Xanlarov) müsabiqəyə texniki dəstəyin verilməsini (müvafiq elektron xidmətlərin göstərilməsi) təmin etsin.

11. İnformasiya şöbəsi (E.Məmmədov) əmrin çoxaldılıb aidiyyəti müəssisələrə göndərilməsini, Nazirliyin internet sahifəsində yerləşdirilməsini və “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc olunmasını təmin etsin.

12. Əmrin icrasına nəzarət nazir müavini M.Vəliyevaya həvalə edilsin.

Ceyhun BAYRAMOV,

Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri

26 oktyabr 2018-ci il

Təhsil sahəsində əməkdaşlığa dair birgə bəyanat imzalanıb

Oktyabrın 29-da İsvəçrə Konfederasiyasının təhsil, araşdırma və innovasiyalar üzrə dövlət katibi Mauro Dell'Ambrogionun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri başlayıb.

Səfər çərçivəsində Mauro Dell'Ambrogio Fəxri xiyabanda ümum-millil lider Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad edib, məzari önünə əkilil qoyub.

Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın məzarı üzərinə gül dəstələri düzülüb.

İsvəçrənin dövlət katibi Şəhidlər xiyabanına gələrək, Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş qəhrəman Vətən övladlarının xatirəsini anıb, “Əbədi məşəl” abidəsinin önünə əkilil qoyub.

Daha sonra təhsil naziri Ceyhun Bayramov İsvəçrə Konfederasiyasının təhsil, araşdırma və innovasiyalar üzrə dövlət katibi Mauro Dell'Ambrogio ilə görüşüb. Görüş zamanı Azərbaycan ilə İsvəçrə Konfederasiyası arasında ali və peşə təhsili sahəsində əlaqələrin cari vəziyyəti, aparılan islahatlar və gələcək inkişaf perspektivləri müzakirə edildi. Görüşün sonunda təhsil naziri Ceyhun Bayramov ilə İsvəçrə Konfederasiyasının təhsil, araşdırma və innovasiyalar üzrə dövlət katibi Mauro Dell'Ambrogio arasında təhsil sahəsində əməkdaşlığa dair birgə bəyanat imzalanıb.

Səfərin ilk günü nümayəndə heyəti həmçinin ADA Universitetini ziyarət edib və universitetin rektoru Hafiz Paşayevlə görüşüb. Daha sonra Dell'Ambrogio Azərbaycan-Fransız Universiteti (UFAZ) ilə tanış olub və sözügedən universitetin tələbələri üçün “İsvəçrə: təhsildən innovasiyaya” adlı məruzə ilə çıxış edib.

UNEC növbəti innovativ layihəsini təqdim etdi

7 gün, 24 saat fəaliyyət göstərəcək
kitabxana istifadəyə verildi

← Əvvəlki sah.1

Oruc MUSTAFAYEV

Tələbələr M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın 60 min kitab, 140 min qəzet və jurnal, 15 min dissertasiyadan ibarət elektron bazasından da istifadə edə biləcəklər. İstifadəçilərə həmçinin “Web of Science” platformasının 126 626 məqalədən ibarət bazasına çıxış imkanı yaradılıb. Eyni anda 104 tələbəyə xidmət göstərmək imkanına malik kitabxana ümumilikdə 760 mindən artıq elektron resursa çıxışı təmin edəcək.

Ə.Muradov qeyd edib ki, kitabxananın bir özəlliyi də ondan ibarətdir ki, burada cəmi bir nəfər işləyəcək. Kitabxana fondu açıq rəflərdə yerləşdirilib. Hər bir ədəbiyyat müvafiq sahənin adını bildirən qeydiyyat nömrələri ilə göstərilir. Rəflərdəki bütün kitabların yerləri barədə də dəqiq məlumat əks olunub. İstənilən tələbə özünə lazım olan kitabı seçə və onun surətini əldə edə bilər.

Açılış mərasimində qeyd olunub ki, kitabxananın istifadəyə verilməsi UNEC üçün çox önəmli bir işdir. Kitabxana beynəlxalq stan-

datlara tam uyğundur. Kitabxananın III mərtəbəsində tələbələrin xahişi nəzərə alınaraq bədi ədəbiyyat nümunələri də toplanıb.

Kitabxana ilə yaxından tanış olan təhsil naziri Ceyhun Bayramov müasir kitabxana sisteminin istifadəyə verilməsinin universitet üçün çox yaxşı bir pəncərə olduğunu bildirib və bu sahədə dünyanın nüfuzlu universitetlərində mövcud olan təcrübədən bəhs edib. Nazir müasirlik və tarixiliyin vəhdətini təcəssüm etdirən kitabxananın tələbələr üçün çox rahat və gözəl məkan olduğunu bildirib.

Sonra UNEC-in daha bir innovativ layihəsi - ən müasir texnoloji avadanlıqlarla təchiz edilən “UNEC Extern” mərkəzi ilə tanışlıq olub. Bildirilib ki, dünyanın aparıcı universitetlərinin təcrübəsi əsasında hazırlanan mərkəzin üstünlükləri sırasına onlayn dərslə istənilən yerdən qoşulmaq, tələbələrin mövzunu daha dərinləndirən mənimləmək üçün müəllimlə sual vermək, müzakirələrdə iştirak etmək, dərslərin video-bazasına istənilən vaxt və istənilən yerdən yenidən baxmaq imkanları daxildir.

Qeyd olunub ki, “UNEC Extern”də seçilmiş yerli və əcnəbi professor-müəllimlərdən ibarət heyət tədris aparacaq. Mərkəzdə 6 tədris studiyası, 12 inzibati və 1 müzakirə otağı mövcuddur. Studiyalarda elektron kürsü, xüsusi sensor lövhə, monitor, HD kamera və səs avadanlıqları quraşdırılıb. Bir tədris studiyasında eyni anda 500, gün ərzində isə 9-12 min tələbə təhsil vermək mümkündür.

ADPU-nun Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsi birinci olub

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin (ADPU) Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsi “Az.edu.az” təhsil portalının 12 ali təhsil müəssisəsi arasında keçirdiyi “Azərbaycanda hansı universitetin Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsi daha aktiv fəaliyyət göstərir?” sorğusunun nəticələrinə əsasən I yeri tutub. Həmçinin ADPU-nun tələbələri Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun keçirdiyi 11-ci qrant müsabiqəsində 6 qrant layihəsini qazanıblar. Bu münasibətlə oktyabrın 31-də ADPU-da tədbir keçirilib. Tədbirdə ADPU-nun rəhbərliyi, fakültə dekanları, dekan müavinləri, kafedra şöbə müdirləri, ictimai təşkilatların nümayəndələri, fəal tələbələr iştirak edəblər.

Görüşü giriş sözü ilə açan ADPU-nun rektoru, professor Cəfər Cəfərov Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsini və qrant layihə-

Bu münasibətlə universitetdə ictimai təşkilatların nümayəndələri və fəal tələbələrlə görüş keçirilib

lərini qazanan tələbələri təbrik edərək onlara təhsildə və ictimai fəaliyyətlərində yeni-yeni uğurlar arzulayıb. Rektor qeyd edib ki, bu gün universitetimizin kollektivinin həyatında xoş və sevincli bir gündür. Son iki ayda ADPU iki böyük uğur qazanıb. “Az.edu.az” təhsil portalının və “Məktəbuşəsi.az” saytının keçirdiyi müvafiq sorğuların nəticələrinə əsasən ADPU I yerə layiq görülüb. ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kolleci (ADPK) də “Məktəbuşəsi.az” saytının keçirdiyi virtual sorğunun nəticələrinə görə I yeri tutub. Bu uğurlar bizi çox sevindirir və qarşımıza qoyduğumuz

hədəf və məqsədlərə çatmağımıza səmərəli təsir göstərir. Belə mütərəqqi təşəbbüslər, ideyalar təbliğ edilməli, bu fəaliyyətin miqyası genişləndirilməlidir. Bu sahənin müxtəssisləri universitetimizə cəlb olunmalı, təlimlər, seminarlar, kurslar təşkil edilməlidir. Beynəlxalq layihələrdə iştirak etməyimiz üçün aparıcı xarici dilləri yaxşı bilməyimiz olduqca vacibdir.

ADPU-nun Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri, dosent Vurğun Məmmədov göstərilən diqqət və qayğıya görə universitetin rəhbərliyinə, eləcə də sorğuda qalib gəlmələrinə dəstək verən

hər kəsə təşəkkür edib. Bildirib ki, Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin qələbəsi ümumilikdə ADPU-nun qələbəsidir. Dosent V.Məmmədov çıxışında təmsil etdiyi təşkilatın fəaliyyəti və gələcəkdə həyata keçirəcəyi tədbirlər barədə ətraflı məlumat verib.

Tədbirlərin təşkili və tələbələrə iş şöbəsinin baş müxtəssisi Sahil Qələndərov, tələbələr Lamiyə Rzayeva, Ləman Vəliyeva, Nərmən Əhmədova, Xəliq Abbasov, Şıxməmməd Şıxməmmədov qazandıqları qrant layihələri haqqında danışıblar. Tələbə Gənclər Təşkilatının sədri Taleh Budaqov tələbələrin sosial fəallığının artırılması üçün görülən işlər haqqında məlumat verib.

Professor Fikrət Rzayev, professor Fərrux Rüstəmov, dosent Şahin Pənahov, dosent Yusif Alıyev çıxış edərək tələbə-gənclərin qrant layihələri ilə bağlı fəaliyyətlərinin təkmilləşdirilməsi, layihələrin tədris prosesində tətbiqi və digər vacib məsələlər barədə öz fikir və mülahizələrini bölüşüblər.

Pilot layihənin icrası ilə əlaqədar görülən işlər müzakirə olunub

Müəllimlərə zəruri tövsiyələr verilib

təmin edilməsinə, tədris-metodik işlərin effektiv qurulmasına, müəllimlərin peşə bacarıqlarının və şagirdlərin təlim nailiyyətlərinin davamlı inkişafına, istedadlı şagirdlərin fənn olimpiadalarına, tədqiqat işlərinə marağının artırılmasına, eləcə də qabaqcıl pedaqoji təcrübə nümunələrinin aşkar çıxarılıb yayılmasına xidmət edir.

LDU-nun tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə prorektoru vəzifəsini icra edən dosent İdrak Əskərov çıxışında bildirib ki, pilot layihənin icrası ilə əlaqədar 2017/2018 və 2018/2019-cu dərslər illəri üzrə tədbirlər planı hazırlanıb. Tədbirlər planına müvafiq olaraq universitetin əməkdaşları ötən tədris ilində Astara və Yardımlı rayonlarının bir sıra ümumtəhsil məktəblərində riyaziyyat, fizika, kimya və

biologiya fənləri üzrə müəllimlərə ustad dərsləri keçiblər.

Qeyd olunub ki, LDU-nun müxtəssis müəllimləri tərəfindən həmin fənlər üzrə məktəb müəllimlərinin dərsləri dinlənilib, dərslər “dəyirmi masa”da müzakirə edilərək müəllimlərə zəruri tövsiyələr verilib.

Diqqətə çatdırılıb ki, Astara və Yardımlı rayonlarının ümumtəhsil məktəblərində istedadlı fərqlənən şagirdlər aşkar edilərək onların fənn olimpiadalarına hazırlanması istiqamətində müəyyən tədbirlər həyata keçirilib.

Pilot layihənin icrası ilə əlaqədar LDU-da fizika, riyaziyyat, kimya və biologiya fənləri üzrə IX-XI sinif şagirdləri arasında keçirilən regional olimpiadada Astara və Yardımlı rayonlarının şagirdləri

xüsusi fəallıq nümayiş etdiriblər.

Yeni dərslər ilində LDU-nun müəllimləri pilot layihənin icrası ilə əlaqədar Astara, Lənkəran və Yardımlı rayonlarının ümumtəhsil məktəblərində fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

Konfransda çıxış edən Astara Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Qızbəs Məmmədova, Təhsil Nazirliyinin Daxili nəzarət şöbəsinin baş məsləhətçisi Rövşən Ağayev, Astara Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri Rəşad Həsənov, Astara Pedaqoji Kollecinin direktoru Ağababa İbrahimov, Astara şəhər 5 nömrəli tam orta məktəbin kimya müəllimi Dilbər Kərimova pilot layihənin icrası istiqamətində görülən işlərdən danışıraq layihənin davamlı olması və icra mexanizmi ilə əlaqədar təkliflərini bildiriblər.

Tədbirin sonunda pilot layihənin icrasında fərqlənən müəllimlərin bir qrupuna fəxri fərmanlar təqdim olunub.

Beynəlxalq olimpiadalara gedən yol

Respublika fənn müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılıb

← Əvvəli səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

F.Qarayev 4 il ərzində bu istiqamətdə gedən inkişaf prosesinin sürətinə diqqət çəkib: “4 il əvvəl 35 məktəbdən 300 şagird ilə başlanan fənn müsabiqələri artıq ölkəmizin bütün coğrafiyasını əhatə edir və 15 mindən artıq şagirdin iştirakı ilə keçirilir. Fənn müsabiqəsi qaliblərinin beynəlxalq olimpiada mərkəzlərində hazırlıq prosesi 4 ildir ki, davam edir. Bu gün 250-dən artıq şagird müxtəlif yaş qrupları üzrə həmin mərkəzlərdə xüsusi proqramlar çərçivəsində məşğələlərdə iştirak edirlər”.

Olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərində keyfiyyətli təhsilə təmin etmək məqsədi ilə bir çox ali təhsil müəssisələri, özəl sektorla əməkdaşlıqdan danışıq F.Qarayevin sözlərinə görə, Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialı, Bakı Mühəndislik Universiteti, AMEA-nın ayrı-ayrı institutları ilə maraqlı layihələr həyata keçirir, milli və əcnəbi mütəxəssisləri mərkəzlərə dəvət edir, bununla da şagirdlərin onlardan faydalanmasını təmin etməyə çalışırlar.

15 min şagirdin 52 faizi qızlardır

F.Qarayev hazırlıq mərkəzlərində həyata keçirilən işin nəticəsinin çox uğurlu olduğunu, hazırlıq keçən şagirdlərin beynəlxalq bilik yarışlarından əliboş qayıtmadığını deyib: “TV Respublika fənn müsabiqəsi qalibləri ötən il qatıldıqları beynəlxalq olimpiadalarda ölkəmizi layiqli şəkildə təmsil ediblər. Belə ki, yeniyetmələrin Balkan riyaziyyat olimpiadasında riyaziyyat fənni üzrə, İnformatika fənni üzrə yeniyet-

mələrin Avropa olimpiadasında, həmçinin fizika, kimya, biologiya fənləri üzrə keçirilən olimpiadalarda şagirdlərimiz uğurla çıxış edərək Azərbaycana kifayət qədər medal götürüblər”.

F.Qarayev bilik yarışlarında qızların fərqəndiyini xüsusilə qeyd edib: “Sevindirici haldır ki, olimpiadalara qatılan 15 min şagirdəndən 52 faizi qızlardır. Fənn müsabiqələrində tətbiq edilən fizika, riyaziyyat, kimya, biologiya və informatika kimi dəqiq fənlərə qız şagirdlərimizin həvəs göstərməsi və qazandıqları nailiyyətlər bizim üçün qürurvericidir”.

Azərbaycanda təhsilin inkişafı regionlarda da geri qalmır. F.Qarayev 169 qalib arasında 72 məktəblinin bölgə məktəblərini təmsil etdiyini vurğulayaraq, bunu bölgələrdə təhsilin inkişafının göstəricisi kimi dəyərləndirib.

Xüsusi istedadlarla işin təşkili dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biridir

Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva deyib ki, son illər ölkəmizin təhsil sisteminin yenidən qurulması və qabaqcıl ölkələrin təhsil sistemində inteqrasiyası üçün çox böyük imkanlar yaranıb. Onun fikrincə, bu istiqamətdə nəzərəçarpan fəaliyyətlərdən biri xüsusi istedadlarla işin təşkildir. M.Vəliyevanın sözlərinə görə, son illərdə təhsil sahəsində həyata keçirilən tədbirlər arasında bu istiqamət artıq dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi dəyərləndirilib: “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”na əsasən, istedadlı uşaq və gənclərin inkişafı və onlarla işin daha da təkmilləşdirilməsi, istedadların ümumi po-

tensialının, akademik imkanlarının vaxtında ölçülüb qiymətləndirilməsi və daha da inkişaf etdirilməsi istiqamətində təhsil sistemi qarşısında yeni tələblər qoyulub. Tələblər arasında ən başlıcası isə istedadlı uşaqlar üçün keçirilən müsabiqə və yarışlar, bu yarışların məzmunca daha da təkmilləşdirilməsidir”.

Son 5 ildə təhsil sahəsində qazanılan uğurlar arasında məhz istedadlı uşaqların iştirakı ümumrespublika miqyasında keçirilən fənn olimpiadalarında, istər beynəlxalq olimpiadalarda qazandıqları uğurları vurğulayan nazir müavini bu uğurların məntiqi nəticəsi kimi, “Təhsil haqqında” qanuna edilən dəyişikliyə toxunub. Respublika fənn olimpiadaları qaliblərinin bu təhsil ilindən başlayaraq, ölkə ali təhsil müəssisələrinin müvafiq ixtisasları üzrə, beynəlxalq olimpiada qaliblərinin isə istənilən ixtisas üzrə müsabiqədənəqar qəbulunun müm-

kün olacağını deyib. Bunu fənn müsabiqələri qaliblərinin öz nəticələrini qatıldıqları başqa bilik yarışlarında da təsdiq etməsi və olimpiada qaliblərinin ədalətli seçiminin nəticəsi olduğunu bildirib.

17 rayonda 60 xüsusi istedad sinfi

M.Vəliyeva qeyd edib ki, istedadlı uşaq və gənclərin səmərəli təhsil almasını təmin etmək məqsədilə yeni tipli tədris müəssisələrinin şəbəkəsi genişləndirilib, lisey və gimnaziyalarda təhsilin məzmunu müasir tələblərə uyğunlaşdırılıb. Artıq ölkənin 17 rayonunda 60 xüsusi istedad sinfi yaradılıb.

Tədbirdə fənn olimpiadaları qalibləri olan və artıq məzun olaraq Azərbaycanın və dünyanın ayrı-ayrı universitetlərində təhsil alan tələbələrə də iştirak edənələr olub. Həmin tələbələrəndən biri Cavid Əhmədov Kanadanın ən böyük və ən nüfuzlu universitetində təhsil alır. Alberta Universitetinin tələbəsi olan Cavid Əhmədov bu arzusunun Xaricdə təhsil üzrə Dövlət Proqramı çərçivəsində reallaşdırıb: “8 il əvvəl mən də olimpiadalara hazırlaşmağa başladım. Əvvəlcə respublika əhəmiyyətli bilik yarışlarında, daha sonra beynəlxalq bilik yarışlarında uğur qazandım. Olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərində əldə etdiyim bilik və bacarıqlar mənə sadəcə olimpiadalarda deyil, ali məktəbə daxil olarkən, hətta universitetdə oxuyarkən də işimə yarayır. Artıq Alberta Universitetində kimya mühəndisliyi ixtisası üzrə təhsil alıram və qazandığım uğurlara görə daha çox olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinə borcluyam”.

Daha sonra müsabiqə qaliblərinə diplom, medal və hədiyyələr təqdim edilib. Tədbirdə həmçinin nailiyyətləri ilə seçilən 13 ümumi təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi də təltif olunub.

Təhsil nazirinin müavini tacikistanlı həmkarı ilə görüşüb

Oktyabrın 25-də təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov VI Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumda iştirak etmək məqsədi ilə Bakıda səfərdə olan Tacikistanın təhsil nazirinin müavini Fathiddin Usmonzadə ilə görüşüb.

Görüş zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Tacikistan arasında təhsil sahəsindəki mövcud əlaqələr, gələcək əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə olunub, həmçinin hər iki ölkədə aparılan təhsil islahatları haqqında məlumat mübadiləsi edilib.

SABAH Mərkəzinin İKT üzrə təlimləri

Azərbaycan Texniki Universitetinin (AzTU) SABAH Mərkəzinin təşəbbüsü ilə informasiya texnologiyaları (İT) üzrə təlimlərə start verilib. Təlimlərə müxtəlif ali təhsil müəssisələrinin tələbələri cəlb olunub.

Təlimlər AzTU-nun SABAH Mərkəzinin müəllim və tələbələri tərəfindən keçirilir, tələbələrə İKT-nin incəlikləri, o cümlədən tədris prosesinde informasiya texnologiyalarından istifadə qaydaları haqqında məlumat verilir.

Təlimi uğurla başa vuran tələbələrə sertifikatlar təqdim olunacaq. Təlimlərin cari dərslərinin sonunadək mərhələli şəkildə davam etdirilməsi nəzərdə tutulur.

Gənc müəllimlərlə görüş

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyindəki ümumi təhsil müəssisələrində çalışan gənc müəllimlərlə görüşlər keçirilir.

Təlimə Dəstək Mərkəzi tərəfindən təşkil olunan görüşlərin əsas məqsədi gənc müəllimlərin məktəb mühitinə uyğunlaşmasına təkan vermək, müəllim-şagird-valideyn münasibətlərinin düzgün qurulması baxımından onları istiqamətləndirmək, tədris prosesində ünsiyyət mədəniyyətini yüksəltmək və təhsilin keyfiyyətini artırılmasında müəllimin rolunu vurğulamaqdan ibarətdir.

Görüşlərdə sağlam müəllim-şagird münasibətlərinin tənzimlənməsi, müəllimin etik davranış qaydaları və sinfin idarə olunması ilə bağlı məsələlərə toxunulur, sinif rəhbəri haqqında əsasnamə ilə yaxından tanış olurlar.

Qeyd edilən məsələlərlə bağlı müəllimlərlə fikir mübadiləsi aparılır, milli-mənəvi dəyərlərə yiyələnən, millətini və Vətəni sevmə, bilikli gənc nəslin yetişdirilməsində gənc müəllimlərin səylə çalışması ilə bağlı müvafiq tapşırıq və tövsiyələr verilir. Həmçinin görüşlərdə iştirakçıları maraqlandıran suallara aydınlıq gətirilir.

Gənclərin aqronomluq ixtisasına marağı artır

Qalib RƏHİMLİ,
ADAU-nun Mətbuat
xidmətinin rəhbəri

ADAU bazar rəqəbətli kadrlar hazırlamağa qadirdir

Aqrar sahənin inkişafına dövlət tərəfindən göstərilən diqqət və qayğı ildən-ildə artır. Həyata keçirilən aqrar islahatlar, dövlət dəstəyinin əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirilməsi, yeni çağırışlara uyğun strateji hədəflərin müəyyənləşdirilməsi kənd təsərrüfatında mühüm kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinə, eləcə də bu sahəyə inamın artmasına, fəallığın yüksəlməsinə səbəb olub.

Əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan aqrar siyasət ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Hazırda Azərbaycanda aqrar sahənin daha da inkişaf etdirilməsi, daxili bazarın mühüm kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatının ödənilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məhz bunun nəticəsidir ki, son illər kənd təsərrüfatı ölkə iqtisadiyyatının prioritet sahələrindən birinə çevrilib. Taxıçılıq, üzümçülük, pambıqçılıq, baramaçılıq, tütünçülük, meyvəçilik və başqa sahələrdə nəticələr var və bunlar olduqca qürurvericidir.

Görülən işlərə baxmayaraq, müxtəlif tədbirlər həyata keçirilsə belə mövcud olan problem hələ aradan qalxmayıb. Problem, əsasən, bu sahədə mütəxəssis çatışmazlığıdır. Təbii ki, bu problemin həlli yolları ölkədə yeganə aqrar təhsil müəssisəsi olan Dövlət Aqrar Universitetindən keçir. Demək yerinə düşər ki, aqrar sahədə kadr probleminin aradan qaldırılması üçün dövlət proqramları var və bu sahədə çox uğurlu işlər imza atılıb. Aqrar Universitetin maddi-texniki bazası gücləndirilib, keyfiyyətli təhsil üçün hər şərait yaradılıb. Tələbələrin sosial problemləri, ən əsası da yaşayış şəraiti ən müasir səviyyədə həllini tapıb. İki ən müasir tələbəvi istifadəyə verilib.

Bəs universitetdə aqronom hazırlığı nə vəziyyətdədir və hansı zaman müddətinə problem həllini tapa bilər? Və ya gənc nəslin aqronomluq ixtisasına marağının səviyyəsi necədir?

Bu bir həqiqətdir ki, son illərə kimi aqronom olmaq istəyən çox az idi. Bu da kənd təsərrüfatının inkişafına təsir göstərən aqronom çatışmazlığını həll etməkdə çətinlik yaranırdı. Təbii ki, gənc nəsl zamanında bu sahəni seçsəydi, yeni fikir və ideyalarla aqrar təhsili və aqrar sahəni yetərincə irəliyə aparmaq olardı. Çünki hər bir sahədə olduğu kimi, kənd təsərrüfatında da yeni nəfəsə, işini sevərək görən gənc kadrlara ehtiyac böyükdür. Qeyri-neft sektoruna gənclərdə maraq yaratmaq, onları bu sahəyə cəlb etmək indi zamanın tələbinə çevrilib.

ADAU-nun Aqronomluq fakültəsinin dekani, dosent Məhərrəm İsmayilov deyir ki, cənab Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti və qayğısı, eləcə də stimullaşdırıcı tədbirlərinin tətbiqi, texniki bazanın gücləndirilməsi, müasir şəraitin yaradılması nəticəsində indi gənclər aqronomluq ixtisasına çox maraqlıdır və bu, qəbulda da özünü göstərib. Artıq 1-ci kursda tələbələrin sayı 338, 2-ci kursda 238, 3-cü kursda 202, 4-cü kursda 132 nəfərdir. Fakültə üzrə hazırda 910 tələbə təhsil alır ki, bu da yaxın illərdə aqronom çatışmazlığı problemini tam həll edəcək.

Tədrisin keyfiyyəti məsələsinə gəlincə, dekan Məhərrəm İsmayilov bildirib ki, bu gün həm müəllim potensialımız, həm tədris-təcrübə sahələrimiz, həm də laboratoriya və bitki klinikamız imkan verir ki, biz bazar rəqəbətli kadrlar hazırlaya bilək. Bu gün ADAU-nun Aqronomluq fakültəsində “Biologiya”, “Bitkiçilik və bitki mühafizəsi”, “Bağçılıq”, “Ekologiya və meşəçilik”,

“Torpaqşünaslıq və aqrokimya”, “Ümumi əkinçilik, genetika və seleksiya” kimi 6 kafedra fəaliyyət göstərir. Bunlarla yanaşı “Biologiya” kafedrasında yeni yaradılan akademik Cəlil Əliyev adına fiziologiya, akademik Validə Tutayuk adına auditoriya, “Bitkiçilik və bitki mühafizəsi” kafedrasında bitki klinikası, pambıqçılıq və pambıq texnologiyası laboratoriyası, İpəkçilik tədris mərkəzi, fakültənin həyotəyana sahəsində tut ipəkqurdunun yemləndirilməsi üçün Çin Respublikasından gətirilən çəkil ağacları, “Bağçılıq” kafedrasında 5 istixana, professor Famil Şerifov adına auditoriya, kafedrayı sahədə meyvə bağı və üzüm sahəsi, “Ekologiya və meşəçilik” kafedrasında, ekologiya laboratoriyası, meşəçilik laboratoriyası, Mehdi Mustafayev adına auditoriya, akademik Həsən Əliyev adına ekologiya laboratoriyası, fakültənin həyotəyana sahəsində dekorativ ağac və kol bitkilərinin əkin materiallarının yetişdirilməsi üzrə ixtisaslaşmış tinklik sahəsi, “Torpaqşünaslıq və aqrokimya” kafedrasında 3 otaqdan ibarət torpaqşünaslıq və aqrokimya laboratoriyası, nümunələrinin analizə hazırlanması, makro və mikro elementlərin təyini, bitki-də pestisid qalıqlarının təhlili otağı və tədris laboratoriyaları, Məmmədtağı Cəfərov adına auditoriya, “Ümumi əkinçilik, genetika və seleksiya” kafedrasında toxumçuluq, 2 otaqdan ibarət əkinçilik, taxıl və paxlalı bitkilər sahə laboratoriyası (sahədə dərs etmək üçün proyektor və kompüterlə təmin olunan auditoriya), Faiq Məmmədov adına auditoriya mövcuddur. Bu da tədrisin keyfiyyətinə, nəzəriyyə ilə təcrübənin uzlaşmasına, tələbələrin elmi tədqiqat işləri aparmasına yaradılan ən yüksək şərait deməkdir. Torpaqşünaslıq və aqrokimya laboratoriya-

sı ətraf rayonların fermerlərinin qarşılaşdığı problemlərin həllini, dəqiq torpaq analizlərinin aparılmasını da təmin edir.

Sadalanan bu auditoriya və laboratoriyalar həm də kifayət qədər texniki imkanlara malikdir və ağıllı lövhələr, kompüterlər, proyektor və printerlərə, mikroskoplara təmin edilib. Yaradılan imkan və şərait təbii ki, tələbələrin kadr kimi formalaşmasında böyük önəm daşıyır. Beləliklə, ADAU səviyyəli təhsil müəssisəsi kimi özünü təsdiq edib. Dövrün tələbinə uyğun olaraq, yeni texnika və texnologiyaların tətbiqi bu sahəyə, sözün həqiqi mənasında, müsbət təsir göstərib. Ümumiyyətlə, təhsil müəssisəsində yeni texnika və texnologiyaların tətbiqi, investisiyaların yatırılması kənd təsərrüfatının inkişafına müsbət təsir göstərəcək kadr çatışmazlığını da aradan qaldırır.

Önemli olan bir məsələni də qeyd etmək yerinə düşər. Bu gün Aqronomluq fakültəsinin bütün ixtisasları dövlət sifarişlidir. Burada oxuyan tələbələrin təhsil haqqı dövlət tərəfindən ödənilir və hər ay onlara təqaüd verilir. Bununla yanaşı, aqronomluq ixtisasında tədris 3 dilə də aparılır. Azərbaycan, ingilis və rus dillərində. Xarici dillərdə aparılan tədris proqramlarını da tələbələr çox asanlıqla mənimsəyir, əldə etdikləri bilikləri imtahanlarda uğurla sınaqdan çıxarırlar. İngilis dilində tədris tələbəyə imkan verir ki, o, təhsilini Avropa ölkələrində davam etdirə bilsin və ən müasir tələblərə cavab verən kadr kimi tanınsın.

Beləcə, hesab etmək olmaz ki, aqronomluq peşəsinə maraq yoxdur. Son illər kənd təsərrüfatına diqqətin artırılması bu ixtisasa olan marağa çox güclü təsir edib. Bu sahə artıq universitetdə prioritet sahəyə çevrilib. Unutmaq olmaz ki, qeyri-neft sektoru kimi kənd təsərrüfatı çox lazımlı sahədir. Həmin sahə üzrə ADAU, demək olar, üzərinə düşən məsələləri həll edir və daha böyük hədəflərə doğru qətiyyətlə, inamla irəliləyir. Ən əsası isə qəbul imtahanlarından sonra ixtisas seçimi edən abituriyentlər bunları nəzərə almalıdır.

"Biz əsas diqqəti təhsilin keyfiyyətinə yönəldirik"

Vazeh Əsgərov: "Məqsəd budur ki, insanlarımız Avropaya getmədən o təhsili öz ölkəsində alsın"

Şarlotta Payen: "Tələbələrin əksəriyyətində çox güclü motivasiya var"

Oruc MUSTAFAYEV

Ali təhsil sistemində yeniliklər elə sürətli tempə baş verir ki, onları lazımcına qiymətləndirməyə və tətbiqinə nail olana qədər daha global məsələlər ortaya çıxır. Bu o deməkdir ki, qloballaşan dünyanın çağırışları universitetlərdən daha çox çeviklik tələb edir. Fransız - Azərbaycan Universitetinin (UFAZ) auditoriya və laboratoriyalarını gözdikcə bu ali məktəbin təhsilində yeniliklərin tədris mühitində necə əsaslı şəkildə yer almasının şahidi olmamaq mümkün deyil. UFAZ-ın icraçı direktoru Vazeh Əsgərova ali məktəbi gözdikcə innovativ düşüncənin imkanlarına bir daha şahidlik etdik.

UFAZ-ın icraçı direktoru Vazeh Əsgərov və müştərik universitetin baş katibi xanım Şarlotta Payen ilə söhbətimizə universitetə qəbulun vəziyyəti, perspektiv planlardan başladıq.

- Vazeh müəllim, öncə universitetə qəbulun vəziyyəti, ixtisaslar barədə məlumat verərdiniz.

- Azərbaycan və Fransa Prezidentlərinin birgə təşəbbüsü ilə 2016-cı ilin payızında yaradılan UFAZ layihəsi Fransanın nüfuzlu Strasburq Universiteti (Unistra) və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (ADNSU) tərəfindən idarə olunan birgə proqramdır. Bu gün UFAZ-da 4 ixtisas - kimya mühəndisliyi, kompüter elmləri, geofiziki mühəndislik, neft-qaz mühəndisliyi üzrə 412 tələbə təhsil alır. UFAZ öz məzunlarına ADNSU və Strasburq Universitetinin diplomlarını verir. Beləliklə, ölkənin hüduqlarını tərk etmədən tələbələr Fransanın ən qədim və nüfuzlu universitetindən birinin diplomunu da ala bilərlər.

Bu il UFAZ-a daxil olmağı arzu edən abituriyentlərin keçid balları çox yüksək - 600 baldan yuxarı olub. Əgər 2016-2017-ci tədris ilində UFAZ-a daxil olmağı arzu edənlərin orta keçid balı 585, 2017-2018-ci tədris ilində 590,5 bal idisə, 2018-2019-cu tədris ilində 620,7 bal təşkil edib. Həmçinin bizim universitetimizdə oxumaq istəyənlərin sayı da artıb. Yəni, əgər 2016-2017-ci tədris ilində onlayn qeyd edilmiş və ali məktəbə qəbul imtahanında iştirak etməyi arzu edən abituriyentlərin sayı 310 nəfər təşkil edirdisə, 2017-2018-ci tədris ilində onların sayı 427, 2018-2019-cu tədris ilində 523 nəfər olub.

UFAZ-da təhsil 4 il davam edir: 1-ci il - hazırlıq və 3 il bakalavr təhsili təşkil edir. Hazırlıq ilində tələbələr əsasən elmi, texniki fənləri öyrənir, həmçinin ingilis və fransız dillərini intensiv surətdə mənimsəyirlər. Hər il UFAZ-a 160 tələbə qəbul olunur, onlardan 120-si ödənişsiz, 40 -i isə ödənişli əsasda təhsil alır. Ancaq 3 il ərzində biz 160 yer tam doldura bilməmişik. Bizim universitetimizdə oxumaq çətindir. Biz əsas diqqəti təhsilin keyfiyyətinə yönəldirik.

- Hansı abituriyentlər əsasən UFAZ tələbəsi adını qazanır?

- Əsasən Dövlət İmtahan Mərkəzinin keçirdiyi qəbul imtahanlarında 500 və daha çox bal toplayan abituriyentlər ali məktəbə qəbul olunur. 500-dən artıq bal toplayan abituriyentlər üçün Strasburq Universitetinin təşkil etdiyi imtahanlar həyata keçirilir və bu imtahanlar universitetin münisflər heyəti tərəfindən təşkil olunur. Biz imtahanların vaxtını elə salırıq ki, tələbə bəzə qəbul olunmazsa və ya qəbul olub oxumaq istəməzsə, başqa yere sənəd verə bilsin.

- İmtahanları kimlər qiymətləndirir?

- Qiymətləndirmə ancaq Strasburq Universitetinin müəllimləri tərəfindən aparılır. İmtahanların nəticələrini biz Strasburqa göndəririk. UFAZ-da Strasburq Universitetinin professorları var ki, daim bizimlə birgə işləyirlər. Onlar 5 nəfərdir.

Hər ay bura Strasburqdan bir ekspert gəlir. Yerli müəllimlər də imtahan nəticələrini qiymətləndirir, lakin yekun qiymətlər və nəticələr Fransaya göndərilir. Son qiymətləndirmə ballarını artıq Strasburq Universiteti qoyur. İmtahanlar Strasburq Universitetinin müəllimləri tərəfindən təşkil olunur. Yəni, Strasburqun müəllimləri UFAZ-a gəlir və imtahanları qəbul edirlər.

- Təhsildən xaric etdiyiniz tələbəniz olubmu?

- Hər ilin sonunda ballara baxılır və bizdə artıq məlumat olur ki, nə qədər tələbə imtahanlardan keçə bilməyib. Ötən il onların sayı təxminən 10 faiz olub. İmtahanları verə bilməyənlərin 2 yolu qalır: ya yenidən birinci kursdan tədrisə başlamalı, ödənişli əsasda oxumalıdır, ya da ki, onlar ADNSU-da təhsillərini davam etdirmək seçimini edirlər. Dediym kimi, ötən il ərzində imtahandan keçə bilməyənlər təxminən 10 faiz olub ki, bu, o qədər də böyük rəqəm deyil. Bizim üçün xoş idi ki, tələbələrimizin qiymətləri çox yaxşıdır. Hətta bizim ekspertlər və xaricdən dəvət etdiyimiz professorlar da bunu deyirlər. UFAZ-da və Strasburqda oxuyan tələbələrin sayı eyni deyil. Lakin bizim ikinci mərhələ imtahanları var ki, onlar Strasburqda təşkil olunur. Bu imtahanlar il ərzində hər zaman keçirilir. Bundan əlavə, iki mərhələdə keçən imtahanlar var. Bu imtahanlarda biz UFAZ-da oxuya biləcək ən istedadlı gəncləri seçirik. Bir şeyi də qeyd etmək istəyirəm ki, bizdə qəbul planı üzrə 160 yer tam dolmayıb. Çünki biz bu səviyyəni - 120 yeri saxlarıq. Və oxumaq istəyən digər tələbələr, demək olmaq ki, onlar yaxşı tələbələr deyil. Sadəcə, onlar Strasburq Universiteti ilə həyata keçirilən layihənin tələblərinə cavab vermir. Onlar üçün çətinliklər yaranır. Buna görə də onlara təhsillərini ADNSU-da davam etdirməyi təklif edirik.

- Müəllimləri necə seçirsiniz?

- Bizim öz pedaqoqlarımız var. Hər hansı 30 nəfər yerli müəllimlərdir, onları bizim ekspertlər, Strasburq Universitetinin professorları özləri seçir. Biz əvvəlcə skype vasitəsilə müsahibələr təşkil edirik. Əgər bizim ekspert burdarsa, müsahibəni onlar özləri aparır. Lakin buna qədər Strasburq Universitetinin bizdə işləyən koordinatorları (onlar 5 nəfərdir) da namizədlərlə söhbət aparırlar. Onlar namizədin biliyini ilkin yoxlayır və onlarla müsahibə aparması üçün tövsiyə edir. Müsahibədən sonra biz seçilən müəllimi dəvət edir və bir dərs keçməyi təklif edirik. Dərs keçilir və ona hansısa tapşırıq verilir. Namizəd dərs keçdikdən sonra koordinatorlar deyirlər, bu namizəd UFAZ-da işləyə bilər, ya yox.

Sonuncu mərhələ rektorla görüşdür. Çünki bu müəllim ADNSU-da işləyəcək. Deməli, namizədin işə qəbul olunması ba-

rədə son söz rektora bağlıdır. Prinsip etibarilə rektor da deyir ki, əgər Strasburq namizədi qəbul edirsə, bizə onunla tanış olmaq qalır.

Sualımızın başqa bir tərəfi də var. Bizim dəvət olunmuş müəllimlərimiz var. Onlar da professorlardır, təkcə Strasburqdan deyil, həm də müxtəlif universitetləri təmsil edirlər. Bu professorları isə Strasburq Universiteti özü tapır, onları UFAZ-a dəvət edir. Yalnız bu il ərzində biz Fransanın müxtəlif universitetlərindən UFAZ-a mühazirələr oxumaq üçün 58 professor dəvət etməyi planlaşdırırıq, hazırda onların sayı 29 nəfərdir. Bu praktika bizdə ötən ildən başlayıb. Biz təxminən 25 professor dəvət etmişdik, bu il isə artıq bizdə III kurs olduğundan və daha çox elmlər üzrə tədris aparıldığından dəvət olunmuş professorların sayını da artırmışıq.

- Vazeh müəllim, UFAZ müəllimini fərqləndirən hansı cəhətləri qeyd edə bilərsiniz?

- Əsas fərqli cəhət tədrisin ingilis dilində olmasıdır. İkincisi, əgər sual universitetdə işləyən azərbaycanlı müəllimlərlə bağlıdırsa, onların hamısının çox yaxşı təcrübəsi var. Xaricdə təhsil alıb, ya da ki, Azərbaycanda ən yaxşı universiteti bitiriblər. Və ingilis dilində tədris aparmaq təcrübələri var. Söhbət fizika, kimya, kompüter elmlərindən gedir.

Söhbətimizə burada UFAZ-ın baş katibi Şarlotta Payen də qoşulur:

- Biz elə müəllimləri tapmağa çalışırıq ki, ola bilər ki, 10 illik müəllim təcrübələri yoxdur, lakin onlarda daha çox təşəbbüskarlıq, çeviklik var. Fransa universitetlərində müəllimi müəllim edən dərslərdir. Biz ondan aktivlik istəyirik. Bizdəki və Fransadakı dərslər mühtə, düzdür, bir qədər fərqlənir. Müəllimlərdən istəyimiz budur ki, öz üzrlərində daim işləsinlər, müasir təlim metodları ilə tanış olsunlar, təkmilləşsinlər. Çünki elm özü çox sürətlə inkişaf edir. Ona görə də onlar elm dünyasında baş verənlərdən məlumatlı olmalıdırlar. Laboratoriyalarda tədqiqat mövzularını işləməlidirlər. Ən mühüm budur ki, onlar tələbələrlə dərslərində daha çox ünsiyyətdə olsunlar. Biz müşahidə etmişik ki, bu, hər yerdə belədir. Əgər müəllim tələbə ilə ünsiyyət saxlamırsa, tələbə passivləşir. Biz isə istəyirik ki, müəllim dərslərində tələbəyə suallar ünvanlasın, tələbələrlə birlikdə tapşırıqlar yerinə yetirməyə çalışsın, onları maksimum dərəcədə dərslə cəlb etsin. Bu, çox vacibdir.

- UFAZ-ın tədris proqramlarının təşkili barədə nə deyə bilərsiniz?

- Tədris materiallarına aid olan bütün məsələlərin həlli Strasburq Universitetinə aiddir. Onlar bizim üçün uyğunlaşdırılmış tədris proqramları hazırlayıblar. Hətta Strasburq Universiteti özü üçün Fransada arzulanı, həyata keçirmək istədiyi ən vacib tədris resursu və materialları həm də UFAZ üçün hazırlayıb. Yəni, UFAZ-da tədrislə bağlı bütün işlər Strasburq Universitetinin kollektivinə məxsusdur. Bizim 3 ekspertimiz var. Onlardan biri Strasburq Universitetinin prorektorudur, digəri onun xarici əlaqələr üzrə köməkçisidir. Onlar ayda bir dəfə Bakıya gəlir və müəllimlərimizlə işləyirlər. Mühüm məqamlardan biri də bu-

dur ki, biz ötən ildən universitetdə konfranslar təşkil etməyə başlamışıq. Fransadan gələn pedaqoqlar, professorlara dəvətnamələr göndəririk ki, bizim konfranslarda iştirak etsinlər. Bu barədə biz Təhsil Nazirliyinə də bildirmişik və təklifimiz razılıqla qarşılanıb. Nəinki UFAZ və ADNSU, bütün ali məktəblərimiz və AMEA üçün açıq konfranslar təşkil etmək istərdik.

- 2 diplom tələbələr üçün hansı dividentlər qazandırır?

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin UFAZ-ın fəaliyyətə başlaması münasibətilə imzaladığı sərəncamda da qeyd olunurdu ki, Azərbaycan vətəndaşı xaricə getmədən öz ölkəsində aparıcı xarici dövlətlərin universitetlərində təhsil ala bilməlidir. Məqsəd budur ki, insanlarımız Avropaya getmədən o təhsili öz ölkəsində alsın. Nəzərə alsaq ki, bizim tələbələrin yaşı 16-17-dən başlayır, ona görə də valideynlər də bu nöqtəyi-nəzərdən daha rahatdırlar ki, tələbələr bakalavr təhsilini məhz Azərbaycanda alırlar. Digər tərəfdən, hər bir tələbə tədris prosesində istifadə etmək üçün pulsuz olaraq nootbuk alır, bu da onlara tədrisdə kömək edir. Digər mühüm aspekt ali məktəbin müasir maddi-texniki bazasıdır. Məlumdur ki, müasir texniki avadanlıq olmadan keyfiyyətdən danışmaq mümkün deyil. Fizika, kimya kimi elmlərin tədrisini müasir laboratoriyasız təsvir etmək çətindir. Yaxın bir neçə həftələr ərzində universitetdə bir neçə yeni laboratoriyanın açılması gözlənilir. Bu məsələ üzərində artıq 2 il iş gedir. Bu, böyük laboratoriya olacaq və Strasburq Universitetinin tələbinə cavab verir.

Şarlotta Payen:

- Strasburq Universiteti üçün çox vacibdir ki, UFAZ-da yaradılan laboratoriyalar ən müasir standartlara, mühəndislik, təhlükəsizlik qaydalarına cavab versin. Çünki burada dünyanın müxtəlif ölkələrindən professorlar, tələbələr işləyəcək. Strasburq Universiteti bu laboratoriyaların dünyaya standartlarına uyğun olmasını istəyir. Buna görə də Strasburqdan olan mühəndislər azərbaycanlı mütəxəssislərlə birlikdə çalışırlar. Laboratoriyalardan həm Strasburq, həm də ADNSU tələbələri istifadə edəcəklər. Ona görə də çalışırıq ki, laboratoriyaların vəziyyəti ən yüksək səviyyədə olsun.

- Bu sualın Şarlotta xanımadır. Azərbaycanlı tələbələrlə işləmək ürəyinizdədir?

S.Payen (gülür):
- Mənim üçün onlarla işləmək çox xoşdur. Mən çox aktiv gənclik görürəm. Bizim professorlar da deyirlər ki, onların əksəriyyətində çox güclü motivasiya var. Onlar çox sürətlə işləyir, fəallıq göstərirlər. Dərs vaxtı onlar bizim müəllimlərə çoxlu suallar verirlər. Müəllimlərə də çox xoşdur tələbələrin bu fəallığı. Fransada, tələbələr həm də belə olmadığını deyə bilərlər. Burada isə təşəbbüskarlıq var, bu, spontan olaraq baş verir. Azərbaycanlı tələbələrdə motivasiyanın güclü olduğu hiss olunur. Hiss olunur ki, onlar hədəfə nail olmağa daha çox can atırlar. Bu, çox yaxşı cəhətdir. Bəzən onlara xatırlatmalı oluruq ki, fransız təhsil sistemi heç də kifayət qədər azad deyil. Onlara deyirəm ki, siz burada Strasburqun təhsilini alırsınız və qarşınızda uzun yollar açılır. Heç

kim düşünməsin ki, UFAZ-a qəbul olduq, hər şey asandır. Onların çoxlarının keçid balları - DIM üzrə çox yüksəkdir, bu il orta bal 620 olub. Onların əksəriyyətinin orta məktəbdə nəticələri çox yaxşı olub. UFAZ-a qəbul olduqdan sonra biz onlara dəstək veririk ki, ali təhsil həyatında da əvvəlki kimi fəal olsunlar. Təkcə tədrisdə deyil, həm də mədəni-kütləvi tədbirlərdə də fəal olsunlar. Bakıya Fransadan qonaqlar gələndə mən onları UFAZ-a dəvət edirəm, biz onlara Fransa mədəniyyətini, dilini də çatdırmağa çalışırıq.

- Hazırda qəbul 4 ixtisas üzrə aparılır. Onların sayını artırmağı düşünürsünüz?

Şarlotta Payen:

- Bakalavrdan sonra, təbii ki, magistratura gəlir. Daha sonra doktorantura. Əlbəttə ki, belə bir imkan olarsa, istərdik ki, bizdə magistratura səviyyəsi də olsun. Hər şey rəğmən Fransada magistratura çox güclü surətdə elmi-tədqiqatlarla bağlıdır. Hazırda UFAZ-da qurduğumuz və istifadəyə veriləcək laboratoriyalar da buna imkan verir. Artıq çox sayda avadanlıqlarımız var, partalar var. Buna görə də biz də çox istərdik ki, Azərbaycan və Fransa arasında birgə elmi-tədqiqat aparılsın. Strasburq Universitetinin 4 Nobel mükafatçısı var. Onlar indi də fəal şəkildə işləyirlər. Ola bilsin ki, bu vaxtsa bizim UFAZ tələbələrindən də bu yüksək səviyyəyə qatanlar olacaq. Ona görə də magistratura çox vacibdir. Mən həm də onu əlavə etmək istəyirəm ki, Azərbaycan dövlətinin dəstəyi sayəsində tələbələrə 80 faizi təqəddir alır. UFAZ-da çox maraqlı ab-hava yaranıb. Azərbaycan sektorunda, rus sektorunda həm Bakıdan, həm də rayonlardan olan tələbələr təhsil alır. Onlar həm Azərbaycan, həm rus, fransız və ingilis dillərində danışirlar.

- Azərbaycanda bakalavriata 4 il, Fransada 3 ildir. Təhsil səviyyələrinin uyğunlaşdırılması necə gedir?

- Bəli, bizdə hazırlıq mərhələsi var. Biza qəbul olunanlardan TOEFL kimi dünyada tələb olunan dil biliklərini və digər standartları tələb etmirik. Bilirik ki, heç də hamının belə imkanları yoxdur. Biz onları imtahan etmirik. Əvəzində bizdə birillik intensiv ingilis dili hazırlığı var. Eyni zamanda, hazırlıq həm də elmlər üzrə aparılır. Kimya, riyaziyyat, fizika üzrə xarici dildə biliklər verilir. Çünki Fransada onların həmyaşıdları orta məktəblərdə bir il artıq təhsil alır (12 illik təhsil sistemi-red). Buna görə də bizim məqsədimiz azərbaycanlı tələbələrin səviyyəsini fransız şagirdlərin səviyyəsinə qaldırmaqdır. Buna görə də birillik hazırlıq, həqiqi mənada, bizim üçün çox vacibdir. Bu, çox intensiv hazırlıq ildir. Biz onları elə hazırladırmıza çalışırıq ki, Fransadan professorlar gələndə tədris ilinə tam hazır olsunlar.

- Vazeh müəllim, yay məktəbi necə keçdi? Bu barədə məlumat verərdiniz...

- UFAZ-ın təhsildə uğur qazanmış 40 tələbəsi iyun ayının sonlarından iyulun ortalarına qədər Strasburq Universitetinin təşkil etdiyi iki həftəlik yay məktəbində iştirak edib. Bu, Strasburq Universiteti və ADNSU-nun təşkilatçılığı ilə UFAZ layihəsi üçün nəzərdə tutulmuş bir layihədir. Artıq 2 yay məktəbini təşkil etmişik və onlar çox uğurla həyata keçirilib. Tələbələr orada özlərini nəinki Strasburq Universitetinin hüquqi statuslu tələbəsi kimi hiss edirlər, eyni zamanda dil, Fransa mədəniyyəti, mətbəxi, eləcə də görməli yerlərlə bağlı proqrama qatılırlar. Demək olar ki, onların boş vaxtları olmur. Ən çox vurğulamaq istədiyim digər bir məsələ ondan ibarətdir ki, yay məktəbinə Strasburq Universitetinin prezidenti Mişel Deneken çox diqqət ayırır. Heç də təsadüfi deyil ki, o, azərbaycanlı tələbələrlə ən azı 2 dəfə görüşür. Orada da qeyd edir ki, siz Strasburq Universitetinin qanuni tələbəsiniz. Burada siz özünü Strasburqun digər tələbəsindən fərqli qoyulmadan hiss edə və bütün imtiyazlardan istifadə edə bilərsiniz. Qeyd edirəm ki, bizim tələbələr həm UFAZ, həm də Strasburq Universitetinin tələbə kartlarına malikdirlər. Biz hər il Strasburq Universitetinin tələbə kartlarının təqdimat mərasimini keçiririk. Əsas məqsəd də ondan ibarətdir ki, Bakıda ola-ola tələbələrımız bu kartdan Strasburqun bütün infrastrukturundan - istər universitetin tələbə kitabxanasından, eləcə də tələbə qeydiyyatından, transkriptdən tutmuş bütün məsələləri həyata keçirmək üçün istifadə edirlər. Bunlar onların Strasburq Universitetinin qanuni tələbəsi hüququnu daşmasına və bütün imtiyazlardan istifadə etməsinə dəlalət edir.

Müəllimin peşəkarlığının artırılmasında metodiki işin rolu

İradə HƏSƏNOVA,

Sunqayıt şəhəri, 23 nömrəli tam orta məktəbin kimya müəllimi, kimya-biologiya fənləri üzrə metodiki birləşmənin rəhbəri

Metodiki iş müəllimi inkişaf etdirən peşə mühitinin formalaşmasına yönəldilməlidir

Müasir şəraitdə məktəbin əsas vəzifəsi şagird şəxsiyyətinin inkişafına kömək edən təhsil mühiti yaratmaqdır. Bu məsələnin həllində isə pedaqoji kadrların peşə səriştəliliyi də əhəmiyyətli rol oynayır. Peşə və şəxsi keyfiyyətlərin toplusu olan peşə səriştəliliyi pedaqoji fəaliyyətini yerinə yetirmək üçün müəllimin nəzəri və praktiki hazırlığıdır və pedaqoji ustalığını müəyyən edir. Səriştəli müəllim pedaqoji fəaliyyətini yüksək səviyyədə qurur və şagirdlərinin təlim-tərbiyəsində stabil nəticələr əldə edir. Müəllimin peşə səriştəliliyinin inkişaf etdirilməsi onun pedaqoji innovasiyaları qəbul edə bilməsi, dəyişən pedaqoji mühitə uyğunlaşa bilməsi qabiliyyətlərinin formalaşdırılmasıdır.

Müasir təhsil sistemində baş verən dəyişikliklər müəllimin təkmilləşməsinə, peşəkarlığının yüksəlməsinə tələb edir. Çünki yalnız müstəqil düşünən, öz fəaliyyətinin nəticələrini əvvəlcədən görə bilən, təhsil prosesini modelləşdirən müəllim qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmağın qərarını ola bilər. Bəs müəllimin günün tələblərinə cavab verən peşə kompetensiyalarını necə inkişaf etdirməli? Bunun üçün, hər şeydən əvvəl, müəllimdə peşəkarlığı artırmaq istəyi olmalıdır. Eyni zamanda pedaqoji inkişaf üçün əlverişli təhsil şəraiti və motivasiya yaradılmalıdır. Elə şərait ki, müəllim özünün pedaqoji keyfiyyətlərinin səviyyəsinin yüksəldilməsi zərurətini hiss etsin.

Müəllim özünün pedaqoji təcrübəsini müxtəlif istiqamətlərdə təkmilləşdirə bilər:

- Peşə sahəsində (öz fənnini bilməsi).
- Tədrisin metodikası sahəsində (müasir texnologiyaları, təlimin yeni metod və formalarını mənimsəməsi).

- Pedaqoji psixologiya sahəsində.

Təkmilləşmək üçün metodiki mövzunu müəllim öz ehtiyaclarına uyğun seçir. Seçdiyi mövzu əsasında qarşısına qoyduğu problemə uyğun şəxsi iş planını hazırlayır.

Müəllim aşağıdakı istiqamətləri nəzərə alaraq peşə inkişafı planını tərtib edir:

- ✓ Psixoloji-pedaqoji ədəbiyyatın öyrənilməsi.
- ✓ Təlim-tərbiyə prosesinin proqram-metodiki təminatının işlənilməsi hazırlanması.
- ✓ Özünütəhsilin mövzusu üzrə iş.
- ✓ Məktəbin metodiki iş sistemində iştirakı.
- ✓ Digər müəllimlərin peşə inkişafı təcrübəsindən istifadə.

Planın yazılması yaradıcı işdir. Planda nəzərdə tutulan hər bir fəaliyyətin icra müddəti qeyd olunmalıdır.

Həmin planın reallaşması yolları aşağıdakı fəaliyyətlərdən keçir:

- ✓ ixtisasartırma sistemi;
- ✓ özünlütəhsil;
- ✓ metodiki birləşmələrin, pedaqoji şuraların işində, seminar, konfrans, ustad dərslərdə fəal iştirak etmək;
- ✓ müasir təhsil texnologiyalarına, metodiki üsullara, pedaqoji vasitələrə yiyələnmək;
- ✓ informasiya-kommunikasiya texnologiyalarını mənimsəmək;
- ✓ müxtəlif müsabiqələrdə, layihələrdə, tədqiqat işlərində iştirak etmək;
- ✓ öz təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi və yayılması, nəşrlərin yaradılması.

Müəllimin təkmilləşmə kurslarında iştirakı dərəcədənə fəaliyyətinə aiddir. Məktəbdəki fəaliyyətdən ayrılmaqla müəllimin peşəkarlığının artırılması isə vacibdir. Məhz buna görə də məktəbdə metodiki birləşmələrin apardığı işin keyfiyyətinin yüksəldilməsi zərurətə çevrilir.

Məktəbdə metodiki işin məqsədi hər bir müəllim üçün fasiləsiz peşə inkişafı sistemini yaratmaqla təhsilin qarşısında duran vəzifələri reallaşdırmaq istiqamətində pedaqoji işçilərin peşə hazırlığını təmin etməkdir. Çalışmaq lazımdır ki, metodiki iş zamanı müəllim təkmilləşmə prosesinin ən fəal subyektinə çevrilsin. Metodiki işdə ən başlıca məsələ-müəllimə yerində və praktiki yardım göstərməkdir. Müəllim pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlı istənilən məlumatı metodiki kabinetdən götürməli, ya da haradan götürə biləcəyi haqqında məlumatı olmalıdır.

Metodiki iş müəllimi inkişaf etdirən peşə mühitinin formalaşmasına yönəldilməlidir. Metodiki işin vəzifəsi pedaqoji kollektivin və şagirdlərin potensialını maksimum dərəcədə reallaşdırmağa imkan verən təhsil mühitini yaratmaqdır.

Müəllimin qarşısında qoyulan müasir tələbləri nəzərə alaraq məktəb müəlliminin peşəkarlığının artırılmasının aşağıdakı yollarını müəyyən edir:

- ✓ Metodiki birləşmələrdə, yaradıcı və ya problem qruplarında iş.
- ✓ Müəllimin innovativ fəaliyyəti.
- ✓ Peşə ustalıq müsabiqələrində, ustad dərslərində, forum, festivallarda iştirakı.
- ✓ Şəxsi pedaqoji təcrübənin ümumiləşdirilməsi və yayılması.
- ✓ Müəllimlərin attestasiyası, ixtisasının artırılması.
- ✓ Fəal iş formaları ilə peşə səriştəliliyinin artırılması.

Müəllimlərin inkişaf edən peşə mühitinin formalaşmasında onlarla keçirilən təlim mühüm rol oynayır. Məktəbdə öyrədicə seminarların, təlimlərin keçirilməsi vacibdir. Seminarlar öyrəninən ədəbiyyatla müstəqil iş üzərində qurulmuş nəzəri məşğələ formasıdır, geniş öyrədicə işdir. Seminarlarda iş zamanı pedaqoji kollektiv toplanmış materialları ümumiləşdirir və öyrənilən məsələlərə yeni yanaşmaları qəbul edir. Se-

minarların sonunda “dəyimi masa”nın keçirilməsi lazımdır.

Bizim məktəbdə keçirdiyimiz seminar-praktikumlar, adətən, üç mərhələdən ibarət olur: birinci-nəzəri mərhələdə problemin aktuallığı müzakirə olunur. İkinci-paktiki mərhələdə uşaqlarla iş zamanı yeni yanaşmaları görməyə imkan verən qarşılıqlı dərslənmələr təşkil olunur. Müəllimlə qabaqcıl təcrübələrini öz fəaliyyətlərində tətbiq etməyə imkan verilir. Bu da müəllimləri yaradıcılığa sövq edir, onların peşə ustalıqlarının təkmilləşməsinə səbəb olur. Sonuncu-analitik mərhələdə nəticələr çıxarılır. Müəllimlər keçilən dərslərin keyfiyyətini aşağıdakı göstəricilərə görə qiymətləndirirlər:

- ✓ Şagirdlərin yaş və fərdi imkanlarına uyğunluq;
- ✓ Şagird işlərinin təşkili formaları;
- ✓ Şagirdlərin həyat fəaliyyətləri ilə əlaqənin olması;
- ✓ Yenilik;
- ✓ Praktiki fəaliyyətin nəzəri əsaslandırılması...

Seminar-praktikumlar müəllimlərin bilik və bacarıqlarını zənginləşdirən effektiv iş formasıdır. Bu, eyni zamanda biliklərin sistemləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi üzrə təlim fəaliyyəti, bacarıqların formalaşması üzrə iş və məlumat əldə etməyin mənbəyidir. Bir sözlə, bu, həm söz (iştirakçıların çıxışları), həm fəaliyyət (seminarda müxtəlif praktiki məşğələlərin keçirilməsi), seminarın mövzusu üzrə əyani nümayiş, həm də pedaqoji təhlildir. Eləcə də seminarın gedişində pedaqoji təcrübənin yayılması məsələləri müzakirə olunur. Bu səbəbdən, məktəbdə aparılan metodiki işin fəal forması kimi seminar-praktikumların keçirilməsinə böyük əhəmiyyət veririk.

Müasir dünyada sosial-iqtisadi və elmi-texniki inkişafın dinamikası müəllimlərin yeni informasiya texnologiyalarını bilmələrini qabarıq şəkildə aktuallaşdırır. Bu baxımdan müəllimin pedaqoji fəaliyyətinə olan vacib tələblərdən biri informasiya-kommunikasiya texnologiyalarını dərinləndirməsidir. Bu məqsədlə məktəbimizdə “Müxtəlif fənlərin tədrisində İKT-nin tətbiqi” üzrə seminar-praktikumlar keçirilir. Bunun nəticəsidir ki, müəllimlərimiz sinif təşkilat saatları, valideyn iclasları, metodiki birləşmələrdə, pe-

daqoji şurada çıxışlarını İKT-dən geniş istifadə etməklə təşkil edirlər.

Pedaqoji fəaliyyətdə peşəkarlığın artırılması daimi proses olmalıdır. Yəni peşə ustalığının artırılması mərhələləri hər dəfə, lakin yeni keyfiyyətdə təkrarlanmalıdır.

Peşəkarlığın artmasında özünütəhsilin də rolu böyükdür. Özünütəhsil sosial təcrübələrin mənimsənilməsinin keyfiyyətə yeni formasıdır. Müəllimi özünütəhsilə təhrik edən ehtiyaclar, motivlər aşağıdakılar ola bilər:

- ✓ Dərse, valideyn iclasına, sinif saatına, məktəb tədbirinə, olimpiadaya hazırlaşan müəllim yeni məlumatlar axtarışına ehtiyac duyar.
- ✓ Müəllimlik yaradıcı peşədir. Yenilik axtarışında olan müəllim işini daha maraqlı və canlı etməyə çalışır. Başqalarını öyrədən müəllim ətrafında olanlardan daha çox bilməlidir. Cəmiyyətin həyatında baş verən dəyişikliklər müəllimi daha çox öyrənməyə məcbur edir.
- ✓ İndiki dövrdə sayılan, seçilən müəllim daha böyük nüfuzla malikdir. Yaxşı müəllim olmaq zərurəti müəllimi öz üzərində daha çox işləməyə məcbur edir. Müəllim əməyinin qiymətləndirilməsi, müxtəlif adların, təltiflərin verilməsi müəllimin ustalıqından asılıdır.

Yalnız bilik, bacarıqların təkmilləşməsi yolu ilə bunlara nail olmaq mümkündür.

Müəllim bu gün özünütəhsilin və təkmilləşmənin internet resursları və texnologiyalar vasitəsilə artırılmasının forma və üsullarından istifadə etməlidir. Bu məqsədlə:

- ✓ Müəllim üçün distant kurslar,
- ✓ Distant konfranslar. Distant seminarlar,
- ✓ Distant müsabiqələr,
- ✓ Distant olimpiadalar,
- ✓ Pedaqoji forumlar təşkil etmək olar.

Bir sözlə, hər gün öyrədən müəllim daim öyrənməlidir. Bu işdə isə özünütəhsil müəllimin peşə fəaliyyətinin vacib şərtidir.

Müəllimin peşə özünütəkmilləşdirmə prosesində innovativ fəaliyyəti mühüm rol oynayır. İnnovasiyalara hazırlıq onun peşə inkişafının vacib şərtidir. Bu səbəbdən innovativ proseslərin iştirakçıların motivasiyası və stimullaşdırılması sistemini yaratmaq; innovasiyaların tətbiq edən müəllimlərin fəaliyyətinin effektiv metodiki təşkilini təmin etmək məktəbdə təşkil olunan metodiki işin əsas hissəsidir.

Yeni pedaqoji ideyaları sınaqdan keçirmək məqsədilə müvəqqəti yaradıcı qruplar təşkil etmək məktəbdə aparılan metodiki işin fəal formalarından sayılır. Məktəbin, eləcə də metodiki birləşmə üzvlərinin metodiki mövzuları üzrə problemlərin həlli üçün yaradıcı qruplar təşkil olunur. Pedaqoji suranın iclaslarında həmin qruplar layihələrlə çıxış edirlər. Bütün kollektiv həmin layihələrin müzakirəsində fəal iştirak edir.

Həmkarlarının qabaqcıl təcrübə dərslərinin dinlənilməsi və təhlili, ustad dərslərdə iştirak etməsi müəllimin peşəkarlığını artırır. Ona görə də müəllim həmkarlarının dərslərini dinləməli, onların fəaliyyətini təhlil etməyi öyrənməlidir. “Açıq dərslər”lərin dinləyən müəllimlər yeni mövzunu öyrənilməsi zamanı məntiqi ardıcılığa, şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasına, fəaliyyət növlərinin necə növbələşməsinə, tədqiqat vərdişlərinin inkişafına, müəllim-şagird əməkdaşlığının necə inkişaf etməsinə fikir verməlidirlər. Müəllimin öz dərslərinin təhlili də vacibdir: işindəki nöqsanları görür, onu aradan qaldırmağa çalışır. Öz fəaliyyətinin təhlili pedaqoji təcrübənin dərk olunması prosesi olub işdə olan çətinliklərin aradan qaldırılması, özünütəkmilləşdirməyə stimuldur. Öz pedaqoji fəaliyyətini təhlil edə bilməyən müəllim şagirdlərinin bilik və bacarıqlarını necə qiymətləndirə bilər? Onların refleksiyasını necə təşkil edə bilər? Müəllim fəaliyyətinin özünütəhlil bacarıqlarını artırmaq üçün məqsədyönlü metodiki işin aparılması vacibdir.

Peşə ustalığını artırmağın əsas formalarından biri şəxsi təcrübənin yayılmasıdır. Pedaqoji təcrübənin yayılması üçün məqalələrin dərci, şəxsi peşə saytı və bloqlarının yaradılması vacibdir. Müəllimlərimiz bu sahədə fəallıq göstərirlər. Müasir dünyanın informasiya bolluğu şəraitində olması ilə əlaqədar “Şagirdlərin məlumat kompetensiyalarının formalaşdırılması” (“Azərbaycan məktəbi” elmi-nəzəri jurnalı) adlı məqalədə şagirdlərin informasiya ilə işləmək bacarıqlarının formalaşdırılması istiqamətində həmkarlara müəyyən tövsiyələr verilib. “Şagirdlərin kimya fənninə marağını necə artırmaq” (“Azərbaycan müəllimi” qəzeti) metodiki yazıda məqalə müəllifi fənn müəllimləri ilə öz fikirlərini bölüşüb, bəzi təkliflər irəli sürüb. Məktəbimizin müəllimləri müxtəlif səviyyəli pedaqoji konfranslarda da öz təcrübələrini yayırlar. Məsələn, onlar şəhər və respublika konfranslarında “Fasiləsiz təhsil: problemlər, axtarıclar, perspektivlər”, “Xarici dil müəllimlərinin peşə səriştəliliyinin formalaşması” və s. kimi mövzularda çıxışlar ediblər.

Müəllimin portfoliosu metodiki işin innovativ forması olub onun peşəkarlığının qiymətləndirilməsi metodlarından biridir. Portfolio müəllimin peşə səriştəliliyinin qiymətləndirilməsi üçün praktiki fəaliyyətinin ən əhəmiyyətli sayılan nəticələrini nümayiş etdirir. Yalnız fəaliyyətinin nəticələrini deyil, eləcə də əvvəlki nəticələrlə müqayisədə inkişafını göstərir. Hər bir metodiki birləşmənin elektron qovluğu olmalı və fənn müəllimlərinin özünütəkmilləşdirmək üçün metodiki mövzusu üzrə gördüyü işlər, təkmilləşmə kursları, iş təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi və təqdimatı, şagirdlərinin müəllimin peşəkarlığını təsdiq edən nailiyyətləri və s. haqqında məlumatlar bu qovluqda öz əksini tapmalıdır.

Müasir şərtlərdə müəllimin fəal həyatı mövqeyi, peşə ustalığının artırılması şagirdlərin keyfiyyətli təhsil almalarının qərantıdır. Bu səbəbdən müəllimin təkmilləşmə sistemi yenilənməli, inkişaf etdirilməli və işlədiyi təhsil müəssisəsində öyrədilməsi həyata keçirilməlidir. Metodiki iş təlim və tərbiyənin keyfiyyətinə, təhsil müəssisəsinin işinin son nəticələrinə əsaslı təsir göstərə bilər, onu təhsil prosesini idarə edən vacib faktor kimi qeyd etmək olar.

“Biologiyadan innovativ fəaliyyət əsasında irəliləyişlər”

Qrant layihəsi şagirdlərin düzgün qiymətləndirilməsinə hədəflənib

“Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə 2-ci qrant müsabiqəsi”də fərdi kateqoriya üzrə qalib olan “Biologiyada innovativ fəaliyyət əsasında irəliləyişlər” layihəsinə sentyabrın 5-dən start verilib. Üç ay ərzində icra olunacaq layihə dekabrın 5-də başa çatacaq. Layihənin rəhbəri Qax rayon Alpud kənd R.Mirzəliyev adına tam orta məktəbin biologiya müəllimi Aygün Mahmudovadır. Layihənin əsas məqsədi şagirdlərin düzgün qiymətləndirilməsi və yüksək nəticənin əldə olunma-

sıdır. Summativ qiymətləndirmədə test üsulundan sərbəst iş üsuluna keçmək, hər bir şagirdi fərdi qiymətləndirmək lazımdır. Müəllim şagirdə bilik verməklə yanaşı

fəaliyyət bacarığı da öyrədir. Layihə çərçivəsində innovativ üsullardan istifadə etmək, şagirdlər hər şeyi əyani görsün deyə çöl təcrübəsi, gəzinti, dərman bitkilərinin

toplanması, məktəbdə bioloji guşənin yaradılması icra planına uyğun həyata keçirilir. “Gənc bioloqlar” qrupu yaradılaraq təlimlərə cəlb olunub.

Aktual məsələlərdən biri də şagirdlərin öyrəndiklərini həyata tətbiq edə bilməsidir. Bu səbəbdən də şagirdlərin fəaliyyəti düzgün qiymətləndirilməlidir. Veriləcək tapşırıqlar şagirdlərin səviyyəsinə uyğun olmalıdır. Bütün bunları şagird sayı az olan məktəblərdə tətbiq etmək olar. Bu səbəbdən layihə rəhbəri tərəfindən bir çox azsaylı şagirdi olan sərhədyanı kənd məktəblərində layihənin məqsəd və vəzifələri müəllim kollektivinə çatdırılıb.

Keyfiyyət və nüfuz

İsveçrənin təhsil sistemi bu iki fundamental prinsipin üzərində bərqərar olub

← Əvvəli səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Bir məqam var ki, xərclərin valideynlər tərəfindən ödənilməsi ailənin ayılıq gəlirinə nisbətə müəyyən edilir.

Bütün bağçalarda rejim demək olar eynidir. Yeni gündəlik valideyn tərəfindən müəyyən olunur - istəsə uşağı yarım günlük tərkd edə bilər, istəsə bütöv gün.

Vahid systemsiz sistem

İsveçrədə uşağı məktəbə artıq 4 yaşında yollamaq olar. Ancaq bu yaşda məcburi deyil. 6 yaşından etibarən isə məcburidir. Proses aşağıdakı kimidir: məktəbə qəbul olunmaq üçün hər hansı imtahana ehtiyac yoxdur. Sadəcə olaraq, pedaqoqlar körpənin psixoloji yetkinliyini test edirlər. Gördülər ki, uşaq hələ hazır deyil, valideynə daha bir il gözləməyi məsləhət bilirlər.

İlkin sınıflarda tədris prosesi 6 il çəkir və 12 yaşadək davam edir. Ölkəboyu məcburi və pulsuzdur. Uşaq bağçasında olduğu kimi, aşağı sınıflarda da əsas önəm dil bilgisinə və bədən tərbiyəsinə verilir. Şagird yerli 4 dildən birini və ingi-

tensialı üzə çıxarılsın. Məktəblərdə qiymətləndirmə 6 ballıqdır. Ancaq tez-tez kəşirli qiymətlərlə də rastlaşmaq olar. Məsələn, 5,8. İsveçrəli məktəblilər birbirlərindən köçürmənin nə olduğunu bilmirlər. Onlar sadəcə olaraq anlamırlar ki, bunu niyə etmək lazımdır. Axı yoxlama işləri müəllimlər üçün deyil, onların özlərinə lazımdır.

İsveçrənin orta məktəblərini fərqləndirən daha bir özəllik xarici şöbələrində olmasındadır. Demək olar hər bir məktəbdə italyan, fransız, ingilis, alman və başqa şöbələrə rast gələ bilərsiniz. Adətən bu şöbələr gələcəkdə təhsillərini xarici ölkələrdə davam etdirmək niyyətində olan şagirdlərə təklif edirlər. Sözügedən şöbələr Fransanın “Baccalaureat”, İtaliyanın “Maturite”, Almaniyanın “Abitur”, Britaniyanın “A-level” və ABŞ-in “High School Diploma” proqramları əsasında fəaliyyət göstərirlər.

Dərs səhər 8-də başlayır və 16-dək davam edir. Dərs gününün tən yarısında şagirdlər uzun tənəffüsdən istifadə edə bilərlər. Bu vaxt ərzində onlar adətən nahar və istirahət edirlər. Dərslər uzun çəkərsə də, bədən tərbiyəsi onların, belə demək mümkündürsə, ən vacibidir. İsveçrəli şagird sağlam olmalıdır. Uşaqların real id-

çim imkanları var. Bugünün özündə İsveçrədə elə vəzifə sahibləri var ki, ali təhsilləri yoxdur. Onların hamısı peşə təhsili ocaqlarının yetirmələridirlər. Belə təhsil adətən iki növ olur:

- Kolleclərdə qeyri-rəsmi adı “Beruf-slehre”, yaxud “Apprenticeship” olan, yəni bir növ işləyə-şləyə oxumaq anlamına gələn proqram;

- Adətən 4,5 il, həttdən 6,5 il davam edən gimnaziyalar. Burada dillər və təbii elmləri əhatə edən ümummilli proqram tərtib olunur və “Matura/Maturite Suisse” adlanır. Gimnaziyaları bitirdikdən sonra verilən şahadətnamaları bütün yerli və xarici ali məktəblər qəbul edir.

İsveçrədə kolleclərdə verilən təhsil seçilmiş ixtisasa maksimum uyğunlaşdırılır. Tədris olunan fənlərin sayı o qədər əhatəlidir ki, nəticə etibarilə savadlı kadrların yetişməsi üçün təminat verir. Məsələn, turizm və otel menecmenti ixtisasına yiyələnmək istəyənlərə yüksək səviyyəli mühəsibət uçotu, informasiya texnologiyaları, beynəlxalq maliyyə sistemləri, bir neçə xarici dil öyrədilir.

Əsrlərin ənənələri

İsveçrədə universitet fizika, kimya, tibb, neyrobiologiya kimi ciddi müasir elmlər sahəsində araşdırmaları əks etdirən təhsil deməkdir. Qarşıya qoyulmuş məqsəd və vəzifənin miqyaslı olmasına baxmayaraq, ali məktəblərdə cəmi 20 min yerli vətəndaş təhsil alır. Ümumi təhsil alanların sayı isə təqribən 140-150 min nəfərdir. Başqa sözlə, tələbələr böyük qismi xarici vətəndaşlardır. Universitetlərin ümumi sayı 10-dur. Bu, yetərlidirmi? Bəli! Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, peşə təhsili almaq istəyənlərin sayı akademik təhsil ardınca gedənlərdən heç də az deyil.

Sözügedən 10 universitetin kantonlar üzrə bölgüsü belədir: almandilli vilayətlər - Bazel, Bern, Lüsern, Sankt-Qallen və Sürix; fransızdilli bölgələr - Cenevrə, Lozanna və Nevsatel. Bunlardan əlavə, Friburq Universitetində həm alman, həm fransız dilində dərslər keçilir, Luqanodakı “Universita della Svizzera Italiana” Universitetində isə təhsil italyan dilindədir.

İsveçrə ərazisində ilk universitetin əsası 1460-cı ildə Bazeldə qoyulub. Bu universitet əsrlərin ənənələrini yaşadaraq indi də tibb və kimya sahəsində dünyanın ən yaxşılarından hesab olunur. 1537-ci ildə yaradılmış Lozanna Universiteti o vaxtlar dini fikir mərkəzi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Hazırda humanitar istiqamətli təhsil sahəsində tanınır. Sürüxdə bank və sığorta işi öyrədilir. Ancaq tibb, fizika və kimya sahəsində 20 Nobel mükafatçısını yetişdirməsi göstərir ki, burada fundamental elmlərin tədrisi də yüksək səviyyədədir. Bern Universiteti fiziklərin məkanı sayılsa da, ali məktəb tarix və fəlsəfə fakültələri ilə ad çıxarıb. İtalyandilli Luqano Universitetində isə müasir biznes - IT, PR, dizayn və memarlıq üzrə mütəxəssislər yetişdirilir.

Diqqət: yerli vətəndaşlar üçün ali məktəbə daxil olmaq üçün hər hansı imtahana ehtiyac yoxdur. Oxumaq istəyirsinizsə, orta təhsil haqqında şahadətnaməni təqdim etməyin yetərlidir. Sankt-Qallen Universitetində xaricilər üçün xüsusi imtahan mövcuddur. Paralel olaraq Friburqda xarici vətəndaşların ali məktəbə daxil olmaları üçün hazırlıq kursları fəaliyyət göstərir. Kurs bir il davam edir və 5200 İsveçrə frankına başa gəlir. İsveçrə universitetləri elitar təhsil ocaqları hesab edilsələr də, məsələn, IELTS proqramı ilə qəbul üçün 5,5-6 bal kifayət edir.

Bizdə bir sıra istiqamətlər var ki, ali məktəblərdə fakültə kimi fəaliyyət göstərirlər. İsveçrədə belə istiqamətlərlə bütöv universitetlər məşğul olur. Məsələn, psixologiya və ya pedaqogika üzrə. Bu tip ali

Məktəblilərə ilk gündən aşılmağa çalışılır ki, peşənin pisi, yaxud yaxşısı yoxdur. Görünür, şagirdlər bu fəlsəfəni lazımcına əxz edirlər. Bunu statistika da göstərir: məktəbi bitirmiş gənclərin tən yarısı akademik, digər qismi isə peşə təhsili arxasınca gedir. İsveçrədə təhsil sisteminin baza prinsipini məhz bu amil təşkil edir.

lis dilini mükəmməl öyrənməlidir.

Orta təhsil iki mərhələdən ibarətdir. “Secondaire 1” məcburidir və kantondan asılı olaraq 3, ya 4 il davam edir. Daha 3-4 il sürən “Secondaire 2” isə özündə tam orta təhsili ehtiva edir. Ümumiyyətlə, nə qədər qərribə səslənsə də, İsveçrənin təhsil sistemindən danışarkən elə təsəvvür yaranır ki, sanki heç bir sistem yoxdur. Bir neçə təhsil proqramı mövcuddur və hər bir kanton bu proqramları ayrı-ayrılıqda, yaxud kombinə edilmiş formada tərtib edir. Məktəb ili sentyabrın iyunadək davam edir və üç trimestrdən ibarətdir. Tədris ili ərzində uşaqlar iki dəfə tətilə çıxırlar: dekabrın ortalarından yanvarın ortalarına qədər və apreldə iki həftə. Təbii ki, yay tətilini buraya aid etmirik.

Federal tədris proqramı - “Matura” 5 tipə bölünür: qədim dillər, müasir dillər, riyaziyyat və təbii elmlər, müasir xarici dillər, iqtisadi elmlər. Tipindən asılı olmayaraq “Matura”ya 10 məcburi fənn daxildir:

- Ana dili;
- İkinci dövlət dili;
- Riyaziyyat;
- Tarix;
- Coğrafiya;
- Fizika;
- Kimya;
- Biologiya;
- İncəsənət;
- Bədən tərbiyəsi.

Bundan əlavə, daha iki predmet isə adətən seçilmiş tiptən asılı olaraq müəyyən edilir.

Bir çox məktəblərdə sınıflar güclü-zəif prinsipi ilə formalaşdırılır. Elə sınıflar var ki, çox güclü uşaqlar oxuyur. Eyni zamanda, orta nəticəli sınıflar da mövcuddur. Prinsipin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, uşaq güclü sınıfdə oxumaq üçün səy göstərməlidir. İstəyinə çatdıqda isə arxayınlaşmamalıdır: güclü sınıflarda da müxtəlif imtahanlar vasitəsilə uşaqların bilikliyi test edilir.

Trimestr ərzində şagirdlər dəfələrlə yoxlama işləri yazırlar. Özü də bu barədə əvvəlcədən xəbərdar edilmirlər. Məqsəd odur ki, qəfil yoxlama ilə şagirdin real po-

man atmosferini hiss etmələri üçün tez-tez xizəkürmə, sürüşmə, dağ xizək növlərindən yarışlar keçirilir, dağlara real səfərlər edilir.

“Secondaire 1” başa çatdıqda hər bir şagird qərar verməlidir: orta məktəbi davam etdirib akademik təhsil üçün ali məktəbə daxil olmaq istəyir, yaxud orta təhsilin ikinci mərhələsindən yararlanmayıb peşə təhsili almaq fikrindədir. Kim “Secondaire 2” mərhələsinə üz tutursa, daha 3-4 il orta təhsil alır. Bu mərhələdə orta təhsil proqramı davam edir, ancaq paralel olaraq xarici universitetlərə qəbul olunmaq üçün uşaqlara beynəlxalq proqram - “International Baccalaureate (IB)” təklif edilir.

İsveçrədə özəl məktəblərdə qızlar və oğlanlar ayrı-ayrılıqda və bir yerdə təhsil ala bilərlər. Belə məktəblərdə tədris adətən gündüz vaxtı aparılır, yaxud internat tipli olur. İkinci tip özəl məktəblər adətən uşaqların təhsil ocağında yaşamalarını da nəzərdə tutur. Ölkəboyu 250 belə məktəb fəaliyyət göstərir. Belə məktəblər böyük əraziyə və bütün tələb olunan infrastrukturuna malikdirlər. Özəl məktəblər adətən üzrə ya sponsorlar, ya da valideynlərin hesabına maliyyələşirlər. Əgər məktəb uşağın yaşayışını da təmin edirsə, deməli, şagird dərindən vaxtlarında çoxsaylı dər-nəklər, idman məktəbləri, yaradıcılıq kurslarında iştirak etməlidir. Bunlardan ən vacibi idman klublarıdır.

Peşənin yaxşısı-pisi olmaz

Məktəblilərə ilk gündən aşılmağa çalışılır ki, peşənin pisi, yaxud yaxşısı yoxdur. Görünür, şagirdlər bu fəlsəfəni lazımcına əxz edirlər. Bunu statistika da göstərir: məktəbi bitirmiş gənclərin tən yarısı akademik, digər qismi isə peşə təhsili arxasınca gedir. İsveçrədə təhsil sisteminin baza prinsipini məhz bu amil təşkil edir.

Orta məktəbin ilk pilləsini başa vurmuş gənclər təhsillərini kolleclərdə davam etdirə bilərlər. Burada onların avtomobil çilingəri peşəsindən tutmuş turizm biznesində mənecer peşəsinədək geniş se-

məktəblərin sayı 120-dir. Bu ali məktəbləri yuxarıda qeyd etdiyimiz 10 ümummilli universitetlə dəyişik salmaq olmaz.

İsveçrənin bütün universitetləri Bologna sistemində keçiblər. Ali məktəblərdə 3,5 illik kursun sonunda tələbə bakalavr səviyyəsinə yiyələnilir. Daha 1,5 illik təhsilin sonunda magistr diplomu əldə edir. Ali məktəblərdə xüsusi kurs keçmiş şəxslər də bakalavr, magistr və doktor səviyyəsinə nail ola bilərlər.

“Switzerland Global Enterprise”in məlumatına görə, dövlət ÜDM-in təqribən 5,2%-ni təhsilə sərf edir. Orta hesabla hər bir vətəndaşa 30 min ABŞ dollarından çox. Statistika görə, bu, dünyada ən yüksək göstəricidir. Ali məktəbdə təhsilin bir ili təqribən 1000-1800 franka başa gəlir. Maraqlıdır ki, bu rəqəm həm yerliyə,

həm də xaricilərə şamil olunur. Di gəl ki, İsveçrədə yaşayış bahadır: tələbənin illik xərcləri təqribən 18-28 min frank təşkil edir.

İsveçrədə təhsil almağın mühüm üstünlükləri var. Birincisi, diplomları dünyanın istənilən nöqtəsində yüksək qiymətləndirilir. İkincisi, ali məktəbə daxil olma şərtləri kifayət qədər liberaldir. Üçüncüsü isə təhsil haqqı Böyük Britaniya və ya ABŞ-la müqayisədə yüksək deyil.

İsveçrənin təhsil sistemi unikaldır. Sistem müəllifləri Avropa və Amerikanın ən qabaqcıl ənənələrini bir araya gətirərək yerli xüsusiyyətlərlə birləşdirməyə nail olublar. İsveçrə təhsilini fərqləndirən əsas amillər bunlardır: keyfiyyət və nüfuz. Bu birləşmə əsasında isə rəngarəng təhsil istiqamətləri öz əksini tapır.

"Şöhrət" muzeyinə ekskursiya

Abşeron rayonunun bir qrup şagirdi Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Heydər Əliyev adına Akademiyasının "Şöhrət" muzeyinə ekskursiya edib.

Şagirdlər burada ümummilli liderin Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində çalışdığı vaxtlardan bəri fəaliyyətinin ən müxtəlif dövrlərini əks etdirən zəngin arxiv materialları, orijinal sənədlər, ulu öndərin xidmət zamanı layiq görüldüyü orden və medallar və digər eksponatlarla tanış olublar.

"Şöhrət" muzeyində həmçinin ulu öndərin həyatının 25 ilini həsr etdiyi dövlət təhlükəsizlik orqanlarındakı fəaliyyət dövrü haqqında məlumatlar verilib.

Aysel TAHİROVA,
Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Həmişəyaşar şairimiz"

Yevlax şəhər Yaradıcılıq Evinə Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi Mikayıl Müşfiqin anadan olmasının 110 illiyinə həsr edilmiş "Həmişəyaşar şairimiz" adlı tədbir keçirilib. Təhsil şöbəsinin verilən məlumata görə, tədbirdə Tərtər və Bərdə rayonlarından, Mingəçevir şəhərindən dəvət olunmuş qonaqlar, təhsil işçiləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbirdə ölməz şairin həyat və yaradıcılığında danışılıb, görkəmli poeziya ustasının ədəbiyyatımızda tutduğu mövqedən, lirikasının səciyyəvi cəhətlərindən söhbət açılıb.

Mədəniyyət Mərkəzinin nəzdində fəaliyyət göstərən "Kür" vokal instrumental ansamblı Mikayıl Müşfiqin şeirlərinə bəstələnmiş musiqiləri ifa edib, mədəniyyət işçiləri şairin şeirlərini səsləndiriblər.

Asim Mirzəxanlı
Ağcabədi rayonu Qiyaməddinli kənd
tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi

"Müəllim şam kimidir, özü
yanıb tükənərkən ətrafını
ışığılandırır".

"Müəllim daim axtarışda olmalıdır"

Aytəkin Əliyeva: "Yeni ideyalar üzərində işləyirəm"

Aytəkin Əliyeva Bakıda anadan olub. Paytaxtdakı 42 nömrəli tam orta məktəbi bitirib. Sonra təhsilini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Tarix fakültəsində davam etdirərək bu ali məktəbin məzunu olub. 2007-ci ildən Göygöl şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə tarix müəllimi işləyir. Təhsil Nazirliyinin elan etdiyi "Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə I-cı qrant müsabiqəsi"nin qalibi olub. Bu gün pedaqoji fəaliyyəti ilə seçilən, şagirdlərinin sevimlisinə çevrilən Aytekin xanımla görüşdük. Özü haqqında çox danışmağı sevməyə də, onunla söhbətimiz maraqlı alındı.

- Aytekin xanım, bilirik ki, peşəziniz varğunuzsunuz. Tanınmış müəllim olmaq üçün daimi axtarışdasınız. Bu, doğrudan da belədir?

- Təhsilimizin inkişafı üçün istedadlı, qabiliyyətli, qabaqcıl və peşəkar müəllimlərə hər zaman ehtiyac var. Müəllimlərin özlərini təkmilləşdirməsi isə yalnız şəxsi inkişaf üçün yox, həmçinin şagirdləri, böyük məfhum olaraq cəmiyyəti inkişaf etdirməkdir. Hazırda müxtəlif təlimlərdə, özünüinkişaf tədbirlərində iştirak edərək, hər zaman şagirdlərim üçün peşəkar müəllim olmağa çalışıram. Onu da deyim ki, Təhsil Nazirliyi tərəfindən elan olunan "Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə birinci qrant müsabiqəsi" çərçivəsində qalib olan "Bilici anam" layihəsinin rəhbəri olmuşam.

- Hansı təlim və görüşlərdə iştirak edirsiniz? Və iştirak etdiyiniz bu təlim və görüşlərin şagirdlərinizin inkişafına hansı töhfəsi olub?

- Təhsil Nazirliyi tərəfindən təşkil olunan İKT-nin təhsilə tətbiqi üzrə "Müəllimlərin peşəkarlıq səviyyəsinin təkmilləşdirilməsi", "Promethian" interaktiv lövhələrdən istifadə üzrə təlim kurslarında və Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun təşkil etdiyi "Təhsil məncələrini peşəkar inkişafı" layihəsində iştirakçı olmuşam. Öyrəndiklərimi, şübhəsiz ki, şagirdlərimə öyrətmişəm.

- Təhsil Nazirliyinin elan etdiyi "Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə I qrant müsabiqəsi"nin qalibi olubunuz? Layihəniniz və görülməli işlərdə nə deyə bilərsiniz?

- Artıq Təhsil Nazirliyi tərəfindən hər il elan olunan qrant müsabiqələrində pedaqoji işçilər iştirak edərək öz ideyalarını reallaşdırmağa bilirlər. Mən də çoxdan etmək istədiyim ideyanı həyata

keçirdim. Deyim ki, təhsilin inkişafı şagird-müəllim-valideyn üçlüyündən çox asılıdır. Düzgün qurulmuş valideyn-müəllim əlaqəsi nəticə etibarilə tədrisin keyfiyyətinə də müsbət təsir göstərir. "Bilici anam" adlı layihənin əsas məqsədi məktəb-icma əlaqələrinin düzgün qurulması və inkişaf etdirilməsi, təhsilin inkişafında valideynlərin fəallığını artırmaq və cəmiyyətin maariflənməsində onlardan mənəvi dəstək almaqdan ibarət olmuşdur.

Bir də "Bilici anam" layihəsi ilə kifayətlənmək fikrim yoxdur. Yeni ideyalar üzərində işləyirəm.

- İndiki şagirdlər müəyyən müddətdən sonra cəmiyyətin əsas aparıcı qüvvəsi olacaq. Bunun üçün şagirdləri necə formalaşdırmaq lazımdır?

- Ümumiyyətlə, müəllim olmaq üçün müəyyən keyfiyyətlər var ki, onlara sahib olmaq lazımdır. Müəllim prinsipli və şüurlü hərəkət etməli, bütün şagirdləri bərabərhuquqlu görməli və onlarla eyni davranmalı, inkişafda olan müasir texnologiyalardan istifadə etməyi bacarmalıdır. Pedaqoji prosesin iştirakçısı olmaq çox vacib, məsuliyyətli və şəərəflidir. Gələcəyimiz olan şagirdlərin milli adət-ənənələrimizə sadıq qalması, keçmiş nəsillərdən qalmış miraslarımıza sahib olmağı, torpağımızın, xalqımızın qədim dövrəndən indiyənədək davam edən tarixini tam və dəqiq öyrənməkləri çox vacibdir. Ölkəmizin zəngin keçmişi, əsrlərdən bəri gələn tarixi ənənələri var. Əlbəttə ki, şagirdlərimiz bu ənənələrə sadıq qalaraq, tolerant, multikultural

və müasir düşüncəli olmalıdırlar. Bu zaman onlar hansı sahəni seçməklərindən asılı olmayaraq əsl vətəndaş kimi formalaşacaqlar.

- Peşəkar müəllim ifadəsini işlətdiniz. Bu anlayış sizin üçün necə bir məfhumdur?

- Müəllim cəmiyyətdə öz nüfuzunu qorumaq, dünyanın sürətli inkişaf etdiyi bir dövrdə daim axtarışda olmalı, öz üzərində işləməli və yenilikçi olmalıdır. Dərs dediyi sinifdə bütün şagirdləri ələ almağı bacarmalı və keçilən mövzuları şagirdlərinə dərinləndirməli, mənimsətməlidir.

- Bu gün şagirdlərinizə Azərbaycan tarixini öyrədirsiniz. Sizcə, vətənpərvərlik nədir?

-Xatırladaq ki, vətənpərvərliyin mahiyyəti vətənə məhəbbət və öz şəxsi maraqlarını vətən yolunda qurban verməyə əsaslanan emosional bağlılıqdır. Bu bağlılıq həm də özünü mənsub olduğun millətin etnik, mədəni, siyasi və tarixi xüsusiyyətlərinə arxalanan milli hissiyyət və ya milli qürur kimi də xarakterizə olunur.

Müasir dövrdə mənəviyyatımızı qoruyub saxlamaq təhsilverənlərin ən önündə duran vəzifələrindən biri olmalıdır. Ona görə də məktəbimizlə müəmməd olaraq vətənpərvərlik hisslərini yüksəltmək, milli adət-ənənələrimizin yaşadılması, tarixi şəxsiyyətlərimizin unudulmaması üçün müxtəlif mövzularda maraqlı tədbirlər keçirilir. Belə tədbirlərin təşkilatçılarından da biri mənəm.

Raminə MƏMMƏDOVA,
Göygöl Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

SDU-da "BİR" Tələbə-Könüllü proqramı təqdim olunub

Sumqayıt Dövlət Universitetində (SDU) I kurs tələbələri üçün Təhsil Nazirliyinin "BİR" Tələbə-Könüllü proqramının təqdimatı keçirilib.

SDU-nun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, tədbirdə universitetin Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri Nəmət İbayev "BİR" Tələbə-Könüllü proqramı haqqında məlumat verib. Bildirib ki, layihə ölkədə vahid tələbə-könüllü bazasının yaradılması, könüllü tələbələrə işin təşkilinin sistemləşdirilməsi, tələbələrə könüllü fəaliyyətinin stimullaşdırılması məqsədilə Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə yaradılıb.

Qeyd edilib ki, ölkəmizdə bir çox genişmiqyaslı tədbirlərin təşkilində və həyata keçirilməsində tələbə-könüllülər mühüm rol oynayırlar. Proqram gənclərin asudə vaxtlarının maraqlı və səmərəli keçməsinə xidmət edir.

Sumqayıt Dövlət Universitetinin könüllü tələbələrini beynəlxalq və ölkə daxili tədbirlərdə fəal iştirakından danışıq N.İbayev hər bir tələbəni fəal olmağa çağırıb.

Təqdimat iştirakçıları "BİR" Tələbə-Könüllü proqramının 2018-ci il üzrə hesabatını əks etdirən videoçarxı izləyiblər.

Proqramın əlaqələndiricisi Ağə Səlimov tələbələrə böyük maraqla qatıldığı təqdimatda "BİR" Tələbə-Könüllü proqramı, ölkəmizdə könüllülük fəlsəfəsi, proqramın əsas istiqamətləri və proqramın fəaliyyətlərində iştirak imkanları, "BİR" könüllü olmağın üstünlükləri haqqında məlumat verib.

Təqdimatın aparıcısı Əli Faiq Mirzə tələbələrə "Bir" Tələbə-Könüllü proqramına qoşulmağa çağırıb. O, bu proqramın gənclərə beynəlxalq idman yarışlarında və dövlət tədbirlərində yaxından iştirak etmək, tələbəlik həyatını rəngarəng və faydalı keçirmək, yeni dostlar qazanmaq imkanlarını yaradacağını diqqətə çatdırıb.

Sonda "BİR" Tələbə-Könüllü proqramı haqqında videoçarx nümayiş etdirilib, maraqlı oyunlar keçirilib, tələbə-gənclərin proqramla bağlı sualları cavablandırılıb.

"Mir Cəlalın yaradıcılığı" mövzusunda oxucular konfransı

Qax rayonu Zərnə kənd tam orta məktəbinin kitabxanasında Mir Cəlal Paşayevin 110 illiyi ilə əlaqədar "Mir Cəlalın yaradıcılığı" mövzusunda oxucular konfransı keçirilib.

Kitabxanaçı Xanım Mahmudova yazıcının həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verib. Məktəbin Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi Mirvari Vəliyeva Mir Cəlal Paşayevin yaradıcılığı haqqında fikirlərini şagirdlərlə bölüşüb. Yazıcının yaradıcılığına aid ədəbi-bədii kompozisiya nümayiş etdirilib.

Tədbir diskussiya şəklində başa çatıb.

Günay MAHMUDOVA,
Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Müəllim və şagirdlər Bəxtiyar Vahabzadənin ev-muzeyində

Şəki şəhər 18 və 21 nömrəli tam orta məktəblərin müəllim və şagirdləri Bəxtiyar Vahabzadənin ev-muzeyində ekskursiyada olublar.

Muzeyin direktoru Elşən Zəkəriyəbəyli türk dünyasının sevimli şairi B.Vahabzadənin həyat və yaradıcılığı və burada nümayiş etdirilən zəngin eksponatlar və stendlər haqqında şagirdlərə geniş məlumat verib.

Sonra məktəbin şagirdlərinin ifasında şairin şeirləri səsləndirilib, ədəbi-bədii kompozisiya nümayiş olunub.

Mahal MƏMMƏDOV,
Şəki Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Şahmat yarışını keçirilib

İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin və Uşaq-Gənclər İdman Şahmat Məktəbinin birgə təşkilatçılığı ilə Şahmat yarışını keçirilib.

Yarışda ümumi təhsil məktəblərindən 30 nəfər şagird iştirak edib. Dairəvi sistem üzrə keçirilən yarışda oğlanlar arasında 7 nömrəli məktəbin 7-ci sinif şagirdi Elnar Abbasov I, 1 nömrəli məktəb-liseyin 7-ci sinif şagirdi Xəyal Əlizadə II və 5 nömrəli məktəb-liseyin 6-cı sinif şagirdi Məftun Gülverdiyev isə III yerləri tutublar.

Vilayət ƏLİYEV,
İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Şəhifəni hazırladı:
Sakir CƏFƏROV

"Uşaq hüquqları ayığı"

Samux rayonu Lək kənd tam orta məktəbində "Uşaq hüquqları ayığı" çərçivəsində Uşaq Hüquqları Konvensiyasının qəbul edilməsinin ildönümü münasibəti ilə məktəbin müəllim kollektivi və şagirdlərin iştirakı ilə "dəyirmi masa" keçirilib.

Tədbirin keçirilməsində əsas məqsəd məktəblilərə insan və uşaq hüquqları haqqında geniş məlumat vermək olub.

Məktəbin direktoru Eynulla Xəlilov tədbiri açıq elan edib. Son-

ra məktəbin tarix müəllimi Ülviyyə Qasımova, təqaüdcü müəllim, valideyn Tamella Süleymanova, ibtidai sinif müəllimləri və başqaları çıxış edərək uşaq hüquqlarının qorunmasından, uşaqlara diqqətin artırılmasından, uşaq hüquqlarının pozulmasından danışıblar.

Nurəddin BABAYEV,
Samux Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“Hollivudda məşhur filmlərdə çəkiləcəyəm”

Rüfət Məmmədov:
“Sizə nağıl kimi də gələ bilər”

Sifai SƏFƏROVA

Rüfət Məmmədov 2005-ci ildə Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olub. 6 yaşında paytaxtdakı 211 nömrəli tam orta məktəbin birinci sinfinə gedib. Hazırda Texniki Humanitar liseyin 8-ci sinfində təhsil alır. İncəsənətə marağı isə lap erkən yaşlarından özünü göstərmiş. Televiziya kanallarında nümayiş olunan cizgi filmlərinə baxa-baxa rus və ingilis dillərini də öyrənib. Bu hələ harasıdır?! Sonradan öyrənəcəyik ki, bu yeniyetmə oğlan bütün yaş dövrlərində öz yaşlarından qeyri-adi davranış qaydaları və hamını heyran qoyan fitri istedadı ilə fərqlənib.

Bu keyfiyyətləri həm onun valideynlərini, həm təربiyəçilərini, sonrakı illərdə müəllimlərini hədsiz sevindirib. Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, elə bütün karifeylərin, tanıdığımız və tanımadığımız məşhur sənət, peşə sahiblərinin uşaqlıq, yeniyetməlik illərinə nəzər salanda eyni maraqlı halların şahidi ola bilərik. Haqqında çox eşitdiyimiz istedadlı yeniyetmə olan Rüfətlə də görüşməyi, onunla həmsöhbət olmağı və dilindən eşidəcəklərimi ziyalı oxucu auditoriyamıza ötürməyi qərarlaşdırdım. Təklifimə hədsiz sevinən Rüfətlə söhbətimiz də çox şirin keçdi. Xoş bir xatirə kimi yaddaşıma həkk olunan söhbətin sizin də maraq dairənizi cəlb edəcəyinə zərərçə şübhə etmədən, gəlin, onu bir yerdə dinləyək:

Sanki göyün yeddinci qatında uçurdum

– Uşaqlıqdan rəsm çəkməyi, rəqs etməyi, mahnı oxumağı çox sevirdim. Yaxşı yadımdadır, atam mənə oynacaq bir gitara da almışdı. Mən Krokodil Gena, Çeburaşka mahnılarını özüm səsləndirirdim və elə özləndə oynayırdım. Bu, evdə hamının xoşuna gəlirdi və mənə əsl istedad sahibi adlandırıldılar. Mən də bu sözlərdən ruhlanırdım, bir az da lovğalanırdım. Yaşım artıqca isə nədənsə fərqli rəqs hərəkətləri etməyə daha çox marağım artdı. Hiss edirdim ki, rəqs edəndə sanki göyün yeddinci qatında uçuram.

Müəllimlərim mənə güvənlər

Mən 4 yaşından 3 nömrəli Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzində “Çiçəyim” uşaq teatrının şagirdiyəm. Artıq 9 ildir ki, həmin teatrdə istedad və bacarığımı nümayiş etdirirəm. Dəfələrlə Mərkəzin diplomunu qazanmışam. Bütün tədbirlərdə müəllimlərimdən öyrəndiklərimin sayəsində fəallıq nümayiş etdirmişəm və uğur qazanmışam. Buna görə də müəllimlərim və dərək rəhbərlərim mənə çox sevirilər, mənə güvəndiklərini dillərinə gətirirlər.

Bu sənətə həvəs nəslimizin genində var

Heydər Əliyev Fondunun təşkilatı dəstəyi ilə Buta Paladədə keçirilən Yeni il şoularınınə həmişə fəal iştirak və baş rolları ifa edirəm. Bundan əlavə, müxtəlif musiqili proqramlarda dəyərli ifaçılarla eyni səhnəni bölüşmüş və gözəl mahnılar ifa etmişəm. 2014-cü ildən etibarən L. və M. Rostropoviçlər adına 21 nömrəli 11 illik musiqi məktəbinin fortepiano sinfində təhsil alıram. Mərkəzin rəhbəri Lalə Qəti və “Çiçəyim” uşaq teatrının bədii rəhbəri, pedaqoq, rejissor Rəna Kərimova mənə çox sevirilər və is-

tedadımı yüksək qiymətləndirirlər. Onların mənim üzərimdə əməklərini mən heç bir ölçü vəhidi ilə müəyyən edə bilmərəm. Çünki istedadımın və bacarığımın üzə çıxarılmasında onların əməkləri misilsizdir. Yeri gəlmişkən bir məqamı da diqqətinizə çatdırım ki, mənim ulu babam bəstəkar, babam isə rəqqas olub. Yəni bu sənətə həvəs, necə deyirlər, nəslimizin genində var və mən də onu müəllimlərimin köməklili ilə inkişaf etdirirəm.

“Tək olanda qorxma” serialında baş rolda çəkildim

“Space” telekanalında “Mən böyümüşəm” uşaq verilişinin aparıcısı olmuşam. 2013-cü ildə həmin telekanalda yayımlanan “Tək olanda qorxma” serialında baş rolda çəkildim. Rejissor Nadir Diridağlı bu rolda çəkiləcəyimi bildirdikdə həm sevindim, həm də böyük məsuliyyəti hiss etdim. Film valideynlərini avtomobil qəzasında itirən uşaqların həyatından bəhs olunurdu. Nəhayət ki, aktyorluq məharətini nümayiş etdirdim və uğurlu alındı. Bu film məni dünyaya tanıtdı. 2012-ci ildə Amsterdamda keçirilən “Junior Eurovision” mahnı müsabiqəsində Azərbaycanı təmsil edən heyətdə rəqs qrupuna seçildim. 2013-cü ilin noyabrında Heydər Əliyev Mərkəzində Rusiya Federasiyasının xalq artisti Dmitri Bertmanın quruluşunda italyan bəstəkarı Umberto Cordanonun (Umberto Giordano) “Sibir” operası nümayiş olundu və səhnədə tək azərbaycanlı və kiçiyə yaşlı iştirakçı olaraq mən çıxış etdim. 20 noyabr 2014-cü ildə keçirilən Azərbaycan Uşaqlarının III Ümumrespublika Uşaq Forumunda iştirak edərkən ən balaca tədbir iştirakçısı idim. 2016-cı ilin mayında isə Türkiyənin Kayseri şəhərində keçirilən XI beynəlxalq məktəblərarası teatr festivalında “Çiçəyim” uşaq teatrını təmsil etdim və ən yaxşı uşaq aktyoru nominasiyasının qalibi oldum. Həmin il Türkiyədə keçirilən “Yetenek sizsiniz” yarışmasında 7 nəfərlik rəqs qrupunda hip-hop dansı təqdim etdim. Xaricdə festivalda təqdim edilmək üçün Michael Jacksonun həyatı haqqında çəkilən qısametrajlı filmə baş rolda çəkildim. Həmin il Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin təşkilatlığı ilə Heydər Əliyev Sarayında “1 İyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü” və “Multikulturalizm ili” münasibətilə “Dostluq dünyamız” adlı ümumşəhər mahnı və rəqs festivalı keçirildi. Bu festivalda mərkəzin “Çiçəyim” uşaq teatrı studiyasının üzvü olaraq iştirak etdim və flaşmob səhnəciyində mahnı səsləndirdim. 2016-cı ilin 17 dekabrında Heydər Əliyev Sarayında keçirilən I ZİMA Uşaq Festivalında 22 iştirakçıdan biri oldum...

Azərbaycan bayrağını Qarabağda asacağıq

Türkiyədə keçirilən uşaq festivalında iştirak edəcəyimi eşidəndə çox sevindim. 2014-cü ildə Mərkəzin “Azəri inciləri” rəqs qrupunun və “Çiçəyim” uşaq teatr studiyasının üzvləri Türkiyənin İstanbul şəhərinə dəvət olunmuşdu. İstanbul Baxçalevələr Kaymaklığı İlçə Milli Təhsil Müdirliyi tərəfindən 23 aprel Beynəlxalq Uşaq Festivalına dəvət alan mərkəzin 33 nəfərdən ibarət nümayəndə heyəti tədbirdə türk və liviyalı uşaqlarla birlikdə çıxış etdi. Festivala toplaşan qonaqlar, uşaqlar və valideynlər ifa olunan “Azərbaycan suitası”, “Şənlik” rəqsi və “Azərbaycan” mahnısını maraqla dinlədilər. Çıxışım iştirakçılarda xoş ovqat yaratdı. Yaşdılarla birlikdə müxtəlif mükafat, diplom və hədiyyələr qazandı. Baxçalevələrdəki liseydə festivalın final konserti keçirildi. Azərbaycan rəqqaslarının rəngarəng rəqsləri nümayiş olundu. Balacaların hazırladıkları səhnəcik və kom-

pozisiyalar qonaqlarda xoş ovqat yaratdı. Konsertin ən maraqlı çıxışı isə dərək üzvü Şahin Tağızadənin ifa etdiyi “Çirpınırdı Qara dəniz” mahnısı hamını heyran etdi. Mahnının final hissəsində “Azərbaycan bayrağını Qarabağdan asacağıq” sözlərini zala toplaşanlar əllərində Azərbaycan bayraqları ayağa qalxaraq xorla ifa etdilər. 23 sentyabr 2018-ci il Moskvada keçirilən 9 ölkənin iştirak etdiyi “Vo Ves Qolos” televiziya müsabiqəsində Azərbaycan komandası olaraq iştirak etdim və böyük uğur qazandım.

Beynəlxalq festival çox maraqlı keçdi

2018-ci ilin oktyabrında İspaniya Krallığının Coste de Sol şəhərində keçirilən uşaq və gənclərin “Tu onda” (Sənin dalğın) Beynəlxalq festivalında mən də iştirak edirdim. Moda mədəniyyəti nominasiyası üzrə podiumdakı çıxışım hamını heyran etdi. İspaniyanın məşhur və tanınmış modelyerinin hazırladığı geyimdə yüksək aktyorluq məharəti, professionalıq nümayiş etdirdim və birincilik qazandım.

Müsabiqələrdə birinciyəm

Müxtəlif illərdə dəfələrlə dövlət qurumları tərəfindən fəxri fərman və diplomlarla mükafatlandırılmışam. Təhsil Nazirliyi tərəfindən müsabiqə və yarışlarda fəal iştirakıma, filmlərdə uşaq rollarını məharətlə ifa etdiyimə, uşaq verilişlərinin aparıcısı kimi xüsusi bacarıq və qabiliyyət nümayiş etdirdiyimə görə, mərkəzin rayon, şəhər, respublika və beynəlxalq tədbirlərinin fəal iştirakçısı kimi fərqləndiyimə görə, “Məktəbini tanı” videoçarx müsabiqəsində fəal iştirakçı olduğuma görə diplom və fəxri fərmanlara layiq görülmüşəm.

Asudə vaxtlarımı səmərəli keçirirəm

Mən gələcəkdə dizayner olmaq istəyirəm. Bundan əlavə, gələcəkdə Hollivudda məşhur filmlərdə baş rollarda çəkilmək və paralel olaraq vokal istedadımı davam etdirərək mahnıları ifa etmək arzusundayam. Düzdür, bu sözlərim bu gün sizə bir az nağıl kimi də gələ bilər, yeni realığı uyğun qəbul etməyə də bilərsiniz, ancaq inanmı, gecə-gündüz çalışacağam, lap az yatacağam, öz üzərimdə çox, lap çox çalışacağam ki, bu arzularımı gerçəkləşdirə bilim. Asudə vaxtlarımdan da səmərəli istifadə edirəm. Kliplərə baxıram, sosial şəbəkədə dostlarımla yazışırım, kitablar oxuyuram.

Dekabr ayında Latviyanın Riqa şəhərində keçiriləcək beynəlxalq festivalın final turuna dəvətliyəm. Gecəmi-gündüzümə qatmışam ki, bu festivaldan qalib qayıdım və qalib ölkələrin sırasında Azərbaycanımın adı səslənsin.

...Hə,dəyərli oxucular, Rüfəti dinlədikcə biz sizinlə yaş böyük olmasa da həyat və fəaliyyət tarixçəsi kifayət qədər zəngin olan bir yeniyetməmizin də qeyri-adi istedadından xəbər tutduq. Bizə isə qalır bu istedad sahibinə gələcəyin tanınmışlardan, məşhurlardan biri olmağı arzılamaq.

15-ci Beynəlxalq Elm Olimpiadasında Azərbaycanı 6 şagird təmsil edəcək

2-11 dekabr 2018-ci il tarixlərində Botsvana Respublikasında təşkil olunacaq Yeniyetmələrin 15-ci Beynəlxalq Elm Olimpiadasında (İJSO-2018) Azərbaycanı təmsil edəcək şagirdlərin adları məlum olub.

Bunlar Murad Bəşirov, Sırac Yəhyazadə (Sumqayıt şəhəri, təbiət elmləri təmayüllü gimnaziya), Xanım Yaqublu, Əjdər Fərzulazadə (Türkiyə Döyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyi), Sədiyar Qafarov (Kimya-biologiya təmayüllü respublika liseyi) və Məhəmməd Yusifovdur (Fizika-riyaziyyat və İnformatika təmayüllü liseyi).

Sentyabrın 29-da baş tutan ilkin seçim imtahanında uğur qazanan 35 şagirdlə oktyabr ayı ərzində dərslər keçirilib, oktyabrın 28-də isə ikinci seçim imtahanı təşkil olunub. İmtahan beynəlxalq proqrama uyğun test və açıq tipli tapşırıqlardan ibarət olmaqla iki mərhələli keçirilib. Seçim imtahanının yekun nəticələri olimpiada.edu.az saytında elan edilib.

Qeyd edək ki, Yeniyetmələrin Beynəlxalq Elm Olimpiadası təbiət elmləri (fizika, kimya, biologiya) üzrə yaş 16-dan çox olmayan şagirdlər arasında həm fərdi, həm də komanda formatında təşkil olunan elm yarışdır. 2004-cü ildən etibarən Azərbaycan məktəbliləri bu olimpiadada iştirak edib, 4 gümüş, 33 bürünc olmaqla 37 medal qazanıblar.

Mənəvi dəyərlərə həsr olunmuş yazı müsabiqəsi

Paytaxt məktəbliləri arasında “Mənəvi dəyərlərimiz məktəblilərin gözü ilə” mövzusunda inşa yazı müsabiqəsinin şəhər mərhələsi keçiriləcək.

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin (BŞTİ) tabeliyindəki məktəblərin IX, X və XI sinif şagirdləri arasında təşkil olunan müsabiqənin əsas məqsədi şagirdləri milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlər ruhunda tərbibə etmək, onlarda vətənpərvərlik hissini gücləndirmək, habelə sərbəst fikir, düşüncə tərzini formalaşdırmaq və ədəbi yaradıcılıq sahəsində istedadlarını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

BŞTİ və Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin birgə keçirdiyi ikimərhələli (məktəbdaxili, şəhər) müsabiqədə şagirdlər həcmi 250-300 sözdən ibarət olan yazı təqdim edirlər.

Müsabiqənin şəhər mərhələsində məktəbdaxili mərhələdən keçən 200-ə yaxın şagirdin iştirakı nəzərdə tutulur.

Qaliblər diplom və hədiyyələrlə mükafatlandırılacaqlar.

“İnklüziv təhsildə elektron lövhə”

Niyazi RƏHİMOV

Təhsil Nazirliyi tərəfindən keçirilən “Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə 2-ci qrant müsabiqəsi”ndə ümumtəhsil məktəbləri kateqoriyası üzrə qalib olan təhsil ocaqlarından biri də Bakının Nərimanov rayonunda yerləşən 202 nömrəli tam orta məktəbdir. Nəzərə çatdıraq ki, tədris müəssisəsi müsabiqəyə “İnklüziv təhsildə elektron lövhə” layihəsi ilə qoşulub. Layihənin əsas məqsədi Bakı şəhərindəki inklüziv məktəblərdə dərs deyən müəllimlərin interaktiv lövhədən düzgün istifadə qaydalarını və yaradıcı dərs nümunələri hazırlanmasını təmin etməkdən ibarətdir. 2 iyul - 30 noyabr 2018-ci il tarixlərini əhatə edən layihə Bakı şəhəri üzrə pilot məktəb seçilən 4 inklüziv məktəbi əhatə edir. 202 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Arzu Süleymanova bizimlə söhbətində rəhbəri olduğu layihənin icra planından danışdı. O bildirdi ki, plana əsasən paytaxtın 138, 202, 220 və 252 nömrəli inklüziv məktəblərində müəllimlər üçün layihənin təqdimatları keçirilib. Təqdimatlar zamanı layihənin təlimçi və ekspert komandası müəllimlərə məlumat verib və onların suallarını cavablandırıb.

Təlimlər haqqında danışan A.Süleymanova bildirdi ki, ilk treninqlər 20-21 və 27-28 oktyabr tarixlərində layihənin təlimçiləri olan Vəfa Məmmədova və Mətanət Tomayeva tərəfindən 202 nömrəli məktəbdə keçirilib. O, həmçinin, təlimlərin hər qrupda 8 saat olmaqla 4 gün davam etdiyini də sözlərinə əlavə edib: “Təlimlər zamanı layihənin təlimçi və ekspertləri iştirakçılara inklüziv siniflərdə elektron lövhədən istifadə bacarıqları haqqında geniş məlumat verib. Müəllimlər qrup işləri və praktik məşğələlərlə öyrəndiklərini daha da təkmilləşdiriblər”. A.Süleymanova növbəti təlimlərdə 138 və 202 nömrəli məktəblərin müəllimlərinin iştirak edəcəyini diqqətə çatdırıb. O, təlimlər bitdikdən sonra müdavimlərlə birlikdə layihənin yekunu ilə bağlı tədbir keçiriləcəyini və iştirakçılara sertifikatlar təqdim olunacağını da bildirdi. Qrant müsabiqəsi haqqında da fikirlərini bölüşən direktor qeyd edib ki, Təhsil Nazirliyinin qrant müsabiqələri müəllimlər üçün yeni imkanlar yaradır: “Bu imkanlardan maksimum faydalanaraq müəllimlərə yeni bilik və bacarıqlar əsiləməyə olub. Bu istiqamətdə olan layihələrdə məktəblərin və müəllimlərimizin ehtiyacı var”.

“Modern dünya, modern insan”

BSU səfirlərin görüşünə ev sahibliyi edəcək

Şakir CƏFƏROV

Oktyabrın 29-da Bakı Slavyan Universitetinin rektoru, professor Nurlana Əliyeva Yunanistanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Nikolaos Kanellos ilə görüşüb. N.Əliyeva BSU-nun xarici ölkələrlə əlaqələrinin genişlənməsi, universitetdə fəaliyyət göstərən tədris-mədəniyyət mərkəzlərinin iş planları, tələbə-müəllim mübadilələri və s. barədə məlumat verib. Rektor universitetin Yunanistanın ali məktəbləri ilə münasibətlərinin gətirdikcə dərinləşdiyini və bu məsələdə cənab səfirin xüsusi rol oynadığını vurğulayıb. N.Əliyeva yunan səfirinin öz simasında iki mühüm cəhət – bir rəssam olaraq yaradıcı insana məxsus keyfiyyətləri və sülh, barış çarçısı olan elçi xüsusiyyətlərini birləşdirdiyini vurğulayıb. O, səfirin BSU-ya xüsusi diqqətini, universitetdə təşkil olunan tədbirlərdə fəal iştirakını yüksək qiymətləndirib. BSU-da ötən ilin dekabrın 8-də yunan səfirinin vasitəçiliyi ilə keçirilən səfirlərin görüşünü minnətdarlıq hissi ilə yada salan rektor yenə də birlikdə tədbirlər keçirməyə hazır olduqlarını bildirib.

Sonra rektor bu günlərdə öz işini başa çatdırmış VI Bakı Beynəlxalq Huma-

nitar Forumun ortaya qoyduğu vəzifələrin reallaşması istiqamətində BSU-da “Modern dünya, modern insan” mövzusunda geniş formatlı bir tədbir keçirməyi təklif edib. O, universitetin belə bir tədbirə ev sahibliyi, onun bütün təşkilatı məsələlərini həll etməyə hazır olduğunu bildirib. Belə tədbirlərin tələbələrə dünyagörüşünə, beynəlxalq aləmdə gedən proseslər barədə aydın təsəvvürə malik olmalarına, onların müasir dünya tələbləri ruhunda formalaşmasına müsbət təsir edəcəyi vurğulanıb.

Səmimi qəbula görə təşəkkürünü bildiren səfir Nikolaos Kanellos BSU rektorunun təklifini dəstəkləyərək tədbirin canlı dialoq şəklində aparılmasının tərəfdarı olduğunu vurğulayıb. O, tədbirdə təhsil, müasir siyasət, onun cəmiyyətlərə təsiri mövzularının müzakirəsinin gənclər üçün əhəmiyyətli ola biləcəyini deyib. Nikolaos Kanellos belə bir tədbirdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən səfirlərin iştirakını təmin etmək üçün vasitəçilik missiyasını yerinə yetirməyə hazır olduğunu bildirib.

Görüşün sonunda tədbirin 27 noyabr – 3 dekabr tarixlərində keçirilməsi qərar alınıb.

Ən sürətli kamera

Yusif ƏLİYEV

ABŞ-ın Kaliforniya Texnologiya İnstitutu və Kanadanın Kvebek Universitetinin tədqiqatçıları dünyanın ən sürətli kamerasını yaradıblar.

naukatv.ru saytının məlumatında bildirilir ki, “T-CUP” qurğusu saniyədə təxminən 10 trilyon kadr çəkir və vaxtı dayandıraraq kosmosda işıq şüasının hərəkətinə yavaşdımlıq tempdə baxmağa imkan verir. Qeyri-adi kameraların işi sıxılmış sürətli fotoqrafiya (compressed ultra-fast photo – CUP) adlandırılan texnologiyaya əsaslanır. O, saniyədə milyardlarla kadr, eləcə də adi statik təsvirlər çəke bilir. “T-CUP” 2015-ci ildə saniyədə 4,4 trilyon kadr çəkən kameraların müəyyənləşdirilən sürət rekordunu yeniləyib.

Mütəxəssislər ümid edirlər ki, texnologiya biotibb sahəsində aparılan tədqiqatlarda və materialların öyrənilməsində faydalı olacaq. Həmçinin alimlər çəkiliş sürətinin saniyədə 1 kvadrilyon kadrədə artırılması imkanının mövcud olduğunu bildirirlər.

Qeyri-adi nanogenerator

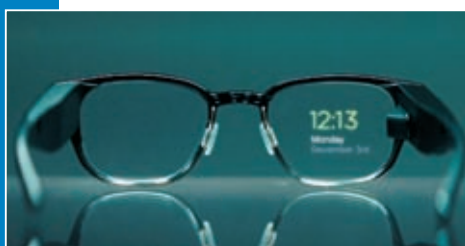
Çin alimləri tərəfindən hazırlanmış yeni nanogenerator insanın hərəkəti nəticəsində əldə olunan enerji ilə fərdi daşınabilən elektron qurğuları fasiləsiz təmin etmək qabiliyyətinə malikdir.

belta.by saytının məlumatına görə, bir qayda olaraq, daşınabilən elektron qurğular tez-tez enerji doldurulması və ya batareyanın dəyişdirilməsini tələb edir. Sözügedən qurğuların ekoloji və uzunmüddətli elektrik enerjisi ilə təmini, həmçinin onlar üçün elastik, rahat və yuyulmağa dayanıqlı enerji mənbələrinin yaradılması aktual məsələ olaraq qalır.

Çjençjou Universitetinin mütəxəssisləri hidrofob nanolifdən yuyulmağa davamlı daşınabilən nanogenerator yaradıblar. Geyimə bərkidilən qurğu insanın hərəkəti nəticəsində əldə edilən mexaniki enerjini elektrik enerjisinə çevirə bilər.

Miniatür proyektora malik “ağıllı” eynək

ABŞ-ın “North” şirkəti “Focals” adlı “ağıllı” eynəyini nümayiş etdirib.

hitech.newsru.com saytının məlumatında bildirilir ki, xarici görünüşünə görə adi eynəklərdən fərqlənməyən “ağıllı” qurğuda informasiyanın göstərilməsi üçün təsvirləri eynək şüşəsində əks etdirən və onları birbaşa gözün qüzehli qışasına proyeksiya edən quraşdırılmış kiçik projektordan istifadə olunur. Bu, holoqram effekti yaratmağa imkan verir.

Yeni “ağıllı” eynək məhdud funksionallığa malikdir. Onun vasitəsilə bildirişlərə, təqvim qeydlərinə, hava proqnozuna və müəyyənləşdirilmiş marşrut üzrə hərəkət zamanı göstərişlərə baxmaq mümkündür. Bundan əlavə, eynək “Alexa” səsli köməkçi funksiyasını dəstəkləyir. Qurğunun idarə edilməsi üçün dəstə daxil olan “ağıllı” üzükdən istifadə təklif olunur.

Hazırda qiyməti 99 dollar təşkil edən “Focals” eynəyi üçün şirkətin veb-saytında ilkin sifarişlər qəbul olunur. Düzbucaqlı çərçivəyə malik eynəyin dekabrda, yumru çərçivəli modelin isə növbəti ilin əvvəlində satışa çıxarılması planlaşdırılır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti - 100

Cümhuriyyət və təhsil

Kəmal İSLAM,
Bakı şəhəri Həbibulla
Hüseynov adına 83 nömrəli
məktəb-liseyin biologiya müəllimi

Xalqların milli-azadlıq mübarizəsində təhsilli, dünyagörüşlü insanlar həmişə ön sıralarda durmuş, xalqı öz ardınca aparacaq ideyaların yaranması və yayılması məhz onlara məxsus olmuşdur. Şərqi ilk demokratik cümhuriyyəti olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması xalqımızın çar Rusiyası əsarətinə qarşı azadlıq mübarizəsinin nəticəsi idi. AXC-nin yaranmasına qədər ölkədə xalqın maariflənməsində çox mühüm əhəmiyyəti olan üsuli-cədid məktəbləri mövcud idi. 1869-cu ildə Azərbaycanın mütərəqqi ziyalılarından olan Seyid Əzim Şirvaninin ilk dəfə Şamaxıda açdığı bu məktəblərdə əlifba təlimi, dünyəvi elmlərin geniş tədrisi, təhsilin ana dili olan türkcədə aparılması, rus dilinin ayrıca fənn kimi tədrisi çox mühüm hadisə idi. Tədrisdə yeni metodların tətbiqi, əzbəçilikdən imtina, ən mühümü isə qavramayan şagirdlərə verilən cismani cəzaların qadağan edilməsi təhsilə maraq göstərənlərin sayının sürətlə artmasına gətirib çıxardı.

Üsuli-cədid məktəbləri düşünməyi bacaran, yaşadıkları cəmiyyətin eybəcərliklərini gören və onları aradan qaldırmaq uğrunda mübarizə aparən gənc nəslin, xüsusilə də ziyalı təbəqəsinin yetişdirilməsində mühüm rol oynayıb. Artıq XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda yeni milli düşüncəyə sahib olan ziyalılar orduya var idi. Elə bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan Şərqdə ilk dəfə demokratik respublika quran dövlət kimi tarixə adını yazdırdı.

Milli kimliyin formalaşmasında ciddi addımlar

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması ilə xalqımızın tarixində baş verən ən böyük və mühüm hadisələrdən biri təhsil sahəsində aparılan islahatlar idi. Bu dövrdə ölkədə mövcud olan ictimai-siyasi şərait milli kimliyin, milli tənəkkürün formalaşmasını, dil məsələsinin həllini tələb edirdi. Cümhuriyyət yarandıqı ilk gündən milli kimliyin formalaşmasında rol oynayan ciddi addımlar atır. Dövlət dili, vətəndaşlıq, bayraq haqqında qərarları burada xüsusi qeyd etmək yerinə düşər. 27 iyun 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurası “Dövləti lisan türkcə qəbul edilərək müvəqqətin hökuməti müəssisələrdə rus lisanı istemalına müsaidə edilməsi haqqında” qərar verdi: “Dövləti lisan türk dili qəbul edilərək, içəridə bütün məhkəmə, idarə-i-daxiliyyə və sair dövair vəzifələri başında duranlar bu lisanı bilənlər olana qədər hökuməti müəssisələrdə rus dili istemalına da müsaidə edilsin”. Qərarı Nazirlər Kabinetinin sədri Fətəlixan Xoyski imzalamışdı. Hələ Gəncədə olan hökumətin bu qərarı türk dilinin mövqeyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində çox mühüm addım idi. Qərardan sonra daxili işlər naziri Rəşid ağa Behbud “Azərbaycan” qəzetinə açıqlamasında yazırdı: “Azərbaycan müəssisələrində rus dilinin istifadəsi onu sevməkdən yox, bu dövrün zərurətindən qaynaqlanmaqdadır. Əlbəttə, bu çox davam etməyəcəkdir. Yüksək vəzifələrdə çalışan və türk dilini bilməyənlər uzun müddət çalışa bilməyəcəklər. İki ildən sonra Azərbaycanın bütün qurumları milliləşdiriləcəkdir. Türk dilini bilməyən məmurlar isə vəzifələrini itirmək üçün bizzim dili öyrənməli olacaqlar”. Qərardan sonra qeyri-türk Azərbaycan vətəndaşlarının hökumətin rəsmi dilini öyrənmə-

ləri üçün kurslar açılmışdı. Ən maraqlı məqam isə parlamentin müzakirə dili ilə bağlı idi. Rəsmi dil türk dili olsa da, başlanğıcda hökumət parlamentdə müzakirələrin rus dilində aparılmasına icazə verirdi. Ancaq bütün rəsmi sənədlər rəsmi dövlət dili olan türk dilində hazırlanırdı. Dövlət dilində olmayan sənədlərin üstündə isə parlament sədrinin müavini Həsən bəy Ağayev aşağıdakı məzmunlu dərkənar qoyurdu: “Ərizə türk dilində olmadığından əncamsız qalır”.

Türk dilinin mövqeyi gücləndirildi

Dövlət müəssisələrində türk dilinin mövqeyinin gücləndirilməsi təbii ki, ibtidai və orta təhsil müəssisələrində təhsilin hansı dildə aparılmasından asılı idi. Buna görə də 1918-ci il avqustun 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurası “Birinci və ikinci dərəcə ibtidai məktəblərin, həmçinin orta təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi haqqında” qərar qəbul edir. Qərara görə, bütün birinci dərəcə ibtidai təhsil müəssisələrində təhsil, dövlət dili olan türk dilini artırılması həcmdə məcburi qaydada tədris etməklə, şagirdlərin ana dilində, ikinci dərəcə ibtidai məktəblərdə və orta təhsil müəssisələrində isə tədris dövlət dili olan türk dilində aparılmalı idi. İkinci dərəcə ibtidai məktəblərin milliləşdirilmiş siniflərində 1918-1919-cu tədris ilində, tədris şagirdlərin ana dilində davam etdiriləcək, lakin türk dilinin tədris həcmi artırılaçaq ki, növbəti tədris ilində dövlət dilində təhsil olmayan şagirdlər bütünlüklə türk dilində tədrisə keçə bilsinlər. Orta təhsil müəssisələrinin siniflərinin bütünlüklə erməni dilində (milliləşdirilmiş) dərs keçilən paralel şöbələri, habelə həmin tədris müəssisələrinin kiçik və böyük yaşlı uşaqlar üçün olan hazırlıq siniflərinin bütünlüklə rus dilində (milliləşdirilmiş) dərs keçilən paralel şöbələri ləğv edilir və bu müəssisələrdə dövlət

1919-cu ildə “Türk əlifbası”, “Təzə elmi-hesab”, “İkinci il”, “Yeni məktəb”, “Ədəbiyyat dərsləri”, “Müntəxəbat”, “Türk çələngi”, “Tarixi-təbii”, “Rəhbər cəbr” dərslikləri nəşr edildi. Dərsliklərin hazırlanmasında Azərbaycan maarif və ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri Hüseyn Cavid, Mahmud bəy Mahmudbəyov, Abdulla Şaiq, Camo bəy Cəbrayılbəyli, Səməd ağa Ağamalıoğlu, Fərhad Ağazadə, Ağa bəy İsrailbəyov, Abdulla bəy Əfəndizadə və başqaları fəal iştirak etdirdilər.

dili olan türk dilində tədrisə keçilirdi. Xalq maarif nazirinə bir vəzifə olaraq tapşırılmışdı ki, orta təhsil müəssisələrinin bütün siniflərində türk dilinin artırılmış həcmdə tədris olunmasına nəzarət etsin.

Əlifba islahatı

Hökumət orta təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi və türk dilində icbari təhsilə keçilməsinə yanaşı, əlifba islahatı haqqında da düşüncəyə düşürdü. 1919-cu il martın 21-də Nazirlər Şurası “Ərəb əlifbası islahatı üzrə komissiyanın yaradılması haqqında” qərar verir. Qərara əsasən, ərəb əlifbası islahatı haqqında xüsusi komissiyasının yaradılması Xalq maarif nazirinə və hökumət üzvü X.Məlik-Aslanova həvalə edilir. Komissiyanın nəticələri Nazirlər Şurasına təqdim edilməli idi. Təhsilin milliləşdirilməsi yeni kadr siyasəti və dərslərlərin yazılması məsələsinə də ortaya qoyurdu. Müəllim çətinlikləri ən mühüm problemlərdən biri idi. Bu məqsədlə 1918-ci ildə Gəncə, Şəki, Zaqatalada qısamüddətli pedaqoji kurslar təşkil edilmiş, Qori seminariyasının Azərbaycan şöbəsi müstəqil seminariya kimi Qazaxa köçürülmüş, daha sonra Qazaxda, Ağdamda, Nuxa qəzasının Qutqaşen kəndində ali ibtidai məktəblər açılmışdı. Məktəb dərslərlərinin hazırlanması və nəşrinə ciddi diqqət yetirilirdi və bu məqsədlə Maarif Nazirliyinin xüsusi komissiyası təşkil olunmuşdu. 1919-cu ildə “Türk əlifbası”, “Təzə elmi-hesab”, “İkinci il”, “Yeni məktəb”, “Ədəbiyyat dərsləri”, “Müntəxəbat”, “Türk çələngi”, “Tarixi-təbii”, “Rəhbər cəbr” dərslikləri nəşr edildi. Dərsliklərin hazırlanmasında Azərbaycan maarif və ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri Hüseyn Cavid, Mahmud bəy Mahmudbəyov, Abdulla Şaiq, Camo bəy Cəbrayılbəyli, Səməd ağa Ağamalıoğlu, Fərhad Ağazadə, Ağa bəy İsrailbəyov, Abdulla bəy Əfəndi-

Dil siyasəti milli kimliyin formalaşdırılmasını hədəf götürdü

zadə və başqaları fəal iştirak etdirdilər. Məktəblər Türkiyədən alınmış dərslərlə və tədris vəsaitləri ilə də təmin olunurdu.

1919-cu ilin əvvəllərində Azərbaycanda hökumətin ixtiyarında 23 orta məktəb var idi. Bakı, Gəncə və Qazaxda müəllim seminariyaları, Bakı, Gəncə və Şəkidə “Müqəddəs Nina” qadın məktəbləri, Bakıda politexnik və ticarət məktəbləri fəaliyyət göstərirdi.

Daha sonralar “Müqəddəs Nina” qadın məktəblərinin adı dəyişdirilərək yerləşdiyi bölgənin adına uyğun qadın gimnaziyaları olaraq adlandırıldı.

Avropa ilə Asiyanın qovuşağında yeni məşəl

AXC hökumətinin öz qarşısına qoyduğu ən ümdə məsələlərdən biri ali təhsil müəssisələrinin açılması idi. 1919-cu il sentyabrın 1-də Bakıda universitetlərin təşkilinə bərdə 10 maddəli qanun işlənilib hazırlandı. Üç ali məktəbin-Bakı Dövlət Universiteti, Kənd Təsərrüfatı İnstitutu və Dövlət Konservatoriyasının açılması nəzərdə tutulsa da, yalnız bir universitetin, bu gün hər birimizin təhsilində müstəsna rolu olan Bakı Dövlət Universitetinin açılmasına nail olundu. Mövcud ictimai-siyasi şərait, maliyyə çətinlikləri və kadr çatışmazlığı bu böyük tarixi hadisəyə mane ola bilmədi. Bakıda ali təhsil müəssisəsi açmaq və xalqın təhsil səviyyəsini yüksəltmək, milli kadrların yetişdirilməsi müstəqil dövlətin yaşatmaq və ucalmaq istəyən hər kəsin əsas məqsədlərindən biri idi. Universitetin ilk rektoru, professor Vasili İvanoviç Razumovski sonralar bu təhsil ocağının fəaliyyətə başlamasının əhəmiyyətindən bəhs edərkən yazırdı: “Azərbaycan öz maarif ocağını yaratdı. Türk xalqının tarixinə yeni parlaq səhifə yazıldı. Avropa ilə Asiyanın qovuşağında yeni məşəl yandı. Bu böyük tarixi hadisənin şə-

hidləri kimi biz özümüzü xoşbəxt hesab edə bilərik”.

Lakin Azərbaycanda hər şey arzu edilirdi kimi getmədi. 1920-ci il aprelin 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu, bolşeviklərin hakimiyyətə gəlməsi respublikanın, o cümlədən Bakı Dövlət Universitetinin də tarixində müəkkəb bir dövrün başlanğıcını qoydu. Dövlət universiteti ilk fəaliyyətə başladığı vaxtlarda cəmi dörd fakültə: tarix-filologiya, fizika-riyaziyyat, hüquq və tibb fakültələri mövcud idi. Bakı Dövlət Universitetinin açılması ilə yanaşı, 100 nəfər tələbə İngiltərə, Fransa, Türkiyə, bir neçə nəfər isə Rusiya ali təhsil ocaqlarına göndərilmişdi. Onlar təhsillərini başa vurduqdan sonra Azərbaycana qayıtmalı və 4 il müddətində məcburi təyinatla Vətənə xidmət etməli idilər.

Tarix təkrarlanır deyirlər. AXC-ni müstəqil dövlətimizin sələfi hesab etməklə şərafət duyuruq. Müasir Azərbaycan Respublikasının yaranma dövründəki ictimai-siyasi şərait, xalqın azadlıq arzusu, öz milli kimliyinə qayıtmaq istəyi və s. ilə yanaşı təhsil siyasətində də olan bənzərliklər buna əyani sübutdur. Biz, təhsil almaq yaşlı məhz bu müəkkəb tarixi şəraitə təsadüf etmiş vətəndaşlar kimi təhsilimizin hansı çətinliklərdən keçdiyini canlı şahidləriyik. Milli dirçəliş, latin əlifbasına keçid, Türkiyə universitetlərinə tələbələrini göndərilməsi, Azərbaycanda türk liseylərinin açılması, Azərbaycan dilinin bütün dövlət müəssisələrində və sənədlərdə dövlət dili kimi tətbiq olunması və s. məsələlər müstəqil dövlətimizin atdığı mühüm addımlar idi və bu gün öz bəhrəsini verməkdədir. Şərqi ilk demokratik cümhuriyyətinin 100 illiyini qeyd edərkən onun varisi olan gənc müstəqil dövlətimizin vətəndaşları olmaqdan qürur duyur, müstəqilliyimizin əbədi və dönməz olacağına inanırıq.

Yalnız məşqçilərin nəzarəti altında

Uşaqların idmana başlamadan həkim müayinəsindən keçmələri zəruri şərtidir

Rəşad ZİYADOV

Ölkədə bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında, yüksək dərəcəli məşqçilərin, idmançıların hazırlanmasında idman məktəbləri, cəmiyyətlərinin və klublarının rolu böyükdür. Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan “Təhsil” Respublika İdman Mərkəzinin 10 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman Məktəbi də məhz belə müəssisələrdəndir. Nərimanov rayonunda yerləşən idman məktəbi 1956-cı ildən fəaliyyət göstərir. Məktəbin direktoru İlqar Nuriyev bizimlə söhbətində son vaxtlarda idman sahəsində qazanılan nailiyyətlərdən danışaraq bildirdi ki, uğurlarımız həm dövlətin ümumi inkişaf səviyyəsini, həm də iqtisadi potensialını müəyyənləşdirən vacib meyarlardır. Bir kimi təbliğati-siyasi məzmun kəsb edir. Bu baxımdan Azərbaycanın dinamik inkişafı idmanda qazanılan uğurlarla bir paralellik təşkil edir: “Həm qazandıqımız medallar, həm idman komplekslərinin tikintisi, həm də Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda idman ölkəsi kimi imicinin möhkəmlənməsi bir vəhdət halında idman sahəsindəki uğurlarımızın əsasını təşkil edir. Məktəbimizdə 84 qrupda 927 idmançı 5 idman növü üzrə (cüdo, sambo, yunan-Roma güləşi, basketbol və

İlqar Nuriyev

suz biz idmançılarımızı yarışlara buraxa bilmərik. Ümumiyyətlə, bölmələrə təzə yazılıb hər hansı bir idman növü ilə məşğul olmağa başlayan uşaqlardan tibbi arayış başlanan uşaqlardan tibbi arayış sağlandırmı, idmanla məşğul ola bilərlər? Ondan sonra öz həkimimiz də onları müayinə edir, razılıq verir. Sonra biz onları məktəbə qəbul edirik. İdmanla məşğul olmaq istəyən insan sağlam olmalıdır, ələlxüsus da onun ürəyinə çox fikir veririk”.

- İlqar müəllim, valideynlər, adətən, uşaqların idmanla məşğul olmasını istəyirlər. Onlara nə məsləhət görə bilərsiniz?

- Övladlarının idmanla məşğul olmasını istəməsi valideynlərin arzusudur. Daha kiçik yaşlı uşaqların idman zallına gəlməsinə ehtiyac yoxdur. Ancaq 4-5 yaşdan yuxarı olan uşaqları idman növlərinə yazdırmağı məsləhət görürəm. Övladınız hansı yaşda

Təranə Qasımova

Peşəkar idmançıların yetişməsində məşqçi-müəllimlərin rolu danılmazdır. Elə bu məqamda məşhur bir idmançının belə bir fikri yadıma düşür. O, deyirdi: “Mən məşqçini idmançının bələdçisi kimi görürəm. Həmin bələdçi idmançını düz yolla aparanda uğur, səhv yolla aparanda isə müvəffəqiyyətsizlik meydana çıxır”. Belə olduqda məşqçi-müəllimlərin çiyinlərinə böyük yük düşür desək, yanılmarıq. İdman məktəbinin cüdo bölməsinin məşqçi-müəllimi Natiq Əhmədov da yaxşı müəllimlərimizdəndir, həm də yetimlərinin uğurları ilə öyünən biridir. Natiq müəllim 1997-ci ildən məşqçi-müəllim kimi fəaliyyət göstərir. O, bizə bu idman növünün sirlərindən danışdı: “Cüdo idman növü 1882 -ci ildə Yaponiyada yaranıb. Bu idman döyüş sənətinin təməlini Yaponiya Olimpiya Komitəsinin ilk prezidenti, Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin üzvü Ciqaro Kano qoyub. Cüdo - yapon sözüdür və Cü - yumşaq, elastik, Do isə yol, prinsip anlamını verir. Ciqaro Kano Ciu-Cutsu döyüş növünün əsasında cüdonun əsas qaydalarını, məşq prinsiplərini, mübarizə üsullarını işləyib hazırlamışdır. O vaxt yaponların milli idman növü sayılan əlbəyaxa silahsız döyüş növü olan ciu-cutsu təkcə yaponlar deyil, eləcə də əksər dünya xalqları arasında geniş yayılmışdır. Lakin bu idman növü üzrə məşğələlər, yarışlar düzgün keçirilməyə sayəsiz-hesabsız zədələnmələrə gətirib çıxara bilər. Ona görə də biz uşaqların məşq proseslərinə çox ciddi nəzarət edirik. Məşq prosesində əvvəlcə uşaqlar qızışdırıcı hərəkətlər edir. Sonra hansı fəndi bu gün keçəcəyikse həmin fəndi üzərində işləyirik. Daha sonra ümumi və xüsusi hazırlıq tapşırıqlarını, məşqlərini keçirik.

Hər bir insanın orqanizmi, götürmə qabiliyyəti, darta biləcəyi yük, fiziki göstəriciləri, əlbəttə ki, fərqlidir. Bu səbəbdən məşqçi idmançının fiziki durumu barədə ətraflı məlumatla malik olmalıdır. O, idmançının daxilində məşğul olduğu idman növünə sevgi və istedadı bilməlidir. Bu, vacib şərtidir. Bir şeyi xüsusilə qeyd etmək istərdim ki, son illərdə ölkəmizdə idmana uşaqlar tərəfindən maraq çox böyükdür. Və onlar bu sahəyə çox həvəlidirlər. Uşağın sağlam böyüməsi üçün idman hava-su kimi lazımdır”.

Təbii ki, məşq zamanı müxtəlif əzilmələrlə zədə almaq riski də böyükdür. Bu baxımdan 10 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman Məktəbində bu işə nəzarət güclüdür. Məşq zamanı həkimlər də iş başında olurlar. Onlar hər hansı bir ehtiyatsızlıqdan zədə alan idmançılara ilk yardım göstərir. Bu işdə 30 illik həkim-pediatr təcrübəsi olan məktəbin həkimi Təranə Qasımova ilk yardımını əsirgəmir: “Məşq zamanı bizə əsasən burun qanaxmaları, dirnaqların zədələnməsi, dəri tamlığının az miqdarda pozulması, yüngül gematomalarla bağlı müraciətlər edirlər”.

Həkim Təranə Qasımova uşaqları müayinə edərkən onların sağlam olmasını, idmana uyğun olub-olmalarını müəyyən edir, şübhələndiyi məqamda isə təkrar müayinəyə göndərir. Onun sözlərinə görə, fəaliyyəti dövrdə belə hallarla çox qarşılaşıb: “İdmanda ilk növbədə ürəklə bağlı heç bir problem olmamalıdır. Mən üç ildir ki, bu idman məktəbində həkim kimi çalışıram. Fəaliyyətim dövründə elə uşaqlar olub ki, onları müayinə edərkən ürəklə bağlı, əsasən revmatizm xəstəlikləri aşkar etmişəm. Onu da qeyd etmək istərdim ki, istər oğlanlarda, istərsə də qızlarda əzələ kütləsinin inkişafında, bədənin formalaşmasında idmanın rolu müqayisə olunmazdır. Mən həkim olaraq uşaqlara idmanla məşğul olmağı məsləhət görürəm. Xüsusən də oğlan uşaqları özünü müdafiə etməyi bacarmalıdır, bu, mütləqdir”.

Olimpiya çempionu olmaq idmançıdan işgüzarlıq, peşəkərlilik, prinsiplilik tələb edir. Bu zirvəyə çatmaq üçün iradə mühüm şərtidir. Böyük uğurlar qazanmaq, yaddaqalan nailiyyətlər əldə etmək üçün çox çalışmaq lazımdır. Bu fikirləri bizlərlə bölüşən 10 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman Məktəbinin yeniyyətə idmançıları bu yolda mütləq böyük uğurlara imza atacaqlarını söylədilər. İdmançı İbrahim Şiriyev 6 ildir ki, cüdo ilə məşğul olur: “Yarışlara çıxarkən ancaq qələbə barədə düşünürəm. Əgər sən birinci deyilsən, deməli axırıncısən. Daim birinci olmağı qarşıma məqsəd qoymuşam”. Cəld, güclü, perspektivli idmançı gələcəkdə ölkəmizi olimpiya oyunlarında təmsil etməyə namizəd idmançılardandır.

İdman məktəbinin digər yetimləri - Məhəmmədəli Həsənov və Murad Əmirşayev də yoldaşları İbrahim kimi olimpiya çempionluğuna gedən yolda bütün çətinliklərin öhdəsindən gələcəklərini bildirdilər. Biz də bu qələbəyə, birinciliyə gedən yolda uğurlar arzulara onlardan ayrıldıq.

Beləcə biz Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən “Təhsil” Respublika İdman Mərkəzinin 10 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman Məktəbinin bir günü ilə tanış olduq. Öyrəndik ki, idmanın kütləviləşməsi, xüsusən gənclərin idmanla məşğul olması, peşəkar idmançıların yetişməsi sağlamlığın rəhni olan idmandan başlayır.

“Qızlar futzal kuboku” turnirinin qalibi müəyyənləşib

Quba Olimpiya İdman Kompleksində UEFA-nın və AFFA-nın dəstəyi ilə 13 yaşadək məktəbli qızlar arasında “Qızlar futzal kuboku” turniri keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, 12 məktəb komandasının iştirak etdiyi yarışın qalibi Dağlı kənd orta məktəbinin komandası olub. İkinci və üçüncü yerləri müvafiq olaraq Qırmızı qəsəbə 1 nömrəli orta məktəbin və Qaraçay kənd orta məktəbinin komandaları tutublar.

Turnirdə ümumilikdə 103 məktəbli qız futzalçı yeni qeydiyyatdan keçib. Sonda hər üç komandaya diplomlar, medallar və kubok verilib. Qırmızı qəsəbə 1 nömrəli orta məktəbin şagirdi Aysən Mirzəməmmədova turnirin ən yaxşı oyunçusu seçilib.

AFFA tərəfindən iştirakçı komandalar formalarla təmin olunublar. Qeyd edək ki, layihənin həyata keçirilməsində əsas məqsəd gələcəkdə qızlar arasında futzal liqasını təşkil etmək, həmçinin milli komanda yaratmaqdır. Növbəti aylarda layihə daha 6 regionda reallaşdırılacaq.

Poliatlon çoxnövcüliyü üzrə Bakı çempionatına yekun vurulub

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının stadionunda Bakı Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsi (BŞGİBİ) tərəfindən payız çağırışına həsr olunmuş Vətənin Müdafiəsinə Hazıram poliathlon çoxnövcüliyü üzrə paytaxt çempionatı keçirilib.

BŞGİBİ-dən AZƏRTAC-a bildirdilər ki, çağırışa qədər və çağırış yaşlı gənclərin ümumi və xüsusi fiziki hazırlıq səviyyələrini müəyyən etmək və yüksəltmək, gənclərdə vətənpərvərlik ruhunun aşılanması məqsədilə keçirilən çempionatda 17-19 yaşlı yeniyetmə və gənclər 100 və 1000 metr məsafələrə qaçış, turnikdə dartınma və qumbara atma yarışlarında güclərini sınayıblar.

Yekun nəticələrə əsasən, komanda hesabında Nərimanov rayonu birinci olub. Nizami rayonu yarışını ikinci, Xətai rayon komandası isə üçüncü pillədə başa vurub. Şəxsi hesabda Kamran Səfərov (Nərimanov rayonu) fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxıb. Murad Paşayev (Nizami rayonu) ikinci, Turan Əmrəliyev (Nərimanov rayonu) isə üçüncü pillədə qoralarşıblar.

Komanda və şəxsi hesabda fərqlənən idmançılar Baş İdarə tərəfindən müvafiq dərəcəli diplom və medallarla təltif olunublar.

Bakı çempionatında ilk iki yeri tutmuş komanda noyabrın 7-də Xaçmazda keçiriləcək respublika final mərhələsinə vəsiqə qazanıb.

Bakıda “Məktəblərdə futbol” mövzusunda UEFA-nın seminarı

Oktyabrın 29-da Bakı Olimpiya Stadionunda AFFA-nın təşkilatçılığı ilə UEFA-nın seminarı başlayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, “Məktəblərdə futbol” (Football in Schools) mövzusunda keçirilən seminarı AFFA ilə yanaşı, Litva, Moldova, Uels və Kosovo futbol federasiyalarının nümayəndələri iştirak edirlər.

UEFA-nın Kütləvi futbol üzrə məsləhətçiləri Mark Milton və Stuart Grieve, həmçinin Norveç Futbol Assosiasiyasının sabiq prezidenti, UEFA-nın fəxri üzvü, UEFA-nın kütləvi futbol səfiri Per Ravn Omdal seminarın mövzusu ilə bağlı təcrübələrini bölüşüblər. Seminar noyabrın 1-də başa çatıb.

Respublika birinciliyinin qalibi

İdman hamının olduğu kimi, balacaların da inkişafında böyük rol oynayır. İdmanla məşğul olmaq uşağı yalnız güclü, cəld və çevik etmir. O, fiziki inkişafı yanaşı psixoloji də gücləndirir. Bu zaman uşaq hərtərəfli inkişaf edir. O, mübarizə aparıb qalib gəlməyi öyrənir. Deyirlər ki, həmin uşaqlarda yaddaş və qavrama qabiliyyəti güclü olur. Davudzadə Həsən Mahmud oğlu da 2 ildir ki, idmanın karate növü ilə məşğul olur. 2008-ci ildə Bakıda anadan olan Həsən həm də dərs əlaçısıdır. O, Bakıdakı 73 nömrəli tam orta məktəbin V sinif şagirdidir. Həsən bir çox respublika və beynəlxalq yarışların iştirakçısıdır. 10 yaşlı idmançımız bu ilin mayında Ukraynanın Xarkov şəhərində karate üzrə keçirilən dünya çempionatında bürünc medala layiq görülüb. Həsən ötən həftə daha bir uğura imza atıb. Belə ki, o, Qoçyu-Ru Karate do Kobudo Növləri Federasiyasının təşkil etdiyi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyinə həsr olunmuş açıq Beynəlxalq Master Klas seminarı və Respublika çempionatında yüksək bacarıq və mübarizlik göstərərək fəxri kürsünün yüksək pilləsinə qalxıb. Həsən həmçinin raqslə də məşğul olur. Bir çox televiziya və konsert proqramlarında öz rəqləri ilə tamaşaçıların zövqünü oxşayıb. Arzusu Azərbaycan bayrağını beynəlxalq yarışlarda zirvələrə qaldırmaq, dünya arenalarında himnimizi səsləndirməkdir.

Rəşad ZİYADOV

badminton) məşğul olur. Cüdo bölməsində 14, basketbolda 9, yunan-Romada və badmintonda 4 məşqçi-müəllim çalışır. Təkcə onu deyim ki, son vaxtlar məktəbin yetimləri şəhər, respublika, beynəlxalq yarışlarda uğurla çıxış edirlər. Məktəblilərin arasında keçirilən dünya gimnazyadasında yetirməmiz Məhəmməd Nuri III yerində bizim nailiyyətlərimizdən biridir. İdman məktəbində məşqlər planı uyğun aparılır”.

İdman məktəbinin direktoru məktəbdə olan həkim nəzarətindən də danışaraq qeyd etdi ki, ildə iki dəfə biz idmançılarımızı həkim nəzarətindən keçiririk. Bu, çox vacib məsələdir. Yarışlara çıxmaq üçün tibbi müayinə lazımdır. On-

idmana başlamasından asılı olmayaraq mütləq sağlamlıq müayinəsindən keçməlidir. Bir mütəxəssis tərəfindən müayinə edilən uşağın əzələ və skelet sisteminin, seçim edilən idmanı etməyə uyğun olub-olmadığına qərar verilməlidir. Əgər uşağınızın sağlamlıqla bağlı problemi varsa, həkim tərəfindən müəyyən olunmuş, özünə uyğun olan bir idman növü ilə məşğul olması çox əhəmiyyətlidir. Uşaq-lıq dövründəki idman oyuna istiqamətli olmalıdır. Bu dövrdə idmana başlayan kəslərlə, yuxarı yaşlarda idman etməyə başlayanlar arasında fiziki, sosial, ruhi və şəxsiyyət inkişafına qədər hər sahədə fərqliliklər olur. Uşaqlar yalnız məşqçilərin nəzarəti altında idman etməlidirlər.

İngilis dilini öyrənənlər üçün dərs nümunələri

LearnEnglish

It's proper English, innit?

by A. J. Dalton (amended by Jon Porter)

You can study the English language for years and still not understand a native speaker of English when you meet one. Many language learners know that native speakers say a lot of things that you can't find in a dictionary. Well, here's a secret for you: a lot of British people can't understand each other either!

There are different regional accents across the UK, and a number of regions have several different dialects – that is, they have their own unique vocabulary and grammatical phrases. There are many different accents indigenous to London, because it is not just where a person is born in the UK that decides their accent. Language and accents also vary across class and level of education. Hence the recent rise of a new accent coined at the end of the 20th century, 'Multicultural London English'. Other factors are also important in the invention of new accents and ways of speaking. These include the influence of people from different ethnic backgrounds and different age groups, too.

Yoof culture

The word 'yoof' is a slang spelling of 'youth'. Some people consider 'yoof' to be a negative term, since its pronunciation is easier and lazier than 'youth'. Other people see the term as positive, because it describes how young people are creating their own language, concepts and identity. By using words that their parents don't understand, children can talk about things that their parents might not approve of. In this way, young people are starting to find freedom, independence and self-expression. They are creating a 'yoof culture'. It is not possible to come up with a complete list of words used by yoof. By the time the list was completed, it would be out of date. New words come and go like fashions. They are fashions. However, a few features of the yoof style of language are as follows:

- instead of saying something like 'That's good!' or 'I understand', yoof will use a single adjective like 'Safe!', 'Sorted!', 'Sound!', 'Cool!' or 'Sick!'
- instead of 'She then said no!', yoof will say 'She was like, no!'
- instead of '... if you understand what I'm saying', yoof will say 'kind-a-thing' or 'sort-a-thing'
- instead of 'think', 'the', 'that', 'what' and 'because', yoof will say 'fink', 'da', 'dat', 'wot' and 'coz'
- instead of 'She's attractive!', yoof will say 'She's fine!' or 'She's fit!'
- instead of using a variety of tag questions like '... isn't it?', '... can't you?' or '... don't they?', yoof will use the all-purpose 'innit'

(e.g. 'It's hot, innit!', 'You can dance really well, innit!' or 'They always say that, innit!')

- instead of using 'very' or 'really', yoof will use 'well' (e.g. 'I'm well tired' or 'You got it well wrong!')
- instead of 'I don't care!', yoof will say 'Whatever!'

New social and political language

Certain groups of society feel threatened by 'yoof culture' or by the British working classes having more social freedom. As a result, a negative term now commonly used in the UK is 'chav'. It is an insult and is meant to describe someone who is uneducated and anti-social (e.g. 'He's a chav!'). A young person who wears a jacket with a hood – after all, it is often cold and rains a lot in the UK – is sometimes called a 'hoodie'. It is a negative term again and suggests that the young person is interested in committing a crime.

Where does that leave us?

Learners of English often feel that the best test of their English is how well they can talk to a native speaker, but perhaps they should worry less about this. Research commissioned by the British Council shows that 94 per cent of the English spoken in the world today is spoken between non-native speakers of the language. In fact, when we think about 'international English', there is no such thing as a native or non-native speaker. The UK no longer owns the English language.

Activity 1: Matching

Here are words from the article. Match the words with similar meanings. One answer is given.

1 term (c)

- 2 indigenous
- 3 vary
- 4 insult
- 5 commonly
- 6 consider (something) to be
- 7 however

- a see (something)
- b often
- c word
- d negative term
- e differ
- f but
- g native

Activity 2: True or false

According to the article, are the following statements true (T) or false (F)?

- 1 The British keep some words a secret from each other.
- 2 There are exactly six different English accents in London.
- 3 'Yoof' is used as a negative term by some.
- 4 Yoof are lazy.
- 5 By using their own language, yoof can avoid their parents' control.
- 6 Hoodies are criminals.
- 7 Learners of English should try to speak to native speakers of English more.

Activity 3: Multiple choice

For each question, choose the correct yoof answer.

- 1 Why didn't you do your homework?
  - a Sound!
  - b Whatever!
- 2 Have you seen the new girl at our school?
  - a Kind-a-thing!
  - b She's well fit!
- 3 I've bought some new shoes, innit!
  - a That's good.
  - b Wicked!

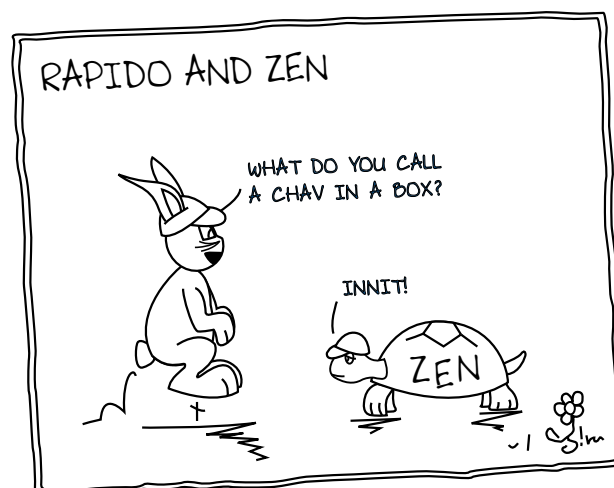
Fun corner

Find the odd one out in each set of three words.

- 1 a youth
b teen
c chav
- 2 a cool
b whatever
c safe
- 3 a various
b common
c different
- 4 a freedom
b censorship
c control
- 5 a criminal
b identity
c self-expression
- 6 a well
b radically
c often
- 7 a decide
b consider
c think about

Word of the day

A young person wearing a jacket with a hood is negatively described as a 'hoodie'.

- Answers
- Activity 1
2 g
3 e
4 d
5 b
6 a
7 f
- Activity 2
1 F
2 F
3 T
4 F
5 T
6 F
7 F
- Activity 3
1 b
2 b
3 b
- Fun corner
1 c
2 a
3 c
4 a
5 b
6 c
7 a

Want to find more learning activities?
Visit www.britishcouncil.org/learnenglish

Send your feedback to learnenglishprint@britishcouncil.org

© British Council 2016

Alimin fəaliyyətinə bibliografik yanaşma

Aygün HACIYEVA,
AMEA-nın doktorantı, Azərbaycan
Milli Kitabxanasının şöbə müdiri,

Bəybalə ƏLƏSGƏROV,
tarix üzrə elmlər doktoru

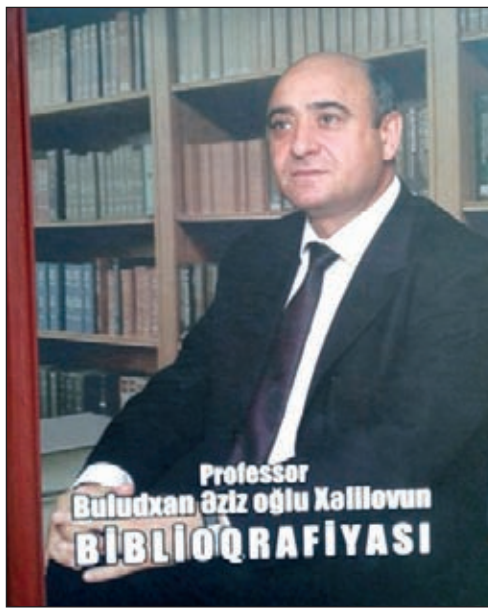
Elmi-bibliografik fəaliyyət informasiya ilə işləyən müəssisələrin prioritet istiqamətlərindən biridir. Milli, elmi-köməkçi və tövsiyyə bibliografiyasının inkişafına istiqamətlənmiş bu fəaliyyətin tərəflərindən biri tədqiqatçıların bibliografik araşdırma işini yaxşılaşdırmaq naminə informasiya xarakterli nəşrlərin, bibliografik göstəricilərin tərtibidir.

Bibliografik informasiya fəaliyyətinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edən bibliografik vasitələrin tərtibi və nəşrinin həyata keçirilməsi bu gün çox fəal sahədir. Bu bibliografik göstəricilərin müxtəlif mövzuları əhatə etməklə istifadəçilərin informasiya tələbatının ödənilməsi məqsədi ilə yaradılır. Bu gün sənədlərin bibliografialaşdırılması, ölkənin bibliografik vasitələr sisteminin formalaşması sahəsində geniş, əhatəli və səmərəli fəaliyyət nəzərə çarpır. Nəşr olunan müxtəlif növlü bibliografiyaların tərtibi ilə əsasən bibliograflar, həmçinin müxtəlif alimlər məşğul olur.

Milli bibliografik vasitələr sisteminə ölkənin müxtəlif tanınmış ictimai və siyasi xadimlərinə, elm və mədəniyyət nümayəndələrinə həsr edilmiş elmi-köməkçi xarakterli şəxsi bibliografik vasitələr xüsusi yer tutur. Bu vasitələrin nəşrində məqsəd informasiya tələbatçıların fəaliyyəti araşdırılan şəxslə bağlı ölkənin bütün sənəd fondlarında mühafizə edilən hər növ materiallarla tanış etməkdir. Gərgin əməyin və hərtərəfli axtarıların nəticəsi kimi ərsəyə gələn bu vasitələr milli bibliografiyanın formalaşması və inkişafında əvəzsiz rol oynayır.

Dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, filoloqlar, elm xadimləri, bibliograflar və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuş növbəti bibliografik tərtib işi Azərbaycan Nobel İnformasiya Mərkəzi tərəfindən “Adiloğlu” nəşriyyatında çap olunmuş “Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun bibliografiyası” kitabıdır. Tarix üzrə elmlər doktoru Bəybalə Ələsgorovun tərtibçisi-müəllifi ilə bu günlərdə işıq üzü görmüş bu vasitə ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekani, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilov haqqındadır. Şəxsi bibliografik göstəricilər sisteminə bu günlərdə daxil olmuşdur. Kitab dəyərli ziyalımlar haqqında hazırlanmış ilk bibliografik işdir.

Azərbaycan bibliografiya elminə yeni bir töhfə olan bu vasitənin elmi redaktoru AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun doktorantı Aygün Hacıyeva, ixtisas redaktoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Bilal Alarlı,

bədi və texniki redaktoru Aybəniz Sultanovadır. Bu tərtib işi 789 mənəbin bibliografik məlumatların özündə əks etdirməklə tanınmış alimin yaradıcılığı ilə maraqlanan tədqiqatçılar üçün mühüm məxəz rolunu oynayır.

Göstərici “Tərtibçi-müəllifdən”, “Həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri”, “Elm, mədəniyyət xadimləri və dostları Buludxan Xəlilov haqqında”, “Professor Buludxan Xəlilovun kitablarının nəşri”, “Buludxan Xəlilovun müxtəlif illərdə çapdan çıxmış kitablarının bibliografik təsviri, mündəricatı və annotasiyası”, “Tərcümələri”, “Tərtib etdiyi kitablar”, “Elmi redaktoru, redaktoru, ön söz, rəy verdiyi, rəyçi olduğu kitablar və proqramlar”, “Rəhbəri, rəy verdiyi və opponenti olduğu dissertasiyalar”, “Kitablarda, məcmuələrdə və toplularda çap olunmuş materiallar”, “Konfranslarda çıxışlar”, “Dövri mətbuatda çap olunmuş materiallar”, “Müsahibələr”, “Rus və başqa dillərdə”, “Buludxan Xəlilovun özü və əsərləri haqqında” adlı bölmələrdən ibarətdir.

Birinci bölmədə Buludxan Xəlilovun həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri, ikinci bölmədə elm, mədəniyyət xadimləri və dostlarının Buludxan Xəlilov haqqında fikirləri, düşüncələri öz əksini tapıb. Burada alim haqqında 60-dan çox məqalə və ona həsr edilmiş şeirlər verilib. Üçüncü bölmədə alimin müəllifi olduğu kitablar haqqında ümumi məlumat verilib. Buradan həm kitabların bibliografik məlumatları, həm də geniş annotasiyası əksini tapıb.

Dördüncü bölmədə Buludxan Xəlilovun müəllifi olduğu 39 kitab haqqında məlumatlar, kitabın içindəkilər və annotasiyalar yer alıb. Beşinci bölmədə tərcümə etdiyi, qeyd və izahların müəllifi olduğu 1 kitab, altıncı bölmədə elmi redaktoru, tərtibçi və redaktoru, ön sözün müəllifi olduğu 3 kitabın həm bibliografik təsvirləri, həm annotasiyaları, həm də kitabların içindəkilər haqqında ətraflı məlumat əks olunub.

Yeddinci bölmədə elmi redaktoru, redaktoru, ön söz yazdığı, rəy verdiyi 153 kitab və proqramın təsvirləri öz əksini tapıb.

Səkkizinci bölmədə rəhbəri və opponenti olduğu, rəy verdiyi 16 dissertasiya, doqquzuncu bölmədə kitablarda, məcmuələrdə və toplularda çap olunmuş 99 məqalə, onuncu bölmədə 25 konfransda çıxış, on birinci bölmədə dövrü mətbuatda çap olunmuş 287 məqalənin təsviri öz əksini tapıb.

On ikinci bölmədə 76 müsahibə, on üçüncü bölmədə rus və başqa dillərdə olan 6 məqalə (1 türk, 3 ingilis, 2 rus) əks olunub. Sonuncu bölmədə Buludxan Xəlilov və əsərləri haqqında kitablarda dövrü mətbuatda çap olunmuş 84 adda material verilib.

Məlum olduğu kimi, bibliografik vasitələrin əsas xüsusiyyətlərindən biri müəyyən əlamətlər üzrə qruplaşdırılmış materialların axtarışını operativləşdirmək məqsədilə müxtəlif parametrlər əsasında yardımçı aparatın tərtibidir. Bu kitabda da vəsaitdən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədilə sonda zəngin informasiya-axtarış aparatı verilib. Bunlara Buludxan Xəlilovun əsərlərinin, onun haqqında yazmış müəlliflərin, kitablarının elmi redaktor və rəyçilərinin, müsahibə aparən şəxslərin, nəşriyyatların və dövrü mətbuatın əlifba göstəriciləri aiddir.

“Buludxan Xəlilovun əsərlərinin əlifba göstəricisi” nə kitabların, kitablarda, məcmuələrdə və toplularda, dövrü mətbuatda çap olunmuş materialların, konfranslardakı çıxışların, müsahibələrin, həmçinin rus və başqa dillərdə olan məqalələrin əlifba göstəriciləri daxil edilib.

İnformasiya-axtarış aparatına əsasən təhlil aparmaqla bir sıra maraqlı məlumatlar da əldə etmək mümkündür. Məsələn:

- alimin dilçiliyin hansı istiqamətinə dair daha çox kitab çap etdiyini,
- dövrü mətbuatda çap olunmuş materiallarının ən çox hansı mövzuda olduğunu,
- tədqiqatçı haqqında hansı müəllifin ən çox yazdığını,
- kitablarına ən çox kimlərin elmi redaktor və rəyçi olduğunu,
- ən çox kimə müsahibə verdiyini,
- hansı nəşriyyatda daha çox çap olunduğunu,
- hansı dövrü mətbuat orqanında ən çox dərc olunduğunu (qəzet və jurnallar ayrılıqda) və s.

Bibliografik vəsaitin mühüm və fərqli cəhətlərindən biri kitabda dinamik elmi fəaliyyəti ilə seçilən alimin yaradıcılığı haqqında Azərbaycan elm və mədəniyyətinin çoxsaylı nümayəndələrinə məxsus məqalələrin, Buludxan Xəlilovun hər bir kitabı haqda geniş annotasiyanın, indiyə kimi çox az sayda bibliografik göstəricidə olmuş nəşriyyatların, dövrü mətbuatın və müsahibə aparən şəxslərin əlifba göstəricilərinin tərtibidir.

“AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ”

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor	Nurəddin Heydərov	538-21-66
Mühasibətiq		539-67-74
Reklam və elanlar		539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet “Azərbaycan müəllimi”nin kompüter mərkəzində yığılır və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı “Mətbuat şöbəsi”

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyası
Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350
VÖEN: 1300397831

Lisənziya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 4567, Sifariş 3288

Məsul nəvbətçi: N.Rəhimov

Şagirdlər dərzilik peşəsini öyrənir

Hacıqabul rayon Talış kənd məktəbinin ibtidai sinif müəllimi Səbinə Əhmədovanın “Şagirdlərin peşə bacarıqlarının artırılması” layihəsi çərçivəsində keçirilən dərzilik məşğələləri davam etdirilir.

Təhsil Nazirliyinin “Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə 2-ci qrant müsabiqəsi”ndə fərdi kateqoriya üzrə qalib olmuş layihənin əsas məqsədi yerlərdə qızların təhsil almalarının, onların peşə sahibi olmalarının vacibliyini təbliğ etməkdir. Talış kəndində reallaşan layihə üzrə VII, VIII və IX sinif şagirdləri olan 4 qızın dərzilik məşğələlərində iştirak etməsi, dərzilik peşəsinin ilkin bilik və bacarıqlarına yiyələnməsi nəzərdə tutulur. Məşğələlər uzun illər iş təcrübəsinə malik təcrübəli dərzilərdən aparılır.

Etibarsız sayılır

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası tərəfindən 2008-ci ildə Ağayeva Hüsniyyə Cəlal qızına verilmiş B-123633 nömrəli bakalavr diplomuna əlavə (transkript) itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Humanitar Kolleci tərəfindən 2017-ci ildə Seyidova Nazərin Seymur qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 1978-ci ildə bitirmiş İsmayilov İbrahim-xəlil Əlif oğluna verilmiş 51 nömrəli attestat əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər 15 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş İsmayilova Aygün Eldar qızına verilmiş A-279060 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Masallı rayon Kalinovka kənd tam orta məktəbini 1999-cu ildə bitirmiş Quliyev Ravi Zakir oğluna verilmiş A-374538 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Köhnəbazar kənd tam orta məktəbini 2012-ci ildə bitirmiş Baba Həsən Maxsud oğluna verilmiş A-166903 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Abşeron rayonu Digah qəsəbə tam orta məktəbini 2017-ci ildə bitirmiş İskəndərov Mirrəşad Mehriban oğluna verilmiş A-590409 nömrəli dublikat attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Respublika Olimpiya İdman Liseyini 2000-ci ildə bitirmiş Həşimov Anar Yusifoviçə verilmiş A-327954 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samux rayon Qarayeri qəsəbə 2 nömrəli tam orta məktəbi 2000-ci ildə bitirmiş Binnetova (Abdullayeva) Sevil Yuri qızına verilmiş A-360956 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 195 nömrəli tam orta məktəbin VIII sinfini 1987-ci ildə bitirmiş Qurbanov Süleyman Əli oğluna verilmiş 429

nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti tərəfindən 2009-cu ildə Sadiqov Sənan İbrahim oğluna verilmiş BBI-013207 nömrəli bakalavr diplomunu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 283 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2014-cü ildə bitirmiş Hüseynova Səlanda Maarif qızına verilmiş A-426910 nömrəli şəhadətnamə və 2016-cı ildə verilmiş A-503128 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası tərəfindən 1996-cı ildə Gül Əhməd Əbdül Rəhman oğluna verilmiş AB-I-017492 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu tərəfindən 1990-cı ildə Fərzəliyev Azər Şamil oğluna verilmiş PB-028071 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 165 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2005-ci ildə bitirmiş Ömərrova Fazilə Məhər qızına verilmiş A-139587 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 102 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Şıxıyeva Şövkət Feyruz qızına verilmiş B-030215 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qobustan şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbi 1993-cü ildə bitirmiş Qayıblı Mələhət Hamlet qızına verilmiş A-080333 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 1996-cı ildə Gülmə Muhaidinə verilmiş AB-I-001391 nömrəli magistr diplomunu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Məktəbaqadər Pedaqoji Məktəbi (indiki Bakı Humanitar Kolleci) tərəfindən 1990-cı ildə Əliyeva (Cəbiyeva) Güllərə Akif qızına verilmiş HT-I-568867 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayon İstisu qəsəbə tam orta məktəbini 1981-ci ildə bitirmiş Hüseynova Ağabəyim Qəzənfər qızına verilmiş AK-485229 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba rayon Qırmızı qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2004-cü ildə bitirmiş Əliyev Əli Malik oğluna verilmiş A-073416 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Musayev Etibar İmamqulu oğluna verilmiş 477504 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 18 nömrəli tam orta məktəbi 1997-ci ildə bitirmiş Məmmədova Güllərə Sabir qızına verilmiş A-131941 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbi 1996-cı ildə bitirmiş Əliyev Vüqar Səxavət oğluna verilmiş A-053607 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 266 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1991-ci ildə bitirmiş Litvinenko Denis Nikolayeviçə verilmiş A-769171 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası tərəfindən 2004-cü ildə Atayev İlham İmran oğluna verilmiş A-142969 nömrəli bakalavr diplomunu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağcabədi rayon Yuxarı Qiyaməddinli kənd tam orta məktəbini 2016-cı ildə bitirmiş Məmmədov Rəhik Fikrət oğluna verilmiş A-524253 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 246 nömrəli məktəb-liseyi 2016-cı ildə bitirmiş Abbasov Elnur Fərrux oğluna verilmiş A-503234 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2003-cü ildə Nuriyeva Günay Aydın qızına verilmiş A-130695 nömrəli bakalavr diplomunu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samaxı şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Qəhrəmanov Müşviq Allahqulu oğluna verilmiş B-354457 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samaxı rayon Mədrəsə qəsəbə tam orta məktəbi 1993-cü ildə bitirmiş Mahmudova Ruveyda Xəlil qızına verilmiş A-065035 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

79 nömrəli Texniki Peşə Məktəbi tərəfindən 1989-cu ildə Kostyaqin İqor Konstantinoviçə verilmiş 111927 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Astara şəhər 5 nömrəli tam orta məktəbi 2001-ci ildə bitirmiş Həsənova Elmura Musa qızına verilmiş A-548375 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Ocaqlı kənd tam orta məktəbini 2012-ci ildə bitirmiş İsmayilov Elvin İbadət oğluna verilmiş B-149319 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Ocaqlı kənd 2 nömrəli tam orta məktəbi 2010-cu ildə bitirmiş İsmayilov Elçin İbadət oğluna verilmiş B-709900 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Mingəçevir şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 1995-ci ildə bitirmiş İbrahimova (İsmayilova) Aynurə İsmayıl qızına verilmiş

O-135 nömrəli attestat əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağdaş Dövlət Humanitar Kolleci tərəfindən 2004-cü ildə Abdullayeva (Xəlilova) Əfsanə Feruz qızına verilmiş AB-II-104365 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Biləsuvar rayon Aşağı Cürəli kənd tam orta məktəbini 2009-cu ildə bitirmiş Əliyev Aqil Abdulla oğluna verilmiş B-653097 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutu tərəfindən 1988-ci ildə Hacıyeva Səidə Hüseyin qızına verilmiş PB-018518 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər Məktəb-Lisey Kompleksini 2014-cü ildə bitirmiş Əkbərov Elvin Məmməd oğluna verilmiş A-293903 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Əliyeva Çinarə Zaur qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qazax rayon Aşağı Əskipara kənd tam orta məktəbini 2004-cü ildə bitirmiş Orucova (Məhərrəmov) Əfsanə İlham qızına verilmiş B-102923 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sədərək rayon Sədərək kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2007-ci ildə bitirmiş İsmayilov Bayram Nəriman oğluna verilmiş A-439958 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Bakı şəhər 53 nömrəli tam orta məktəbin kollektivi məktəbin ingilis dili müəllimi Sultana Nəsirliyə atası

HÜSEYN BƏDƏLOVUN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznü başsağlığı verir.

Universitetlərin təhsil fəaliyyətləri

Oruc MUSTAFAYEV

Dünyanın təhsil xidmətləri sahəsində ixtisaslaşmış ən nüfuzlu media qurumlarından olan Böyük Britaniyanın "Times Higher Education" nəşrinin budəfəki araşdırması ali məktəblərin "Təhsil fəaliyyətləri", "Hüquq", "Biznes və iqtisadiyyat", "Sosial elmlər" kimi 4 istiqamət üzrə qiymətləndirilməsi nəhsr olunub.

Adıçəkilən istiqamətlər arasında "Təhsil fəaliyyətləri"nin xüsusi çəkisi olduğundan THE-nin bu sahədə qiymətləndirməsi tədris və təhsil dərəcələri baxımından həm tələbələr, həm də akademik ictimaiyyət tərəfindən diqqətlə izlənilir. Bu zəruri məqama diqqət yetirən THE qeyd edir ki, təhsil iş və tədris üçün məktəblərin qapılarını açsın, eləcə də oxuduğumuz universitetlərdə tədqiqatlar aparmağa

"Times Higher Education" un yeni reytingi açıqlanıb

imkan verə bilər. "Təhsil fəaliyyətləri" üzrə dünyanın ən yaxşı universitetlərinin reytingi hər birimizə bu sahədə ən yaxşı universiteti seçməyə kömək edir.

"Təhsil fəaliyyətləri" üzrə reyting sıralamasında ən yüksək yerləri ABŞ-ın Stanford və Harvard universitetləri tutublar. İlk "5"-likdə daha sonra Amerikanın Kaliforniya Berkli Universiteti, Honkonq Honkonq Universiteti və Böyük Britaniyanın Oksford Universiteti yer alıblar. Honkonq Universiteti sıralamada 10-luqda yer almış yeganə Asiya ali məktəbidir.

Stanford Universitetinin Ali Təhsil Məktəbi ölkədə ən yaxşı ali məktəblərdən hesab olunur. Məktəb 7 magistr, 21 doktorant və 3 birgə proqram təqdim edir. Harvard Universiteti təhsil sahəsində 13 ayrı-ayrı illik magistr və bir sıra doktorantura proqramları təqdim edir. Magistratura proqramları təhsilin bir çox aspektlə-

rini (incəsənət və təhsil, ali təhsil, beynəlxalq təhsil siyasəti, həmçinin insanın və təhsilin inkişafı) əhatə edir. Kaliforniya Berkli Universiteti təhsilin geniş məsələlərinə dair magistr və doktorantura proqramlarını təqdim edir, siyasətin təhsilə necə təsir etməsi kimi mövzuları öyrənir. Honkonq Universiteti ingilis dilində tədrisi və eləcə də Çin dilində təhsili təklif edir. Eləcə də riyaziyyat və elmi təhsil şöbələri də mövcuddur. Ali məktəbdə 7 tədqiqat, eləcə də təhsil liderliyi mərkəzləri var. Oksford Universitetinin Təhsil Departamentində dil, idrak və inkişaf; iqtisadiyyat, siyasət və cəmiyyət; biliklər, pedaqogika və dizayn kimi 3 əsas mövzu öyrənilir. Bundan əlavə, departament ibtidai və orta məktəblər üçün müəllim kadrları hazırlayır. Təhsil sahəsində tanınmış milli mürəzzəçilərin mühazirələri də təşkil olunur.

Ən yaxşı 10 ali məktəb arasında Honkonq Universitetindən başqa Böyük Britaniyanın Kembric Universiteti də yer ala bilər. Qalan 8 yer ABŞ universitetlərinə məxsusdur.

Qeyd edilməlidir ki, ABŞ bu reytingdə çox yaxşı, bütövlükdə 118 universitetlə təmsil olunur. Avropadan isə sıralamada 170, Asiyadan 31 ali məktəb yer ala bilər. Kanada və Avstraliya həmçinin reytingdə müvafiq olaraq 19 və 33 universitetlə qarşılaşıb.

Maraqlıdır ki, Rusiyanın Kazan Federal Universiteti (KFU) "Təhsil fəaliyyətləri" reytingində ölkə lideri olub, bu kateqoriya üzrə ali məktəb sıralamada 101-ci yeri tutaraq ən yaxşı 125 ali məktəb arasına düşə bilər. KFU ilk dəfə reytingə daxil olub və Rusiya universitetləri arasında ən yüksək mövqeyi tuta bilər. Ali məktəbin rektoru İlşat Qafurovun sözlərinə görə, noticələr ali məktəbdə razılıqla qarşılanıb.

"Bu mövqə yaxşı göstəricidir, çünki müəllim kadrlarının hazırlığı çox ağır sahədir. Nə vaxt ki, bizə iki pedaqoji universitet birləşdirildi, həmliklərimiz əvvəlcə bunu yük hesab edirdilər, amma indi biz effektiv sistemi qurduq, hansı ki, artıq bar verilir", -deyə İ.Qafurov bildirib. Adıçəkilən reytingdə M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti 2019-cu il üzrə 151 - 175 diapozonunda yer alıb.

Bütövlükdə THE reytinginə dünyanın 86 ölkəsindən 1250-dən çox ali məktəb daxil olub. "Təhsil" reytingi tərtib olunan universitetlərin 2019-cu il üzrə global qiymətləndirilməsində istifadə olunmuş 13 kriteriya əsas götürülüb. Universitetlər bir neçə meyar üzrə qiymətləndirilib. Onların arasında tədrisin keyfiyyəti, ali məktəbin elmi reputasiyası, dərc edilmiş tədqiqat işlərinin həcmi və keyfiyyəti, beynəlxalq əlaqələr (xarici müəllimlərin və tələbələrin sayı) və başqaları göstərmək olar. Daha ətraflı www.times-highereducation.com/world-university-rankings/2019/subject-ranking/education sahifəsindən məlumat almaq olar.

2019-cu il reytingi	2018-ci il reytingi	Ali məktəbin adı	Ölkə
1	1	Stanford University	ABŞ
2	2	Harvard University	ABŞ
3	5	University of California, Berkeley	ABŞ
4	4	University of Hong Kong	Honkonq
5	3	University of Oxford	Böyük Britaniya
6	9	University of Pennsylvania	ABŞ
6	6	University of Wisconsin-Madison	ABŞ
8	7	University of Michigan	ABŞ
9	7	University of California, Los Angeles	ABŞ
10	17	University of Cambridge	Böyük Britaniya
11	10	Michigan State University	ABŞ
12	11	Vanderbilt University	ABŞ
13	11	University of Toronto	Kanada
14	13	Columbia University	ABŞ
15	22	National Taiwan Normal University	Tayvan
16	15	Johns Hopkins University	ABŞ
17	19	University of Washington	ABŞ
18	13	University of British Columbia	Kanada
18	20	Chinese University of Hong Kong	Honkonq
18	18	King's College London	Böyük Britaniya
21	16	UCL	Böyük Britaniya
22	33	University of Texas at Austin	ABŞ
23	25	Pennsylvania State University	ABŞ
24	21	University of Melbourne	Avstraliya
25	23	University of Southern California	ABŞ
26	NR	Peking University	Çin
27	31	Utrecht University	Niderland
28	30	University of Minnesota Twin Cities	ABŞ
29	45	National Taiwan University of Science and Technology (Taiwan Tech)	Tayvan
30	NR	New York University	ABŞ
31	56	Maastricht University	Niderland
32	41	Ohio State University	ABŞ
33	32	Indiana University	ABŞ
33	24	University of Sydney	Avstraliya
35	37	University of Auckland	Yeni Zelandiya
36	54	Lancaster University	Böyük Britaniya
36	60	LMU Munich	Almaniya
38	44	University of Virginia	ABŞ
39	NR	University of Illinois at Urbana-Champaign	ABŞ
39	29	University of Queensland	Avstraliya
41	52	University of Edinburgh	Böyük Britaniya
42	53	University of Tübingen	Almaniya
43	26	Humboldt University of Berlin	Almaniya
44	35	University of Helsinki	Finlandiya
45	40	University of Bristol	Böyük Britaniya
46	27	Nanyang Technological University, Singapore	Sinqapur
47	28	Arizona State University	ABŞ

48	45	University of North Carolina at Chapel Hill	ABŞ
49	55	University of Georgia	ABŞ
50	47	The University of Tokyo	Yaponiya
51	58	University of California, San Diego	ABŞ
51	51	Durham University	Böyük Britaniya
53	35	McGill University	Kanada
54	39	Boston College	ABŞ
55	34	Florida State University	ABŞ
56	73	University of Pittsburgh	ABŞ
57	38	Monash University	Avstraliya
57	62	University of New South Wales	Avstraliya
59	63	University of Hamburg	Almaniya
60	69	University of Nottingham	Böyük Britaniya
60	49	University of Sheffield	Böyük Britaniya
62	68	University of Manchester	Böyük Britaniya
63	48	Brown University	ABŞ
63	43	Seoul National University	Comubi Koreya
65	65	KU Leuven	Belçika
66	66	Korea University	Comubi Koreya
67	70	Free University of Berlin	Almaniya
68	89	University of York	Böyük Britaniya
69	72	University of California, Santa Barbara	ABŞ
69	70	University of Technology, Sydney	Avstraliya
71	81	Boston University	ABŞ
71	42	The Open University	Böyük Britaniya
73	NR	Texas A&M University	ABŞ
74	74	University of California, Irvine	ABŞ
75	79	University of Western Australia	Avstraliya
76	99	Trinity College Dublin	İrlandiya Respublikası
77	59	University of Maryland, College Park	ABŞ
78	83	University of Oslo	Norveç
79	64	University of Southampton	Böyük Britaniya
80	101+	University of Iowa	ABŞ
81	101+	University of Birmingham	Böyük Britaniya
82	88	University of Groningen	Niderland
83	89	University of Rochester	ABŞ
84	101+	Macquarie University	Avstraliya
85	66	University of Colorado Boulder	ABŞ
86	86	University of Connecticut	ABŞ
87	57	University of Amsterdam	Niderland
88	60	University of Alberta	Kanada
88	82	National Sun Yat-Sen University	Tayvan
90	49	Ghent University	Belçika
91	101+	University of Leeds	Böyük Britaniya
92	101+	North Carolina State University	ABŞ
92	80	University of Zurich	İsviçrə
94	101+	Victoria University of Wellington	Yeni Zelandiya
95	NR	University of Cape Town	Comubi Afrika Respublikası
95	84	University of Jyväskylä	Finlandiya
97	75	Delft University of Technology	Niderland
97	86	University of Hawaii	ABŞ
99	75	University of Warwick	Böyük Britaniya
100	101+	Autonomous University of Barcelona	İspaniya